

Podróże ku Naturze

Ponidzie poza utartym szlakiem

25 wycieczek
pieszych i rowerowych

atrakcje na trasie

szczegółowe
mapy i profile

Przewodnik powstał w wyniku współpracy
Województwa Świętokrzyskiego
z
Zespołem Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych

Opracowanie tekstów:

Agnieszka Pabis i Sylwia Skuta (UMWŚ)

Konsultacje tekstów:

Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych

Zdjęcia:

Archiwum Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego
oraz Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych,
Anna Ciulęba, Paweł Skowera

Opracowanie wycieczek:

Sylwia Skuta, Rafał Dusza

Wydawca publikacji:

Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
Al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce
tel. 41 395 10 31

Opracowanie graficzne, skład i druk:

R2 Print, Płock

Korekta redakcyjna i stylistyczna:

R2 Print, Płock

Rok wydania

2024

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

Autorzy przewodnika dołożyli wszelkich starań, aby jego treść była jak najbardziej zgodna ze stanem faktycznym. Nie mogą jednak wziąć odpowiedzialności za jakiegokolwiek zmiany powstałe już po realizacji publikacji. Wszelkie ewentualne uwagi są dla nas bardzo cenne i prosimy przesyłać je na adres:

Departament Turystyki, Sportu i Spraw Zagranicznych

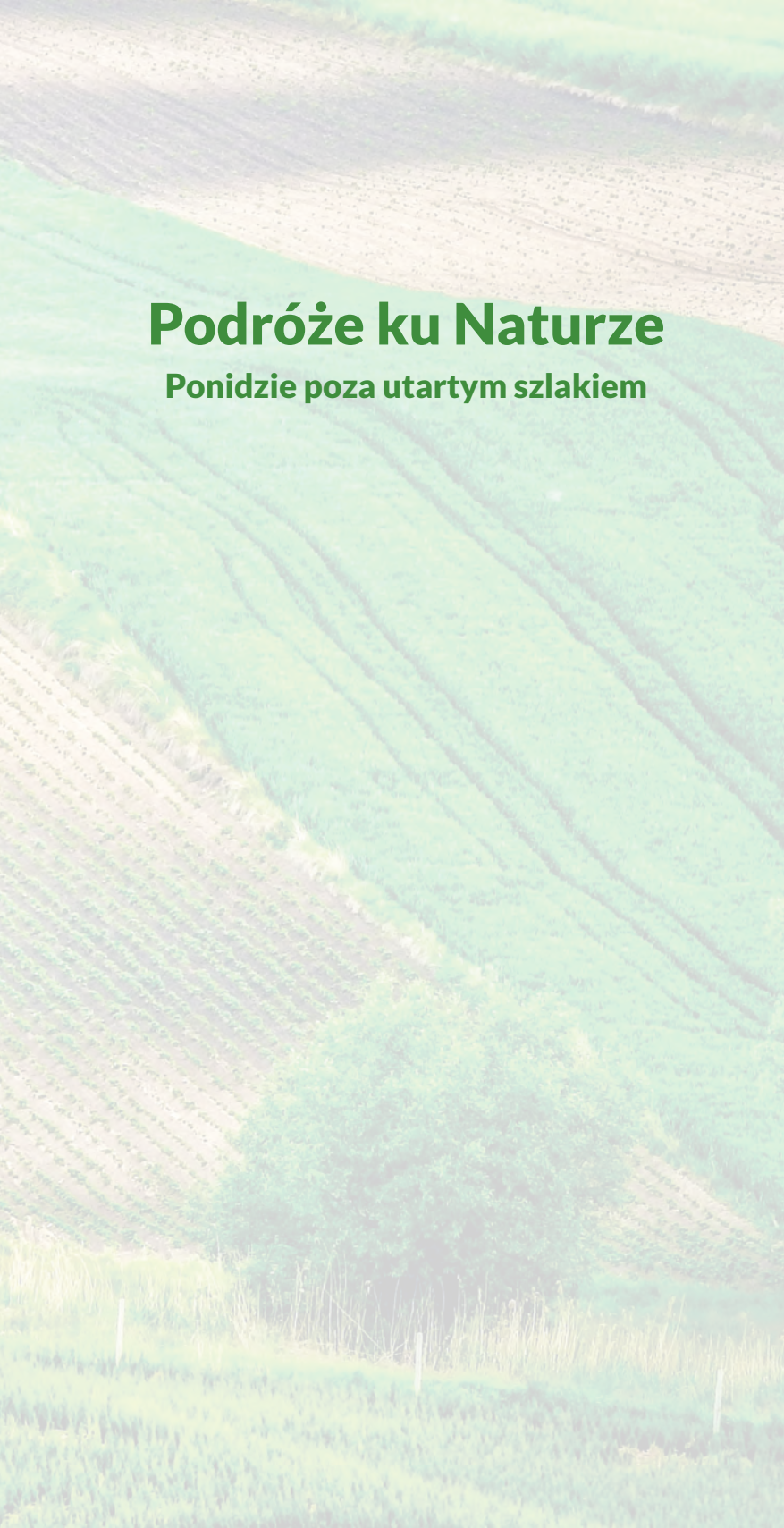
Al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce,

tel. 41 395 10 31, sekretariat.tsz@sejmik.kielce.pl

W przewodniku wykorzystano materiały powstałe w ramach inwentaryzacji turystycznych szlaków pieszych i rowerowych województwa świętokrzyskiego, przeprowadzonych w latach 2020-2022 przez Oddział Świętokrzyski PTTK w Kielcach na zlecenie Województwa Świętokrzyskiego

www.swietokrzyskie.pro

www.swietokrzyskie.szlaki.pttk.pl

An aerial photograph of a landscape featuring terraced green hills. The hills are covered in lush green vegetation, with visible diagonal lines suggesting terracing or erosion patterns. A dense forest of green trees fills the valley between the hills. In the foreground, a grassy field is separated from the hills by a simple fence made of wooden posts and wire. The overall scene is peaceful and natural.

Podróże ku Naturze

Ponidzie poza utartym szlakiem

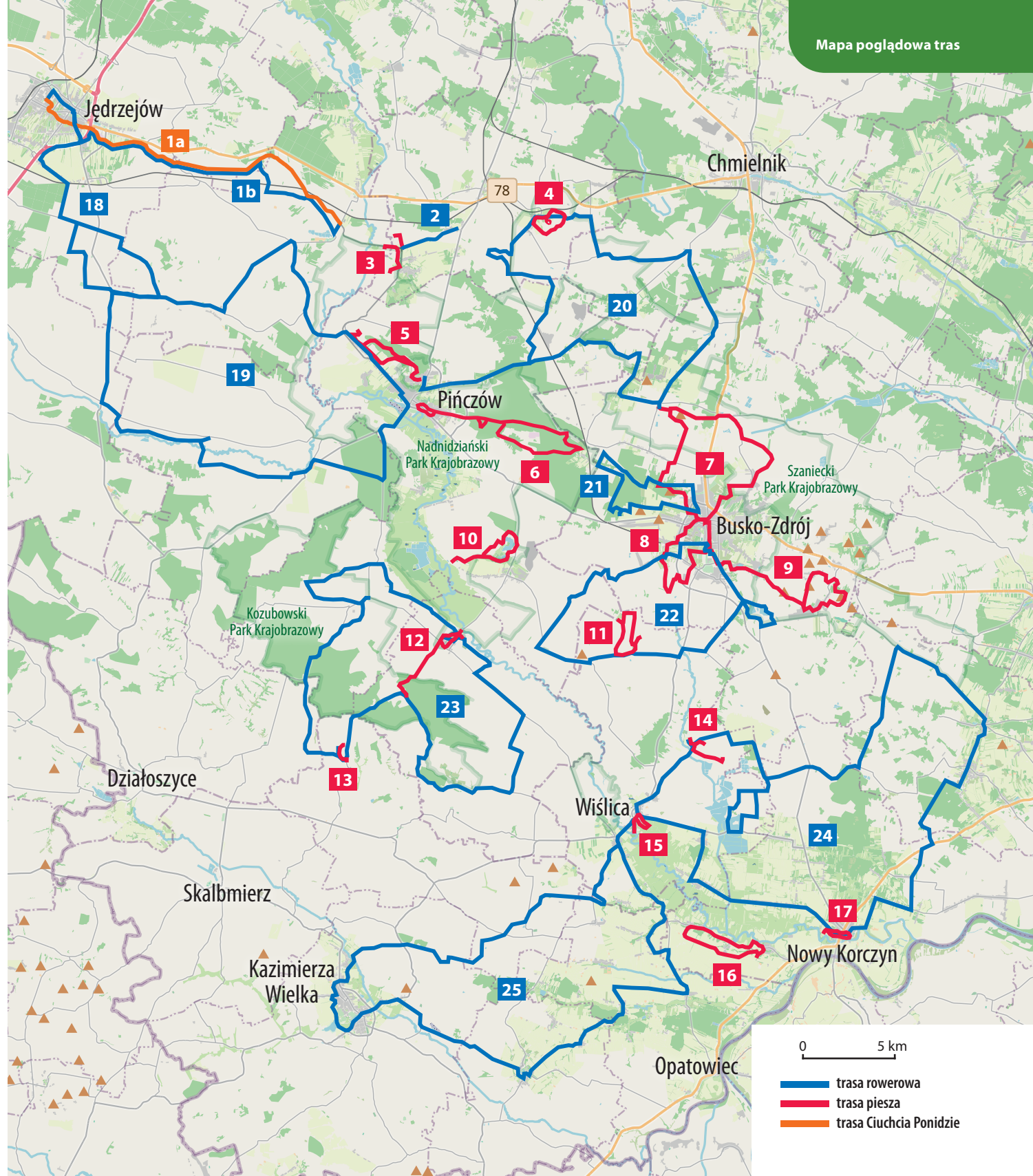
Spis treści:

Mapa poglądowa województwa świętokrzyskiego	3
Wstęp	4
Ponidzie i Nadnidziańskie Parki Krajobrazowe	5

Wycieczki piesze i rowerowe na Ponidziu:

Trasa nr 1. Ciuchcią Ponidzie i rowerem z Jędrzejowa do Motkowic [ciuchcia, rower]	8
Trasa nr 2. Drezyną rowerową z Umianowic do Hajdaszka [drezyna]	13
Trasa nr 3. Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach – oferta dla osób indywidualnych [piesza]	14
Trasa nr 4. Stawiany [piesza]	18
Trasa nr 5. „Przez Garb Pińczowski” Pińczów – Rezerwat Skowronno [piesza]	22
Trasa nr 6. „Śladami historii” Pińczów – Grochowiska [piesza]	27
Trasa nr 7. Busko-Zdrój – Szaniec – Zbrodziej – Busko-Zdrój [piesza]	32
Trasa nr 8. „Szlak drewnianego budownictwa sakralnego wzdłuż Maskalisu” Busko-Zdrój – Chotelek [piesza]	36
Trasa nr 9. Szlakiem czerwonym z Buska-Zdroju przez Rezerwat Owczary i Górę Kapturową [piesza]	42
Trasa nr 10. „W gipsowej krainie” Gacki [piesza]	47
Trasa nr 11. „Do rezerwatów Skorocice i Winiary” [piesza]	50
Trasa nr 12. Chroberz – Wola Chroboska [piesza]	55
Trasa nr 13. Grodzisko Stradów [piesza]	61
Trasa nr 14. Chotel Czerwony – Rezerwat Przęślin – Rezerwat Góry Wschodnie [piesza]	63
Trasa nr 15. W średniowiecznej Wiślicy [piesza]	67
Trasa nr 16. Stary Korczyn – Czarkowy [piesza/rowerowa]	72
Trasa nr 17. Królewskie miasto Nowy Korczyn [piesza]	77
Trasa nr 18. Niebieskim szlakiem rowerowym z Jędrzejowa przez Zagaje [rowerowa]	81
Trasa nr 19. Pińczów – Imielno – Pińczów [rowerowa]	84
Trasa nr 20. Pińczów – Stawiany – Szaniec – Pińczów [rowerowa]	91
Trasa nr 21. Las Winiarski [rowerowa]	96
Trasa nr 22. Busko-Zdrój – Skorocice – Radzanów – Busko-Zdrój [rowerowa]	99
Trasa nr 23. Chroberz – Stradów – Chroberz [rowerowa]	105
Trasa nr 24. Nowy Korczyn – Wiślica – Solec-Zdrój – Nowy Korczyn [rowerowa]	110
Trasa nr 25. EuroVelo 11 Wiślica – Kazimierza Wielka [rowerowa]	117
Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach – oferta dla grup zorganizowanych	122

Informacje praktyczne	126
------------------------------------	-----

Wstęp

Przewodnik „Podróże ku Naturze” zawiera propozycje 25 wycieczek poprowadzonych przez najciekawsze obszary Poniidzia. Trasy dostosowane są do potrzeb różnych grup odbiorców. Wszystkie one mają jednak charakter rekreacyjny, choć znajdziemy też trasy bardziej wymagające. Nie brakuje tu krótkich tras spacerowych, idealnych dla rodzin z dziećmi, jak i dłuższych, na które warto poświęcić cały dzień. Trasy wycieczek zostały zaprojektowane w formie pętli, aby można było pozostawić samochód w jednym miejscu i kończąc wycieczkę do niego wrócić. Do części tras można również dotrzeć transportem publicznym.

Ponidzie to obszar, przez teren którego przebiega zaledwie kilka szlaków turystycznych. Stąd do najciekawszych miejsc zlokalizowanych w tej części województwa świętokrzyskiego, rezerwatów przyrody czy miejsc historycznych rzadko prowadzą oznakowane trasy turystyczne. W związku z tym dla wygody i bezpieczeństwa zachęamy do pobrania aplikacji „Świętokrzyskie Szlaki Turystyczne”, a następnie uruchomienia planu wycieczki za pomocą kodu QR znajdującego się przy każdej trasie bądź pobranie śladu GPX wycieczki na telefon lub inne urządzenie.

Aplikacja mobilna Świętokrzyskie Szlaki Turystyczne

Korzystając z proponowanych w przewodniku wycieczek, możemy dotrzeć do najciekawszych miejsc zlokalizowanych na terenie Poniidzia. Trasy prowadzą zarówno przez najcenniejsze obszary przyrodnicze ukryte w parkach krajobrazowych: Nadnidziańskim, Szanieckim i Kozubowskim, jak i zawiadą nas do świetnie zachowanych pamiątek historycznych czy obiektów kulturowych, np. w Wiślicy, Pińczowie, Kazimierzy Wielkiej czy w Nowym Korczynie. Zatrzymując się tu na dłużej, możemy skorzystać z bogatej oferty świętokrzyskich uzdrowisk Buska-Zdroju i Solca-Zdroju.

Jedną z najważniejszych atrakcji Poniidzia jest Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach i jego niezwykle bogata oferta skierowana zarówno do grup, jak i turystów indywidualnych. Nidarium, warsztaty, wycieczki rowerowe, spotkania integracyjne czy przejażdżki drezynami rowerowymi to tylko niewielki wycinek tego, co czeka na odwiedzających Umianowice. Do tego niezapomnianych przeżyć dostarczy przejażdżka kolejką wąskotorową Ciuchcia Poniidzie z Jędrzejowa do Motkowic.

Gacki

Każda z opisanych w przewodniku wycieczek zawiera szereg informacji praktycznych, przydatnych przed oraz w trakcie podróży. Pozwolą one ocenić zarówno trudność trasy, jak i jej atrakcyjność oraz zaplanować komunikację po regionie. W związku z tym warto zapoznać się ze znaczeniem użytych w wydawnictwie piktogramów i skrótów oraz przeczytać krótkie informacje o przebiegu i atrakcjach na trasie.

Do wycieczki pieszej czy rowerowej należy dobrze się przygotować. W przypadku tras pieszych bardzo ważne jest odpowiednie obuwie, które zapewni ochronę w przypadku złych warunków pogodowych i zabezpieczy przed ewentualnymi urazami. Szczególnie istotne jest to w miesiącach jesienno-zimowych i wczesną wiosną oraz po większych opadach deszczu, kiedy drogi i dukty często pokrywa błoto czy kałuże. Do tego należy zwrócić uwagę na wygodne i chroniące np. przed kleszczami ubranie. Ze względu na przebieg większości wycieczek przez duże, otwarte przestrzenie oraz dość mało zurbanizowane tereny należy zawsze mieć ze sobą odpowiedni zapas wody i jedzenia.

Znaczenie piktogramów

długość trasy

czas przejścia bez zwiedzania

przewyższenia

poziom trudności

oznakowanie

utrudnienia na trasie

nawierzchnia drog

„Ponidzie i Nadnidziańskie Parki Krajobrazowe”

Parki Krajobrazowe na Ponidziu położone są w centralnej części Niecki Nidziańskiej, obszernego zagłębienia tektonicznego, którego osią jest rzeka Nida. Występują tutaj niezwykle rzadkie, gipsowe formacje geologiczne ze zjawiskami krasowymi, mineralne źródła, wzgórza z wyjątkową w skali kraju roślinnością. W najniższych partiach Niecki płynie rzeka Nida, która zachowała, na znacznym swym odcinku, naturalny charakter. Ponidzie pełne jest zabytków – począwszy od starożytnych grodzisk, przez liczne gotyckie budowle, na dziełach XIX-wiecznych kamieniarzy skończywszy.

Meandry rzeki Nidy

Nadnidziański Park Krajobrazowy został utworzony dla zachowania i ochrony walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych tego terenu.

Położony jest w obrębie Niecki Nidziańskiej i obejmuje środkowy oraz dolny fragment Doliny Nidy, Nieckę Solecką i północno-zachodnią część Garbu Pińczowskiego.

Pod względem rzeźby jego obszar jest znacznie zróżnicowany, co wynika z przeszłości geologicznej i tektoniki.

Najwyższe wzniesienia sięgające 270 m n.p.m. i 80 m wysokości względnej występują na Garbie pomiędzy Pińczowem a Skowronnem. W południowej części Parku wzgórza te pokryte są warstwą lessu, w którym wody opadowe wyrzeźbiły całe systemy jarów, wąwozów i suchych dolinek.

Największe walory przyrodniczo-krajobrazowe posiada rzeka Nida, płynąca szerokim obniżeniem terenu, wśród rozległych łąk, tworząca liczne meandry, starorzecza i rozlewiska.

Szczególnością Parku są wychodnie gipsów szklicowych, nazywanych również „jaskółczymi ogonami”. Ich wielkość dochodzi do 3,5 m. Można je obserwować m.in. w rejonie miejscowości Chotel Czerwony. Najciekawsze formy krasowe wykształcone w postaci jaskiń, lejów, dolin krasowych czy ostańców gipsowych można obserwować m.in. w okolicy Skorocic, Aleksandrowa, Krzyżanowic i Gacek.

W Parku znajduje się jedno z największych w kraju skupisk roślinności stepowej. Murawy kserotermiczne tworzą miejscami połacie bardzo bogatego florystycznie kwietnego stepu. Wiele występujących tu roślin stepowych to rzadkości w skali kraju. Należą do nich m.in. dyptam jesionolistny, szyplin jedwabisty, sierpek różnolistny, dziewięciśń popłocholistny, gęsiówka uszkowata, groszek szerokolistny.

W rejonie Pińczowa, Wiślicy i Młodzaw Dużych znajdują się niewielkie fragmenty lasów. Zajmują około 7% powierzchni Parku. Są to głównie grądy z udziałem dębu i grabu, bory sosnowe, a na obrzeżach stawów olsy.

W runie lasów rosną m.in.: obuwik pospolity, kruszczyk drobnolistny, lilia złotogłów, orlik pospolity i wawrzynek wilczelyko. W dolinie Nidy występują zbiorowiska roślinności wodnej, szuwarowej i torfowiskowej, a w okolicy Szczerbakowa podmokłe solniska ze stanowiskami rzadkich halofitów. Ze względu na słabe zalesienie terenu fauna Parku jest stosunkowo uboga w gatunki leśne. Nielicznie występują tu sarna, dzik i lis. Dolinę Nidy zasiedlają bóbr i wydra. W jaskiniach gipsowych dobre warunki bytowania znajdują nietoperze. W awifaunie liczącej ponad 100 gatunków, najciekawsze są gatunki wodno-błotne związane ze stawami i mokradłami w dolinie Nidy. Występują tu m.in.: gęś gęgawa, czapla siwa, bąk, bączek, perkoz rdzawoszyi, błotniak łąkowy, błotniak stawowy, kulik wielki, batalion, rycyk, brodziec krwawodzioby, kszyc, derkacz. Rozlewiska Nidy i stawy rybne są ważnym miejscem odpoczynku ptaków, a w okresie wędrówek można tu spotkać wiele ornitologicznych rzadkości. Bardzo ciekawa jest również fauna bezkręgowców, a zwłaszcza owadów, zasiedlających ciepłolubne murawy. Znajduje się tu jedno z nielicznych w Polsce miejsc występowania cykady podolskiej. Najcenniejsze fragmenty parku oraz osobliwości przyrody chronione są w formie rezerwatów, pomników przyrody oraz użytków ekologicznych. Obszar ten bogaty jest także w obiekty świadczące o historii tych terenów oraz zabytki kultury materialnej, takie jak: pałace, dwory, obiekty sakralne, zabytki techniki. Wiele położonych w Parku wsi i miasteczek zachowało dawne układy przestrzenne i starą zabudowę, między innymi: Pińczów, Wiślica, Nowy Korczyn. Na uwagę zasługują także wykonane z wapienia pińczowskiego kapliczki, świątki i krzyże przydrożne licznie występujące na Ponidziu.

Ponidzie

Kozubowski Park Krajobrazowy położony jest na obszarze Niecki Nidziańskiej i obejmuje wschodnią część Garbu Wodzisławskiego. Zajmuje teren o wybitnych wartościach krajobrazowych i przyrodniczych, charakteryzujący się urozmaiconą rzeźbą, ukształtowaną na kredowym podłożu pokrytym lessami, lasami i porozrzucanymi wśród lasów i pól malowniczymi osadami.

Charakterystycznymi elementami rzeźby Parku są wąwozy w różnym stadium rozwoju.

Znaczną powierzchnię zajmują lasy pełniące ważną rolę w regulacji stosunków wodnych i klimatycznych. Cechą krajobrazu Parku są śródpolne i przydrożne zalesienia oraz remizy o charakterze „przylasków”, a także zadrzewienia w wąwozach lessowych.

Strome, niezalesione zbocza wzniesień o ekspozycji południowej i południowo-zachodniej zajmują siedliska kserotermiczne z gatunkami podlegającymi ochronie.

Osobliwością tego obszaru jest liczne występowanie największego gatunku polskiego chrząszcza – jelonka rogaacza.

Na terenie Parku występują obiekty regionalnego budownictwa wiejskiego, pozostałości dworów z założeniami parkowymi oraz obiekty sakralne w Dzierążni, Górach, Pełczyskach, Probołowicach i Stradowie.

O bogatych tradycjach osadniczych świadczy wczesnośredniowieczne grodzisko w Stradowie z przełomu VIII i IX wieku, będące ośrodkiem plemiennym z początków historii państwowości polskiej.

Na uwagę zasługują również urokliwe, przydrożne świątki i krzyże.

Grodzisko w Stradowie

Szaniecki Park Krajobrazowy utworzony został dla zachowania i ochrony walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych tego terenu.

Położony jest na obszarze Niecki Nidziańskiej i obejmuje środkową część Garbu Pińczowskiego oraz Płaskowyż Szaniecki, będący południowo-zachodnim fragmentem Niecki Połanieckiej.

W Parku ochronie podlegają enklawy wartościowego krajobrazu z malowniczymi wapiennymi i gipsowymi wzgórzami oraz ciepłolubnymi zbiorowiskami roślinności kserotermicznej, torfowiskowej i słonolubnej.

Charakterystycznym elementem przyrody, uwarunkowanym geologicznie, są odsłonięcia gipsów, zwłaszcza wielkokrystalicznych, występujące głównie na terenie Płaskowyżu Szanieckiego. Największe ich bogactwo podziwiać można w okolicach: Szańca, Gartatowic, Stawian i Sędziejowic. W gipsowym podłożu, w efekcie rozwijających się procesów krasowych, powstają zróżnicowane formy krasu, np.: leje, doliny, jaskinie.

Budowa geologiczna, rzeźba terenu, gleby oraz specyficzny mikroklimat stworzyły dogodne warunki dla rozwoju ciepłolubnych muraw kserotermicznych.

W jedynym ustanowionym rezerwacie przyrody „Owczary” ochronie podlega naturalne źródłowe stanowisko roślinności halofitowej.

Najcenniejsze fragmenty parku oraz osobliwości przyrody chronione są również w formie pomników przyrody, użytków ekologicznych i stanowisk dokumentacyjnych.

Obszar ten bogaty jest także w zabytki kultury materialnej z elementami wiejskiego budownictwa regionalnego, które można podziwiać między innymi w Szańcu i Młynach.

Świadectwem historii są ślady grodzisk i kopców znane z okolic: Szczaworyża, Szańca, Gartatowic, Skotnik Małych i Żernik Górnych.

Przy drogach, w osadach oraz wśród pól zobaczyć można urokliwe przydrożne figury i kapliczki wykonane z wapienia oraz pozostałości nielicznych młynów wodnych z urządzeniami piętrzącymi wodę.

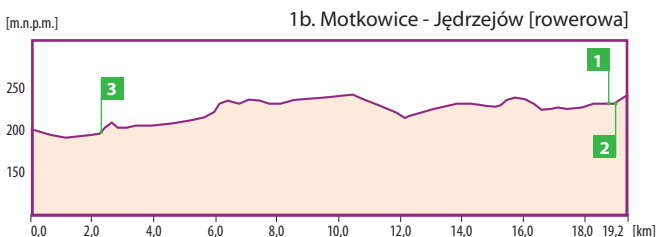
Trasa 1.

Ciuchcią Ponidzie i rowerem z Jędrzejowa do Motkowic

Ślad GPX trasy

Propozycja wycieczki łączącej przejazd wąskotorową kolejką Ciuchcia Ponidzie na odcinku Jędrzejów – Motkowice z jazdą rowerem z powrotem do Jędrzejowa (lub znów kolejką). Trasa prowadzi przez malownicze tereny Ponidzia. Podczas jazdy zabytkową Ciuchcią można podziwiać rozległe krajobrazy pól i łąk widoczne z okien kolejki. Trasa rowerowa biegnie natomiast lokalnymi drogami o znikomym ruchu samochodowym oraz w dużej części wydzieloną drogą dla rowerów wzdłuż Ciuchci. Wycieczka doskonale nadaje się dla rodzin z nieco starszymi dziećmi, zwłaszcza jeśli połączymy ją z wizytą w ośrodku Sielsko na Wygodzie. Osoby, które nie chcą łączyć wycieczki z jazdą rowerem, mogą wrócić do Jędrzejowa Ciuchcią.

- Przebieg trasy**
- 1a. Jędrzejów (0,0 km) – Motkowice (16,8 km)
 - 1b. Motkowice (16,8 km) – Wygoda (19,4 km)
 - Jasionna (miejsce odpoczynku rowerzystów) (26,3 km)
 - Jędrzejów (36 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na stacji kolejki Ciuchcia Ponidzie ul. Dojazd 1 w Jędrzejowie. Znajduje się tu parking dla samochodów osobowych. Do Jędrzejowa można również dotrzeć koleją (np. z Kielc czy z Krakowa) oraz busem i autobusem.

Centrum Informacji Turystycznej:
Muzeum im. Przytkowskich, Pl. T. Kościuszki 7/8,
28-300 Jędrzejów, tel. 41 386 54 89, www.jedrzejow.travel

Ciuchcia Ponidzie

w tym:
1a – 16,8 km;
1b – 19,2 km

łatwa

3,5 h

w tym:
1a – 1,5 h
1b – 2 h

brak

8 km wydzielona
droga dla
rowerów wzdłuż
torów Ciuchci
Ponidzie

Nawierzchnia trasy 1b:
droga asfaltowa
11,2 km (58,3%)
droga dla rowerów
(szutrowa) **8 km (41,7%)**

duży ruch samochodowy
przy wjeździe do Jędrzejowa

Atrakcje na trasie:

1 Świętokrzyska Kolejka Wąskotorowa „Ciuchcia Ponidzie” – to ciekawa alternatywa zwiedzania krainy Ponidzia. Pokonując liczącą blisko 17 km trasę na odcinku Jędrzejów – Motkowice – Jędrzejów, mamy okazję podziwiać z zupełnie innej perspektywy piękno ponidziańskich krajobrazów i otaczającej przyrody. Historia kolei wąskotorowej na Ponidziu sięga czasów I wojny światowej. Pierwszy odcinek kolei na trasie Jędrzejów – Motkowice został wybudowany w 1915 r. i służył początkowo dla potrzeb militarnych. W kolejnych latach nastąpiła rozbudowa sieci kolei wąskotorowej, która była wykorzystywana do transportu nie tylko towarów, ale również pasażerów. Obecnie, w okresie od maja do września, organizowane są przejazdy turystyczne dla osób indywidualnych (zgodnie z harmonogramem), a także istnieje możliwość zorganizowania przejazdu dla grup po dokonaniu wcześniejszej rezerwacji.

Ponadto na stacji w Jasionej lub w Motkowicach istnieje możliwość zorganizowania ogniska.

Przed rozpoczęciem trasy w Jędrzejowie, warto odwiedzić funkcjonującą w budynku stacji, wystawę, gdzie zostały zgromadzone eksponaty nawiązujące do historii kolei wąskotorowej na Ponidziu.

Świętokrzyska Kolejka Wąskotorowa Ciuchcia Ponidzie, ul. Dojazd 1/3, 28-300 Jędrzejów.
Rezerwacje tel. 695 592 836, swietokrzyskakolejka.pl

Wystawa kolejowa

Ciuchcia Ponidzie

Ciuchcia Ponidzie

2 Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie – zlokalizowane przy jędrzejowskim rynku funkcjonuje od 1962 r. Zajmuje dwie zabytkowe kamienice, oficynę oraz wzniesiony w latach 60. XX w. pawilon wystawowy. Obiekt może poszczycić się trzecią co do wielkości na świecie kolekcją zegarów słonecznych i przyrządów astronomicznych. Twórcami tej bogatej kolekcji był Feliks Przytkowski, z wykształcenia lekarz, wielki miłośnik astronomii oraz jego syn – Tadeusz, dzielący pasję i zainteresowania ojca. Obaj, zgłębiając wiedzę w zakresie astronomii, konstruowali zegary słoneczne, a Tadeusz stał się uznanym znawcą zegarów słonecznych w Polsce i zagranicą. Wykonane przez niego zegary słoneczne możemy podziwiać m.in.: w Krakowie na

Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie

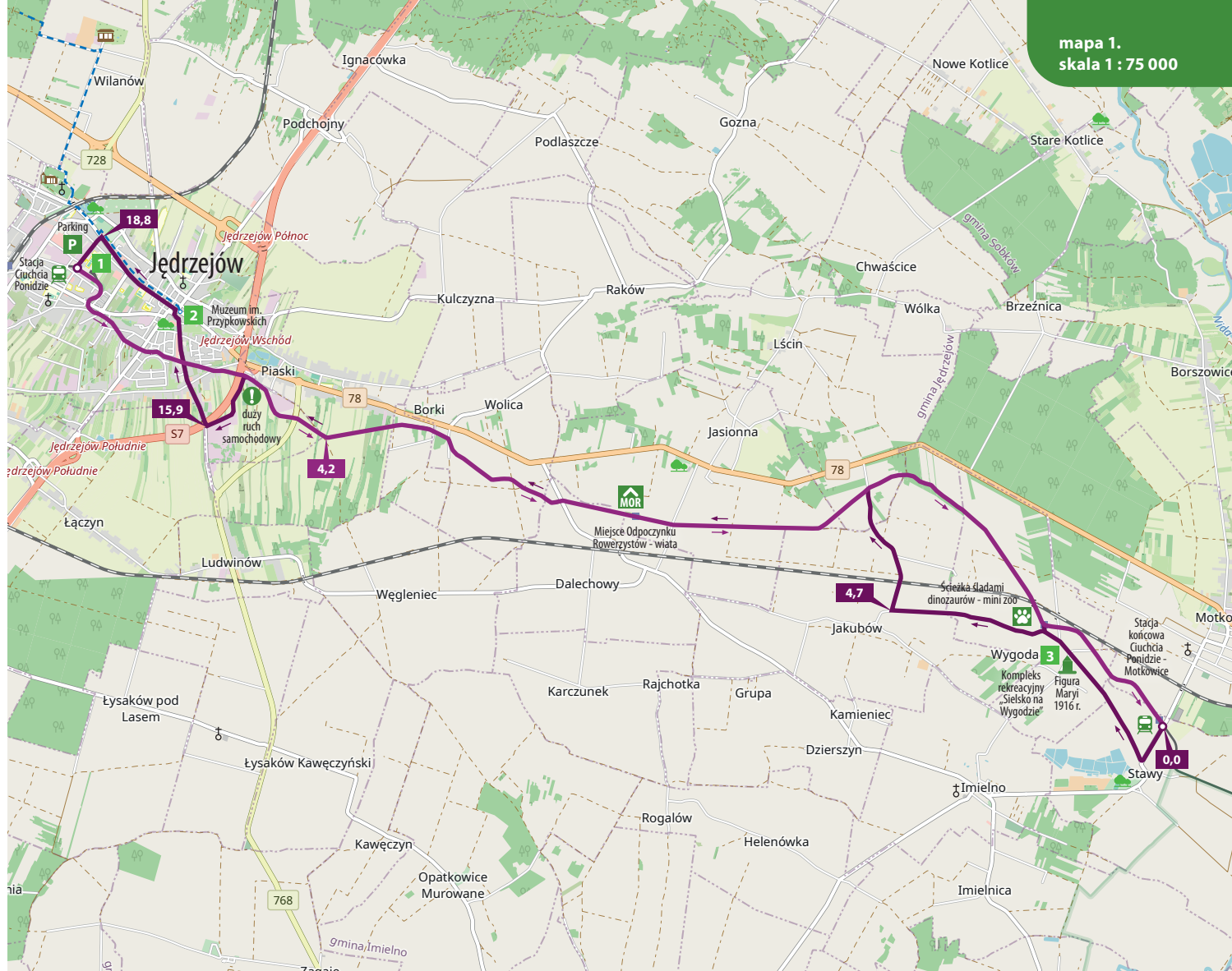
kościółce Mariackim, na Zamku Królewskim w Warszawie, na Ratuszu w Sandomierzu, a zespół zegarów słonecznych na budynku obserwatorium astronomicznego w Greenwich.

Dla odwiedzających muzeum udostępnia ponad 7 tysięcy eksponatów, pogrupowanych w działy tematyczne: historyczno-artystyczny, gastronomii, grafiki i ekslibrisu. Do najciekawszych obiektów należą: starodruk książki Jana Heweliusza, pamiątki związane z legionami Józefa Piłsudskiego, fotografie Jędrzejowa pochodzące z początku XX w., zabytkowe aparaty fotograficzne. Atrakcją obiektu stanowi „Ogród czasu”, w którym znalazły się odnowione zabytkowe oraz współczesne zegary słoneczne. Muzeum organizuje wystawy czasowe, wydarzenia kulturalne, naukowe oraz oferuje interesujące zajęcia tematyczne.

Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie, pl. T. Kościuszki 7-8, 28-300 Jędrzejów, tel. 41 386 24 45, muzeum.jedrzejow.pl

Jasionna – Miejsce Odpoczynku Rowerzystów przy trasie

3 Kompleks rekreacyjny „Sielsko na Wygodzie” – położony na trasie kolejki wąskotorowej „Ciuchcia Poniemie”. Funkcjonujący tu obiekt hotelarski dysponuje 80 miejscami noclegowymi, salą konferencyjną na 250 osób oraz restauracją. Ośrodek „Sielsko na Wygodzie” w swojej ofercie posiada szereg atrakcji skierowanych szczególnie do dzieci i młodzieży. Wśród nich znalazły się Mini Zoo, stajnia dla koni, a także ścieżka edukacyjna „Śladami dinozaurów” z modelami dinozaurów. Dla grup zorganizowanych istnieje możliwość zamówienia poczęstunku w altanie, ogniska czy wycieczki rowerowej. Na terenie obiektu można skorzystać ze strefy Wellness&SPA mającej w swojej ofercie m.in.: usługi rehabilitacyjne, basen, grotę solną.

Sielsko na Wygodzie, Wygodza 16 A, 28-313 Imielno,
tel. 531 090 090, sielskonawygodzie.eu, biuro@sielskonawygodzie.eu

Sielsko na Wygodzie

Na trasie

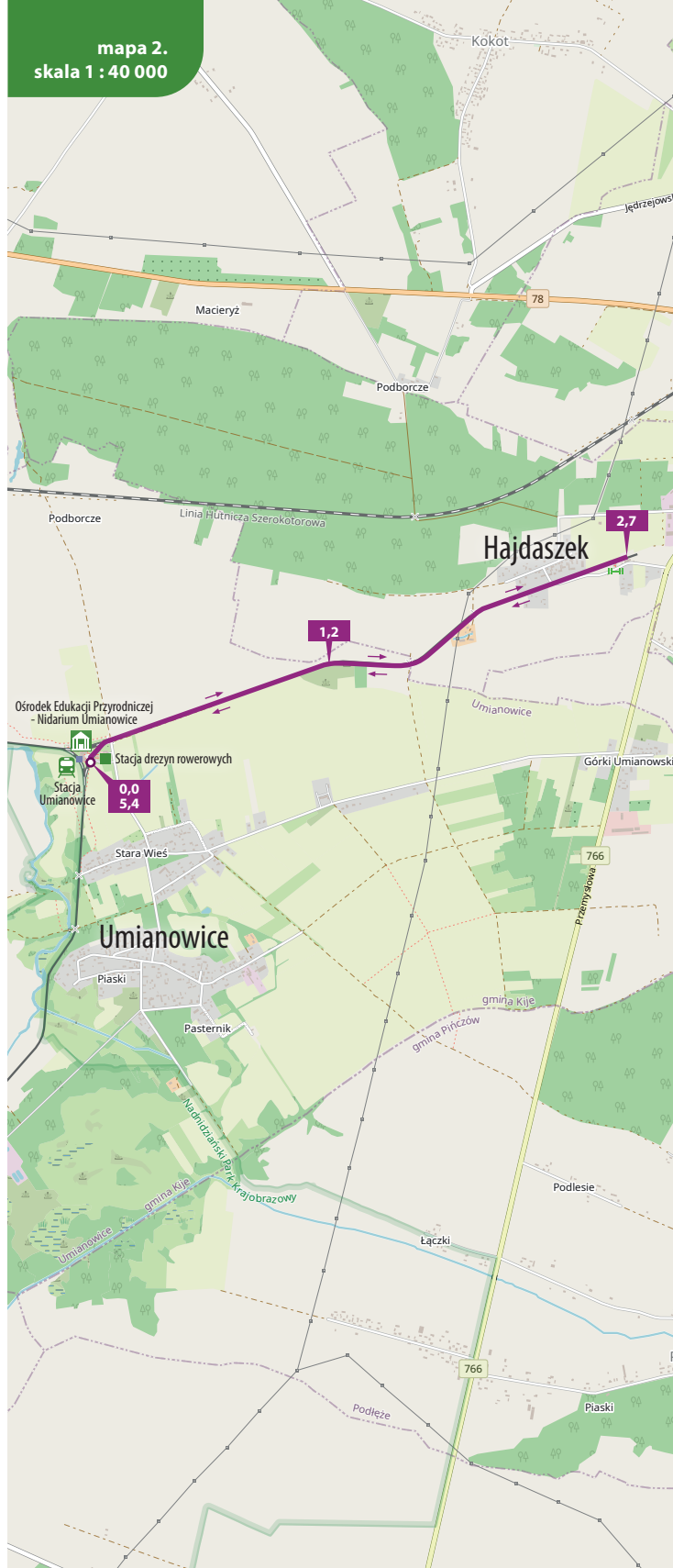
Na trasie dreżyną rowerową

Na stacji Umianowice

Drezyny rowerowe

Trasa 2.

Dreżyną rowerową z Umianowic do Hajdaszka

W Umianowicach istnieje możliwość odbycia wycieczki dreżynami rowerowymi przez Ponidzie. Jest to jedyna tego typu atrakcja turystyczna w województwie świętokrzyskim, którą oferuje Ośrodek Edukacji Przyrodniczej. Przejazd dreżynami odbywa się w ramach ścieżki edukacyjno-przyrodniczej „dreżynami rowerowymi do natury”, po torach kolejki wąskotorowej na trasie Umianowice – Hajdaszek – Umianowice (cała trasa 5 km). Do dyspozycji uczestników ruchu turystycznego jest dostępnych 9 dreżyn rowerowych ze wspomaganie elektrycznym, w tym jedna przystosowana do przewożenia osoby niepełnosprawnej na wózku inwalidzkim. Każda dreżyna składa się z platformy i dwóch miejsc (siedledek) do pedałowania oraz ławki z miejscami do siedzenia i kosza na bagaże. Dreżyna przeznaczona jest do przewozu maksymalnie 4 osób dorosłych lub 2 dorosłych i 3 dzieci.

Godziny otwarcia: sobota-niedziela

pierwszy kurs 10.30, drugi kurs 12.30

(wymagana jest wcześniejsza rezerwacja pod nr tel. 504 855 377

lub na miejscu w Ośrodku wtorek-piątek w godz. 9.00-15.00).

Opłata: 50 zł/dreżyna

(cennik może ulec zmianie, aktualny na stronie Ośrodka).

OŚRODEK EDUKACJI PRZYRODNICZEJ w Umianowicach

ul. Parków Krajobrazowych 7, 28-404 Kije, tel. 504 855 377

www.pk.kielce.pl; www.facebook.com/OEPwUmianowicach/

Na stacji Hajdaszek

trasa rowerowa

Trasa 3.

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach – oferta dla osób indywidualnych

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach to idealne miejsce dla pasjonatów zgłębiania tajemnic rzeki Nidy. Prowadzone przez Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych centrum obejmuje m.in.: Nidarium, wieżę widokową, stacyjkę kolejki wąskotorowej oraz zagrody ze zwierzętami gospodarskimi. W roku 2025 mają również powstać 3 ścieżki edukacyjne, dzięki czemu odwiedzający to miejsce turyści będą mieli jeszcze więcej możliwości poznania walorów przyrodniczych Ponidzia.

Oferta Ośrodka (dostępna bezpłatnie):

- **Nidarium** – wielkogabarytowe akwarium o pojemności 24 tysięcy litrów, odwzorowujące podwodne życie w rzece Nidzie. Akwarium składa się z dwóch części: części płytkiej meandrowej i głębokiej będącej odwzorowaniem głównego koryta rzeki. Tylna ściana części głębokiej przedstawia profil glebowy, czyli układ kolejnych warstw w ziemi. To jedyny taki zbiornik w regionie prezentujący życie ryb i roślin słodkowodnych, gdzie możemy zobaczyć ryby spokojnego żeru, takie jak: liny, leszcze, karasie, płocie, ukleje itp.

Nidarium

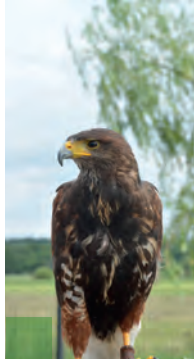
- **Wieża widokowa** – dawna wieża ciśnieniowej kolei wąskotorowej, o wysokości 9 metrów z tarasem widokowym, stanowiącym doskonałe miejsce do prowadzenia obserwacji ornitologicznych i podziwiania krajobrazów rozległej doliny rzeki Nidy oraz panoramy okolic Umianowic.
- **Zabytkowy budynek stacyjki kolejki wąskotorowej.**

Wieża widokowa

Woliery dla dzikich ptaków

Myszołowiec zwyczajny

- **Woliery dla dzikich ptaków szponiastych** – obecnie zamieszkałe przez: pustulkę, sowę płomykówkę, myszołowca towarzyskiego i myszołowa zwyczajnego.
- **Oczko wodne z żółtymi błotnymi.**
- **Stół sensoryczny.**
- **Zagroda edukacyjna ze zwierzętami gospodarskimi**, w której można zobaczyć: owcę świniarkę, wrzosówkę, czarnogłówkę czy kozę sandomierską.

Zagroda edukacyjna

Stół sensoryczny

- **Plac zabaw dla dzieci** – wiklinowe i drewniane elementy imitujące żeremie bobrowe, kokony, żółwia, domek pszczeli czy gniazdo os.

Plac zabaw dla dzieci

- **Wypas bydła rasy czerwona polska** – bydło tej rasy wywodzi się od dzikiego bydła krótkorogiego o umaszczeniu od jasno do ciemnoczerwonego przez wiśniowy aż do brązowego.

Krowy rasy czerwona polska

- **Wypas bydła rasy hereford** – rasa bydła mięsnego wywodząca się z Anglii o umaszczeniu głębokoczerwonym z białą głową oraz białą linią wzdłuż szyi i kłębu.

Krowy rasy hereford

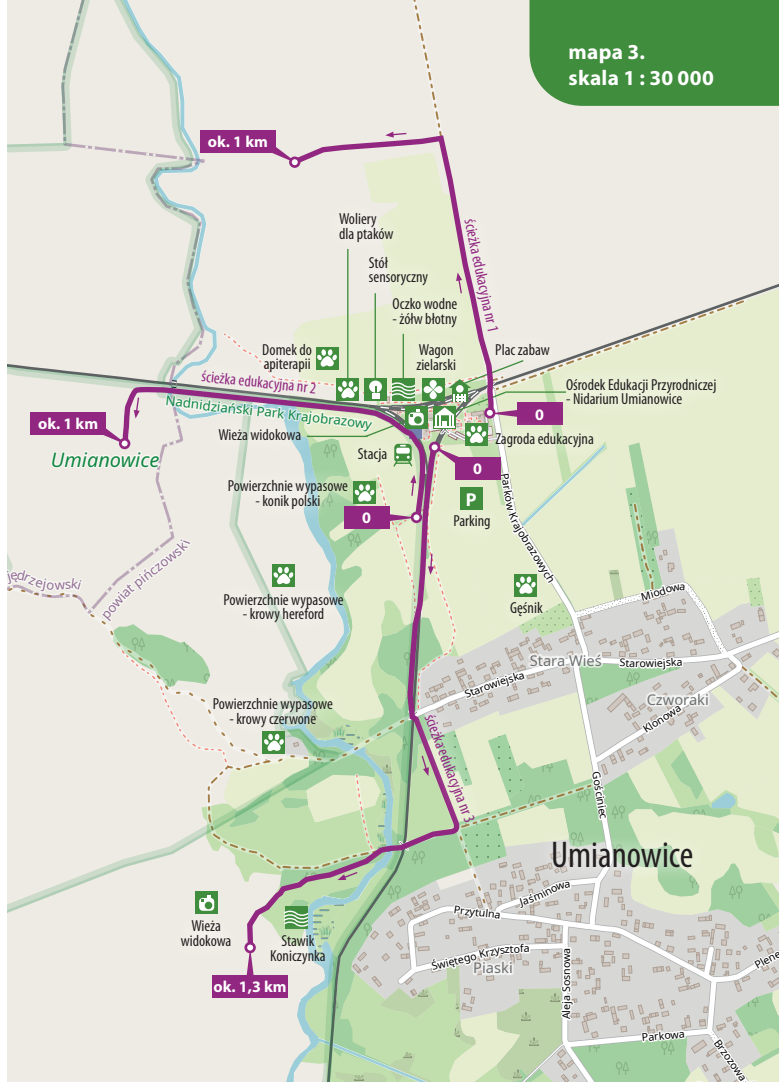
- **Wypas konika polskiego** – konik polski to rodzima, prymitywna rasa konika wywodząca się najprawdopodobniej od dzikiego tarpana, charakterystyczną cechą tej rasy jest ciemna pręga ciągnącą się wzdłuż kręgosłupa.

Konik polski

Na szczycie wieży widokowej

- **Ścieżki edukacyjne w ramach projektu Life** (planowane otwarcie ścieżek 2025 rok) – przejścia samodzielne/bez przewodnika, edukatora
 1. Ścieżka edukacyjna nr 1 – opis patrz str. 125
 2. Ścieżka edukacyjna nr 2 – opis patrz str. 125
 3. Ścieżka edukacyjna nr 3 – opis patrz str. 125

Godziny otwarcia dla osób indywidualnych

(rozpoczęcie sezonu uzależnione jest od warunków atmosferycznych):

- sezon letni (1 marca – 31 października): poniedziałek – nieczynne, wtorek–piątek 9.00-15.00; sobota-niedziela 10.00-18.00.
- sezon zimowy (1 listopad – koniec lutego): poniedziałek – nieczynne, wtorek–piątek 9.00-15.00; sobota-niedziela nieczynne.

Sposób zwiedzania ośrodka: zwiedzanie rozpoczyna się o pełnych godzinach, przy czym ostatnie wejście możliwe jest na godzinę przed zamknięciem. Obiekt jest dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami.

OŚRODEK EDUKACJI PRZYRODNICZEJ w Umanowicach

ul. Parków Krajobrazowych 7, 28-404 Kije,

tel. 504-855-377, e-mail: oep.umianowice@pk.kielce.pl

www.pk.kielce.pl; www.facebook.com/OEPwUmanowicach/

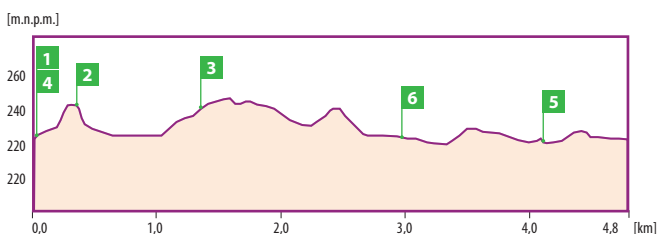
Trasa 4.

Stawiany

Ślad GPX trasy

Krótką i łatwą wycieczką pieszą w okolicy miejscowości Stawiany poprowadzona po obszarach objętych projektem Life+ mającym na celu ochronę cennych siedlisk przyrodniczych na Pomorzu. Można tu zobaczyć chronione gatunki roślin takich, jak: ostnica Jana, len włochaty czy storczyk drobnokwiatowy. Natomiast po dojściu do wiaty położonej na wzniesieniu górującym nad okolicą można rozkoszować się wspaniałą panoramą Pomorza.

Przebieg trasy Łowisko „Skały” w Stawianach (0,0 km) – Góra Sobótczana (0,3 km) - wiaty (1,4 km) – figura MB w Stawianach (4,1 km) – Łowisko „Skały” w Stawianach (4,8 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest przy łowisku „Skały” w Stawianach. Znajduje się tu miejsce na pozostawienie samochodu. Ponadto do miejscowości można dotrzeć komunikacją publiczną: busami lub pociągami kursującymi na trasie Kielce – Busko-Zdrój.

4,8 km

89 m

2 h

łatwa

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

Atrakcje na trasie:

Łowisko Skały

1 Łowisko „Skały”, wiata w Stawianach – u podnóża Góry Sobótczanej, na wschód od niewielkiego zbiornika wodnego będącego pozostałością po prowadzonej w przeszłości eksploatacji gipsu, znajduje się infrastruktura turystyczna: parking, wiata i stojak na rowery. Po drugiej stronie doliny, na północny wschód od łowiska, na wzniesieniu, znajduje się platforma widokowa, z której roztacza się panorama północnej części Szanieckiego Parku Krajobrazowego.

Wiata Stawiany

2 Góra Sobótczana (263 m n.p.m.) – to najwyższe wzniesienie na terenie Ostoi Stawiany – specjalnego obszaru ochrony siedlisk. Teren ten jest położony w obrębie Szanieckiego Parku Krajobrazowego i znajduje się na obszarze Natura 2000. W częściach przyszczytowych wzniesień w okolicy Stawian zobaczyć możemy trzeciorzędowe wychodnie mułowców wapnistych i zlepieńców wapiennych, a także opuszczone kamieniołomy. Występują tu również formy krasowe w formie zapadlisk oraz lejów. Dolinki między wzniesieniami zajmują pola uprawne i wilgotne łąki, a także stawy i oczka wodne połączone siecią drobnych cieków. Porastające wzniesienia murawy obfitują w liczne gatunki roślin chronionych, wśród nich znajdują się również gatunki zagrożone wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Do najcenniejszych należy zaliczyć: dzwonka syberyjskiego, miłka wiosennego, sasanę łąkową, ostnicę włosowatą i inne. Na wzniesieniach, prowadzony był niegdyś kulturowy wypas owiec.

Góra Sobótczana

3 Wiata i tablica informacyjna – znajdująca się w tym miejscu wiata, stanowi nie tylko miejsce odpoczynku, lecz również doskonały punkt obserwacyjny. Na terenie Ostoi Stawiany obserwować możemy wiele gatunków ptaków, a wśród nich: błotniaka stawowego, czajkę, gąsiora, kłaskawkę, których krótki opis został przedstawiony na tablicy edukacyjnej.

Wiata na trasie

4 Tablica z informacją o Ostoi Stawiany – głównym celem wyznaczenia Ostoi Stawiany była ochrona muraw kserotermicznych oraz rzadkich gatunków roślin. Na tablicy informacyjnej znajdziemy charakterystykę gatunków roślin i zwierząt występujących na tym obszarze.

5 Figura Matki Boskiej Niepokalanej w Stawianach – zlokalizowana w zachodniej części wsi, na rozstaju dróg prowadzących do Rejowca i leśniczówki w Ignacowie. To wielobarwna figura postawiona na wysokiej kolumnie posadowionej na trójstopniowym postumencie. Na nim widnieją wyryte daty: 1898 – rok powstania figury, 1946 – prawdopodobnie jej odbudowy po okresie okupacji, 1981 – odnowienia figury. Umocowana mosiężna tabliczka upamiętniająca 100. rocznicę powstania (25.VII.1998 roku) została ufundowana przez mieszkańców Stawian.

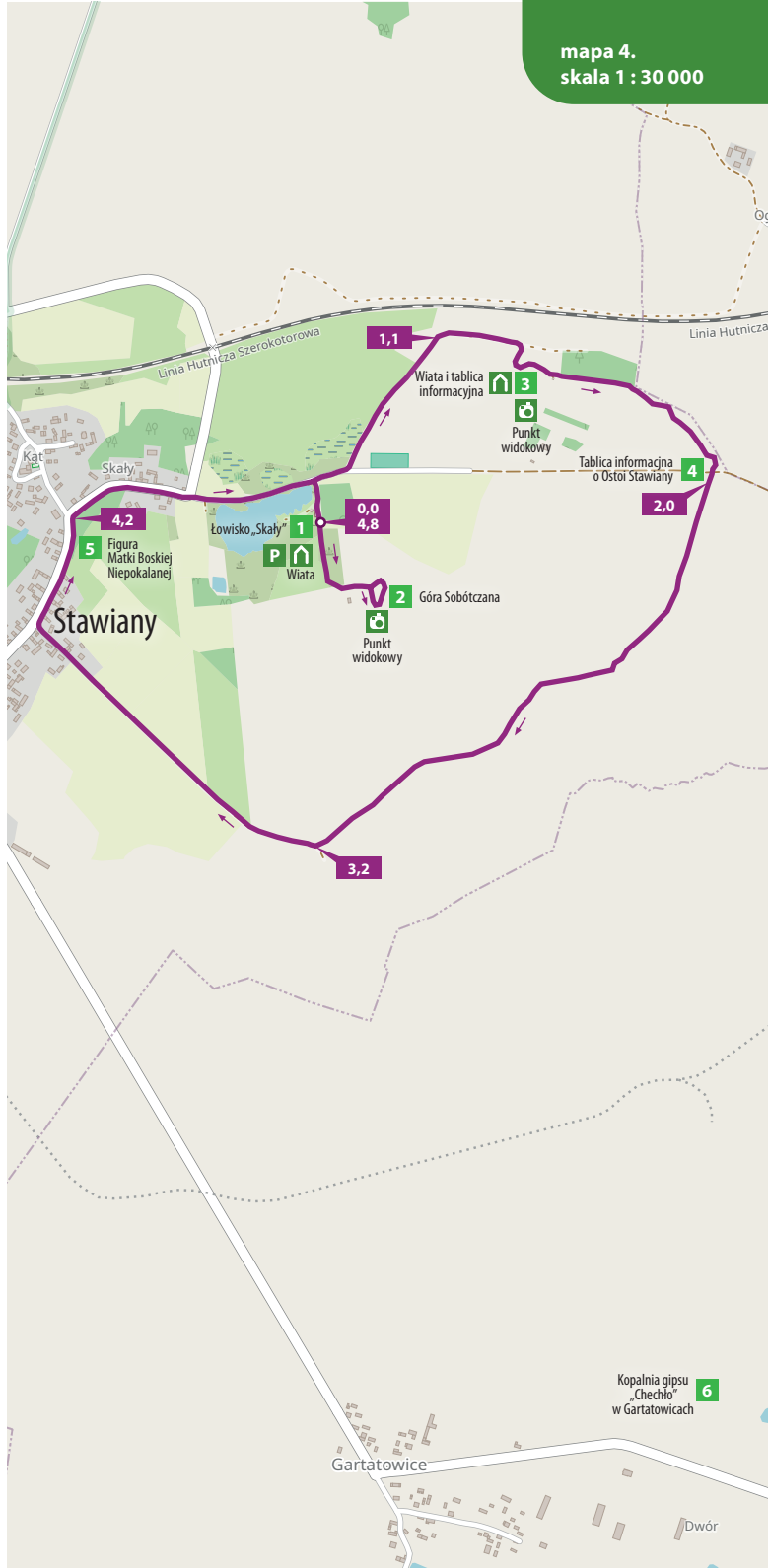

Figura Matki Boskiej Niepokalanej w Stawianach

6 Kopalnia gipsu „Chechło” w Gartatowicach – miejsce nieco oddalone od trasy wycieczki, ale ze względu na jego malowniczość warto odwiedzenia. Wyrobisko po dawnej kopalni gipsu zajmuje obszar kilku hektarów po obu stronach drogi prowadzącej do Sędziejowic. Wyrobiska mają do 10 metrów głębokości, tworząc kanały poprzecinane cyplami czy przyczółkami. Niektóre zagłębienia zostały wypełnione wodą, a w największym zagłębieniu powstało malownicze jeziorko. W odsłoniętych skałach widoczne są kryształy gipsu, niektóre z nich przybierają formę tzw. jaskółczych ogonów. Na tym terenie obserwować możemy również zjawiska krasowe, m.in.: szczeliny, lejki, stanowiące efekt erozyjnej działalności wody. Gipsowe podłoże porastają murawy kserotermiczne z ciepłolubnymi roślinami. Warto wspiąć się na najwyższy punkt Chechła, z którego rozpościera się widok na teren dawnej kopalni oraz najbliższej okolicy.

Kopalnia gipsu „Chechło”

Trasa 5.

„Przez Garb Pińczowski”

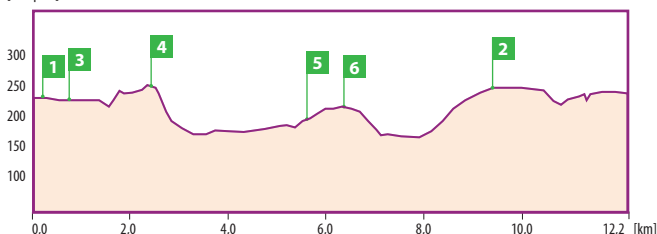
Pińczów – Rezerwat Skowronno

Ślad GPX trasy

Propozycja wycieczki pieszej poprowadzona po górującym nad Pińczowem Garbie Pińczowskim do rezerwatu Skowronno. Wędrując zaproponowaną trasą, mamy doskonałą możliwość podziwiania doliny rzeki Nidy oraz rozciągających się po sam horyzont malowniczych krajobrazów. W najlepszych punktach widokowych zlokalizowane zostały 2 wiaty odpoczynkowe. Choć podejście pod Garb Pińczowski wymaga wysiłku, warto podjąć trud wspinaczki ze względu na rozciągające się z góry widoki. Z uwagi na brak oznakowania w terenie zaleca się korzystanie z aplikacji bądź pobranie śladu GPX wycieczki np. na telefon.

[m.n.p.m.]

Przebieg trasy Pińczów Gomar ul. Przemysłowa (0,0 km) – wiata (2,1 km) – Kopernia (3,4 km) – Rezerwat Skowronno wiata (6,4 km) – Pińczów Gomar ul. Przemysłowa (12,2 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy firmie Gomar ul. Przemysłowa w Pińczowie. Do Pińczowa można również dotrzeć komunikacją publiczną: busami lub autobusami m.in. z Kielc oraz Buska-Zdroju.

12,2 km

↑ 265 m

4-5 h

średnia

brak

miejscami strome, ale krótkie podejście/zejście (głównie na początku i końcu trasy)

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

Centrum Informacji Turystycznej: ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów,
tel. 41 357 54 04, pinczow.travel

Atrakcje na trasie:

1 Pińczów – atrakcje miasta patrz str. 27

2 Garb Pińczowski – rozciągający się na długości około 60 km, od miejscowości Skowronno od strony zachodniej, do okolic Pacanowa od strony wschodniej. Wypiętrzenie zbudowane jest z margli kredowych oraz gipsów

i wapieni litotamniowych. Takie podłoże sprzyja występowaniu unikatowych gatunków roślin, w tym roślinności ciepłolubnej czy muraw kserotermicznych. Miejsce stanowi ostoję rzadkich i chronionych gatunków roślin, takich jak: macierzanka pannońska, miłek wiosenny, storczyk drobnokwiatowy, traganek duński, dziewięciśń płocholistny i szyplin jedwabisty.

Miłek wiosenny

Najcenniejsze fragmenty Garbu Pińczowskiego zostały objęte ochroną w ramach sieci obszarów Natura 2000, takich jak: Ostoja Nidziańska i Ostoja Szaniecko-Solecka. W wapieniach tworzących Garb Pińczowski, powstałych w okresie miocenu, odnaleziono dwa bardzo dobrze zachowane szkielety wieloryba sprzed 15 milionów lat, którego nazwano *Pinocetus polonicus*. Obecnie jednego z nich możemy oglądać w Muzeum Geologicznym w Kielcach.

3 Pomnik św. Floriana (przy Państwowej Straży Pożarnej, ul. Przemysłowa w Pińczowie) – ta blisko 150-letnia figura Świętego Floriana trafiła w to miejsce stosunkowo niedawno, bo w 2009 r. Pierwotnie pomnik był ulokowany na Wzgórzu Świętej Anny, w oddaleniu od kaplicy, trudno dostępnym dla turystów. Dzięki inicjatywie nieżyjącego już pińczowskiego księdza – Józefa Zdradzisza, figura została przeniesiona na miejsce obecnej lokalizacji. Pomnik jest wykonany z powszechnie używanego na Podidziu materiału, tzw. „Pińczaka”, prawdopodobnie w jednej z pińczowskich pracowni rzeźbiarskich. Ten Święty najczęściej jest przedstawiany jako rzymski legionista trzymający skopek z wodą, gaszący płomienie. Jeśli przyjrzy się tej figurze zauważymy, że na głowie znajduje się korona. Święty Florian to patron nie tylko strażaków, lecz również tych, którzy podtrzymują ogień, czyli hutników, piekarzy, garncarzy czy kominiarzy.

4 Punkt widokowy na Garbie Pińczowskim – stąd rozpościera się szeroka panorama na krainę Podidzia. Miejsce szczególnie popularne wśród miłośników sportów powietrznych: moto i paralotniarzy. Dla nich lokalne kluby, przedsiębiorcy organizują loty widokowe. Korzystając z lotu paralotnią, mamy możliwość podziwiania miasta, Garbu Pińczowskiego oraz rzek Nidy i Mierzawy z ich malowniczymi rozlewiskami z zupełnie innej perspektywy.

Punkt widokowy na Garbie Pińczowskim

5 Figura św. Agaty w Skowronnie Dolnym – figura pochodząca z 1806 r. Święta Agata to patronka ofiar tortur, ochrony przed trzęsieniami ziemi, klęskami żywiołowymi, piekarzy, a także artystów.

Figura św. Agaty

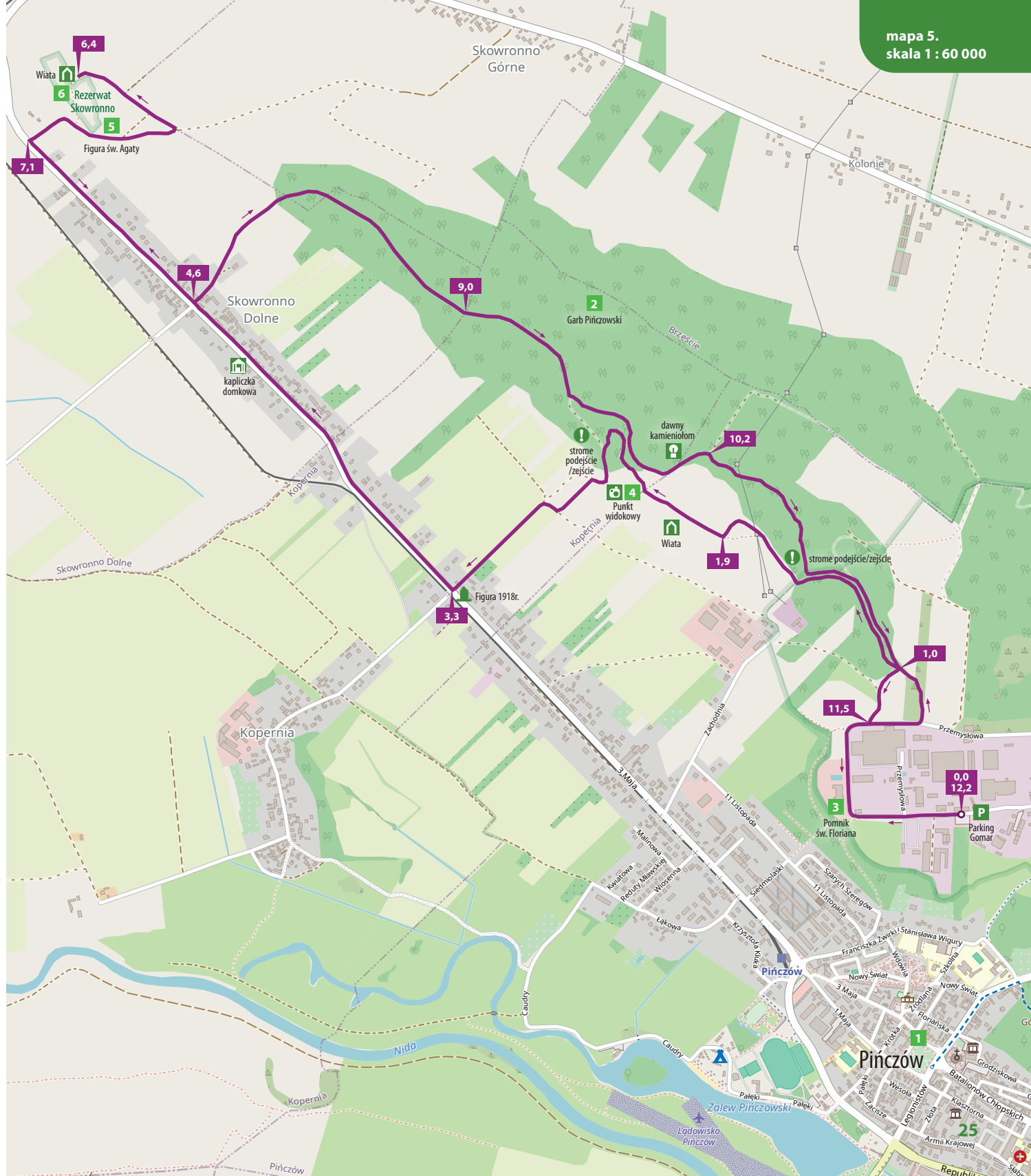
6 Rezerwat Skowronno – rezerwat ścisły utworzony w 1960 r. o powierzchni 1,93 ha. Na jego obszarze widoczne są pozostałości XI-wiecznego kamieniołomu, w którym pozyskiwano wapień litotamniowy, zwany pińczowskim. Najbardziej charakterystycznym i dominującym zespołem roślinnym rezerwatu jest kwietna murawa kserotermiczna. Występują tu m.in.: ostnica włosowata i Jana, pierwiosnka lekarska, gęsiówka uszkowata, dzwonek boloński, oman wąskolistny, miłek wiosenny, chaber pannoński, zawilec wielkokwiatowy, wilżyna ciernista. Na terenie rezerwatu żyją niewielkie chrząszcze, np.: tutkarz czy stonka.

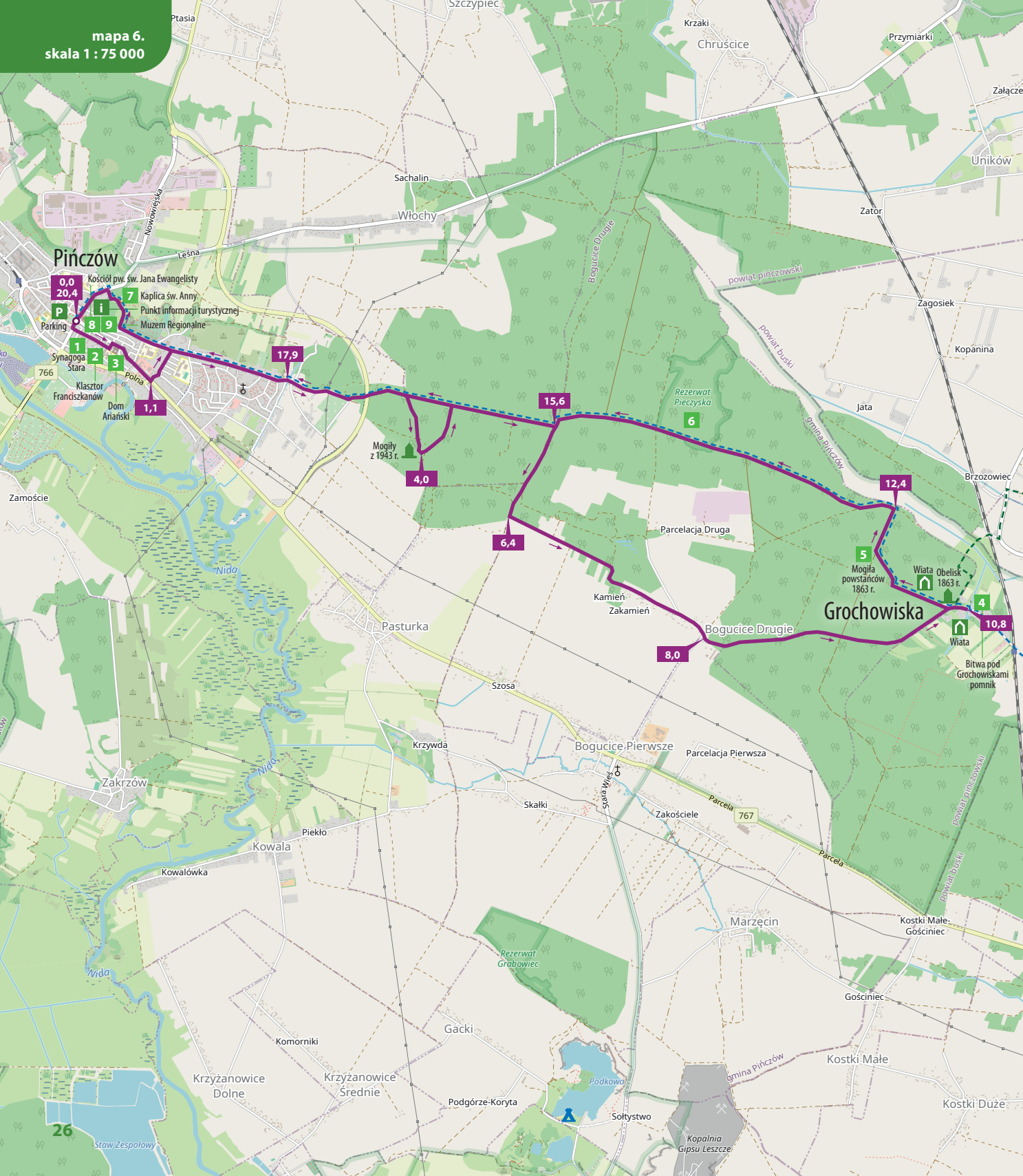

Tablica informacyjna

Rezerwat Skowronno

Trasa 6.

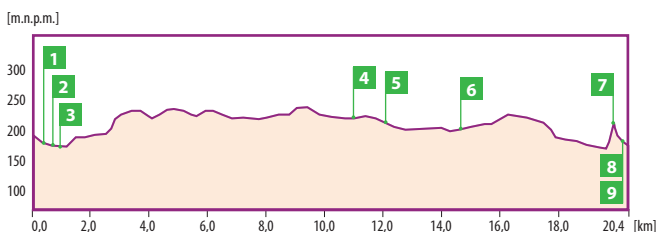
„Śladami historii”

Pińczów – Grochowska

Ślad GPX trasy

Pieszą wycieczkę na Grochowska najlepiej zaplanować jako całodniową, choć sam czas przejścia to ok. 5-6 godzin. Natomiast chcąc zwiedzić dokładnie zabytki Pińczowa uznawanego za serce Ponidzia, należy uwzględnić dodatkowo kilka godzin. Sama trasa proponowanej wycieczki w większości prowadzi przez tereny leśne aż do miejsca, w którym ponad 160 lat temu stoczono krwawą, ale zwycięską bitwę pod Grochowskimi.

Przebieg trasy Pińczów Plac Wolności (0,0 km) – ul. Klasztorna (0,2 km) – ul. Mirowska (0,7 km) – ul. Grodziskowa (1,3 km) – Bogucice II (8 km) – Grochowska (10,8 km) – Rezerwat Pieczyska (14,5 km) – Pińczów ul. Grodziskowa (18 km) – kaplica św. Anny w Pińczowie (19,7 km) – Pińczów Plac Wolności (20,4 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na Placu Wolności w Pińczowie. Znajdują się tu zarówno miejsca parkingowe dla samochodów, jak i przystanek komunikacji publicznej. Do Pińczowa kursują najczęściej busy m.in. z Kielc oraz Buska-Zdroju.

20,4 km

5-6 h

wyjście z Pińczowa bez szlaku,
Pińczów – Grochowska
częściowo niebieski szlak
rowerowy, Grochowska –
Pińczów niebieski szlak pieszy

miejscami teren
podmokły,
zwłaszcza po
opadach deszczu

244 m

trudna

Centrum Informacji Turystycznej: ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów,
tel. 41 357 54 04, pinczow.travel

Atrakcje na trasie:

1 Synagoga Stara w Pińczowie - niezwykle cenna w skali całego kraju pamiątka po wielowiekowej obecności społeczności żydowskiej w Pińczowie. Pierwsza pisana wzmianka o pińczowskich Żydach pochodzi z XVI stulecia. Obecnie zrewitalizowana bożnica jest częścią pińczowskiego Mu-

trasa piesza

Synagoga Stara

zeum Regionalnego. Surowa bryła na planie kwadratu pozbawiona jest większych elementów dekoracyjnych.

Do wnętrza synagogi wiedzie przedsionek, który zdobią malowidła ściennie (polichromie). Tworzą je zarówno teksty modlitw, jak i pełne symboliki przedstawienia roślin i zwierząt. Od strony wschodniej do przedsionka przylega niewielka sala kahalna. Nad nią i nad przedsionkiem wznosi się pomieszczenie dla kobiet, czyli babiniec, który trzema wąskimi otworami okiennymi otwiera się na salę męską. Największym pomieszczeniem, do którego prowadzi ciekawy portal, jest sala męska. W tym pomieszczeniu warto zwrócić uwagę na dwa wysokie, zdobione witrażami okna. Pomiedzy nimi wznosi się zachowana, renesansowa szafa ołtarzowa (czyli Aron ha-kodesz), w której przechowywano zwoje Tory. W sali męskiej zachowały się niezwykle cenne malowidła z XVII w. Teren wokół bożnicy otacza mur z wbudowanymi od strony wewnętrznej fragmentami starych macew.

Muzeum Regionalne w Pińczowie i Centrum Informacji Turystycznej,
ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów, tel. 41 357 54 04, muzeumpinczow.pl

2 Klasztor Franciszkanów w Pińczowie – późnorenesansowa świątynia pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny, do której przylegają skrzydła budynków klasztornych ojców Reformatów. Pierwotny kościół został ufundowany przez biskupa krakowskiego Piotra Myszkowskiego, z przeznaczeniem na kolegiatę. Jednak margrabia Zygmunt Myszkowski – bratanek biskupa, zdecydował o sprowadzeniu z Rzymu zreformowanego zakonu franciszkanów obserwantów, zwanych reformatami. To nie przypadło do gustu ojcom bernardynom. Na skutek ich działań reformaci osiedlili się na Morawach, a mirowska świątynia ponownie miała stać się kolegiatą. Dopiero pod koniec XVII w. ponownie sprowadzono tu reformatów, dla których ufundowano klasztor. Ojcowie reformaci mieszkają w murach mirowskiego klasztoru do dziś.

Klasztor Franciszkanów

Kościół to jednonawowa budowla z przylegającymi po obu stronach kwadratowymi kaplicami nakrytymi niewielkimi kopułami z latarniami. Warto zwrócić uwagę na fasadę zachodnią z dwuarkadowym oknem ozdobionym dekoracją rozetowo-roślinną oraz kartuszem herbowym z Jastrzębcem – herbem fundatorów świątyni. Wnętrze i wyposażenie świątyni jest dość skromne w stylu późnobarokowym. W ołtarzu bocznym znajduje się cudowny obraz Matki Boskiej Mirowskiej, którego pochodzenie nie jest do końca potwierdzone.

Klasztor Franciszkanów – Reformatów, ul. Klasztorna 28, 28-400 Pińczów,
tel. 41 357 20 84, sanktuariummirowskie.com

3 Dom Ariański w Pińczowie – zwany również Drukarnią Ariańską, wzniesiono w południowo-wschodnim narożniku rynku mirowskiego na przełomie XVI-XVII w. prawdopodobnie z przeznaczeniem na łaźnię miejską. Po zniszczeniach wojennych został odnowiony w 1948 r. To parterowy budynek z elewacją pokrytą dekoracyjną rustyką, czyli ułożonymi na przemian ciosami kwadratowymi i prostokątnymi. Przy obszernej sieni przejazdowej znajdują się w jednym ciągu dwie prostokątne izby, a za nimi z tyłu trzecia o podobnym kształcie. Najciekawsza z nich to izba narożna (przy sieni) o kolebkowo-krzyżowym sklepieniu i parze okien z wnękami ozdobionymi przyściennymi filarami.

Obecnie Dom Ariański stanowi Oddział Muzeum Regionalnego w Pińczowie, organizowane są tu wystawy stałe i czasowe o różnej tematyce.

Dom Ariański – Oddział Muzeum Regionalnego w Pińczowie,
ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów, tel. 41 357 54 04, muzeumpinczow.pl

Dom Ariański

4 Bitwa pod Grochowiskami

– w tej niewielkiej wsi w dniu 18 marca 1863 r. została stoczona jedna z najbardziej krwawych walk powstania styczniowego. Bitwa była prowadzona przez ponad 3-tysięczne zgrupowanie wojsk gen. Mariana Langiewicza z równie licznym korpusem rosyjskim pod dowództwem gen. Czengeriego. Po całonocnej bitwie wojska rosyjskie wycofały się, a armia Langiewicza podzielona na mniejsze oddziały przestała istnieć. Obecnie znajduje się tu pomnik, tablica informacyjna oraz wiata wypoczynkowa. W każdą rocznicę bitwy organizowana jest rekonstrukcja walk, w których bierze udział kilkadziesiąt uczestników i obserwujących.

Pomnik bitwy pod Grochowiskami

5 Mogiła powstańców 1863 r. – zbiorowy grób powstańców poległych w bitwie z Moskalami 18 marca 1863 r. Upamiętnia zmagania podczas bitwy pod Grochowiskami.

Mogiła powstańców 1863 r.

6 Rezerwat Piecyzyska – rezerwat torfowiskowy na terenie Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego. Jego centralną część stanowią wilgotne łąki pocięte siecią rowów. W miejscach wilgotniejszych i okresowo podtapianych występują powierzchnie ziołorośli i trzcinowisk. W części północno-wschodniej znajduje się duże śródlądowe torfowisko, które stanowi ostoję dla wielu gatunków organizmów bytujących na wilgotnych i podmokłych siedliskach. Na szczególną uwagę i ochronę zasługuje dobrze wykształcony zespół młaki niskoturzykowej z turzycą Davalla, który to gatunek jest umieszczony na liście roślin zagrożonych w Polsce wyginięciem. Występują tu także inne prawnie chronione rośliny, jak: wawrzynek wilczełyko, europejski, skrzyp olbrzymi, kukułka szerokolistna i płamista.

7 Kaplica św. Anny w Pińczowie – wzniesiona w 1600 r. staraniem miejscowego Bractwa Świętej Anny ufundowana przez Zygmunta Myszkowskiego. Projekt kaplicy zawdzięczamy Santi Gucciemu – urodzonemu we Florencji architektowi i rzeźbiarzowi znanemu z realizacji zamku w Baranowie Sandomierskim, Książu Wielkim czy katedrze Wawelskiej. Sam Santi Gucci był jedynie autorem projektu kaplicy najprawdopodobniej nie angażował się w jego budowę. Kaplica, to pierwsza w Polsce wolnostojąca świątynia nakryta kopułą, która dodaje uroku prostej architektonicznie bryle na planie kwadratu. Całość urozmaica niewielka kruchta również nakryta kopułą z latarnią. Wnętrze udostępniane jest wiernym przez okres kilku dni w lipcu, kiedy to odbywają się nabożeństwa związane z patronką kaplicy. Ze wzgórza rozpościera się wspaniała panorama Doliny Nidy oraz miasta Pińczowa.

8 Kościół pw. św. Jana Ewangelisty i klasztor Paulinów w Pińczowie –

Paulinów do Pińczowa sprowadzili i bogato uposażyli bracia Zbigniew i Jan Oleśnicy, którzy postanowili uczynić z Pińczowa godną swojego nazwiska siedzibę. Sto lat później, w 1550 r., potomek Oleśnickich, Mikołaj, wygnał zakonników, pozbył się wyposażenia kościoła, a kościół przekształcił w zbór kalwiński. Po jego śmierci Oleśnicy sprzedali Pińczów, który trafił w ręce biskupa krakowskiego Piotra Myszkowskiego. W tym okresie Paulini znów wrócili w mury pińczowskiego klasztoru, skąd po 200 latach wyrzucił ich ówczesny właściciel Pińczowa – Franciszek Wielopolski. Choć Paulini wrócili do Pińczowa w 1800 r., to kasata klasztoru nastąpiła niespełna 20 lat później.

Kościół pw. św. Jana Ewangelisty

Obecna bryła kościoła pochodzi z XVII stulecia. Po pierwotnej gotyckiej świątyni zachowała się jedynie zachodnia kruchta. Wnętrze świątyni posiada późnobarokowe wyposażenie, w skład którego wchodzi m.in.: ołtarz główny, dziewięć ołtarzy bocznych, ambona i wyjątkowo zdobione popaulińskie stalle w prezbiterium. Warto również zwrócić uwagę na urzekające dekoracje stiukowe na sklepieniach w nawach bocznych. W pobliżu kościoła wznosi się barokowa dzwonnica z zachowanymi trzema gotyckimi dzwonami. Obecnie w zabudowaniach dawnego klasztoru mieści się wielowątkowa ekspozycja Muzeum Regionalnego.

Kościół św. Jana Apostoła i Ewangelisty,
ul. J. Piłsudskiego 4, 28-400 Pińczów, tel. 41 357 24 52

9 Muzeum Regionalne w Pińczowie

– zajmuje część zachodniego, północnego oraz wschodniego skrzydła parteru dawnego klasztoru Paulinów. Bryłę budynku tworzą cztery masywne skrzydła otaczające wewnętrzny dziedziniec, zwany wirydarzem. Z zewnątrz całość opasana jest bogato dekorowanym fryzem, na którym znajdują się motywy roślinne, anioły oraz herb Dębno należący do Zbigniewa Oleśnickiego, fundatora klasztoru.

Zbiory muzeum dokumentują tradycje, historię i kulturę regionu Ponidzia od czasów najdawniejszych po współczesne. Do najważniejszych działów muzeum należą: dział archeologiczny, artystyczno-historyczny, judaika oraz etnograficzny.

Centrum informacji turystycznej w Pińczowie

Muzeum Regionalne w Pińczowie i Centrum Informacji Turystycznej,
ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów, tel. 41 357 54 04, muzeumpińczow.pl

Trasa 7.

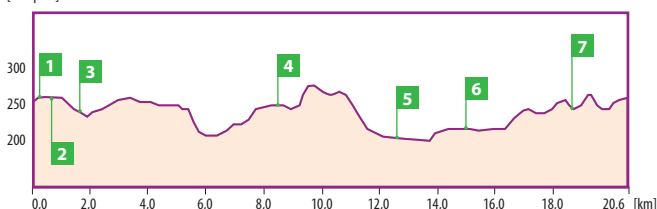
Busko-Zdrój – Szaniec – Zbrodzone – Busko-Zdrój

Ślad GPX trasy

Propozycja wycieczki, którą można wędrować na 3 różne sposoby w zależności od ilości sił, czasu i zainteresowania. Miłośnikom długich wypraw proponujemy przejście całej 22-kilometrowej trasy. Zwolennicy spacerów przez las i obiektów sakralnych mogą wybrać szlak żółty do Szańca i tą samą drogą powrócić do Buska. Natomiast amatorom regionalnych win oraz niezwykłych, pagórkowatych krajobrazów proponujemy wycieczkę czarnym szlakiem przez Zimne Wody do Winnicy Zbrodzone.

[m.n.p.m.]

Przebieg trasy Busko-Zdrój (0,0 km) – Szaniec (8,4 km) – Elżbiecin (12,8 km) – Zbrodzone (15 km) – Zimne Wody (18,9 km) – Busko-Zdrój (20,6 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy ul. Poprzecznej w Busku-Zdroju.

20,6 km

5-6 h

258 m

trudna

Busko-Zdrój – Szaniec – żółty szlak pieszy, Szaniec – Winnica Zbrodzone zielony szlak pieszy, Winnica Zbrodzone – Busko-Zdrój czarny szlak pieszy

wycieczka poprowadzona przez otwarte tereny, należy zabezpieczyć odpowiednie ilości wody oraz jedzenia, należy założyć odpowiednie obuwie przeznaczone do wędrówek pieszych.

Atrakcje na trasie:

1 Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Busku-Zdroju – wraz z budynkiem klasztornym i dzwonnica stanowił zespół klasztorny sióstr Norbertanek. Obecnie to kościół parafialny, który swój wygląd zawdzięcza w dużej mierze przebudowie przeprowadzonej po pożarze w 1820 r. Wtedy to od strony wschodniej dobudowano barokowo-klasycystyczną fasadę, zmieniając tym samym prezbiterium w nawę kościoła. W wyniku tego zabiegu nawa świątyni jest nieco węższa od prezbiterium, a ołtarz główny zwrócony jest na zachód. Do bryły kościoła przylega kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej, która została dobudowana w latach 1592-1621. Wnętrze świątyni ze względu na liczne zniszczenia na przestrzeni dziejów

jest pozbawione średniowiecznych detali. Na uwagę zasługuje epitafium starościny Anny z Korycińskich Kowalkowskiej umieszczonej w kaplicy Matki Boskiej oraz zakryta ołtarzem tablica fundacyjna kaplicy. W ołtarzu głównym znajdują się dwa obrazy MB Niepokalanie Poczętej w otoczeniu aniołów, jeden z nich z XVIII w., prawdopodobnie autorstwa Franciszka Smuglewicza.

Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny

Parafia pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny,
ul. Bohaterów Warszawy 8, 28-100 Busko-Zdrój, tel.: 41 378 20 40, 784 747 879

2 Muzeum Techniki Wojskowej i Obrony Przeciwlotniczej w Busku-Zdroju – to należąca do prywatnego właściciela – pasjonata bogata kolekcja przedmiotów związanych z wojskowością. Do najciekawszych obiektów należy m.in. pochodzące z 1943 r. działko przeciwlotnicze 2 cm Flak 38 z okresu II wojny światowej. Armata stanowi część większego zestawu, składającego się z reflektora przeciwlotniczego oraz repliki samochodu Steyr-1500, służącego do przemieszczania łańcucha. Zobaczymy tu oryginalny dalmierz artyleryjski, służący do obliczania odległości do nadlatującego samolotu, a także radzieckie działko przeciwlotnicze KS-12 kaliber 85 milimetrów, wzorowane na legendarnym niemieckim 8,8 cm Flak 18, znanym jako „Acht-Komma-Acht”. Elementem kolekcji jest również stojący obok posesji samolot szturmowo-rozpoznawczy Lim-2A, czyli produkowana w Polsce dwumiejscowa wersja radzieckiego myśliwca MiG-15 z 1955 roku, stanowiąca depozyt z Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie. Duże zainteresowanie odwiedzających budzi licząca około 40 sztuk kolekcja w większości oryginalnych mundurów lotniczych. Na manekinach są prezentowane skafandry pilotów odrzutowców i śmigłowców, mundury nawigatorów czy spadochroniarzy polskich, radzieckich i niemieckich z okresu od lat trzydziestych XX w. aż po współczesność. Odwiedzający muzeum mają możliwość dotknięcia wszystkich eksponatów, przymierzenia mundurów, wejścia do samolotu czy samochodu, mogą również wziąć udział w pokazach i rekonstrukcjach. Ciekawostkę stanowi fakt, że wybrane eksponaty muzeum zostały wykorzystane w polskich filmach, takich jak: „Stawka większa niż śmierć” Patryka Vegi, „Miasto 44” Jana Komasy, „Dywizjon 303”, „Historia prawdziwa” Jacka Samojłowicza.

Muzeum Techniki Wojskowej i Obrony Przeciwlotniczej, ul. Żeromskiego 24, 28-100 Busko-Zdrój,
tel. 606 538 252, facebook.com/MuzeumObronyP.lot/

Muzeum Techniki Wojskowej i Obrony Przeciwlotniczej

3 Stawy hodowlane PZW w Busku-Zdroju – to kompleks pięciu stawów o łącznej powierzchni 2,5 ha. Funkcjonują tu cztery łowiska, których głębokość sięga od 0,8 do 2 m. Wśród występujących gatunków ryb wymienić należy: leszcza, amura, sandacza, lina, szczupaka, okonia, karasia oraz karpia.

Stawy hodowlane

4 Kościół pw. Najświętszej Marii Panny w Szańcu – obecna świątynia została wybudowana w 1499 r., a jej fundatorem był biskup wrocławski – kanclerz koronny Krzesław z Kurozwęk. Do wieku XIX budowla zachowała swój pierwotny kształt, dopiero w 1863 r. dobudowano kruchtę od strony północnej, a następnie w latach 1914-1915 w wyniku gruntownego remontu i odbudowy została dostawiona kruchta zachodnia. W 1930 r. postawiono też murowaną dzwonnice i wsch. odcinek ogrodzenia z bramą główną, a także trzy kaplice różańcowe. Niezwykle cennym elementem wyposażenia świątyni jest znajdująca się w ołtarzu głównym rzeźba Madonny z Dzieciątkiem, zwana Łokietkówną, pochodząca z 1470 r. W ołtarzu głównym zobaczymy również rzeźby św. Stanisława, Wojciecha oraz Piotra i Pawła. Na południowej ścianie kościoła znajduje się zegar słoneczny z 1599 r.

Parafia pw. Najświętszej Marii Panny, Szaniec, ul. Kościelna 23, 28-100 Busko-Zdrój, tel. 41 376 13 79; www.parafiaszaniec.pl

5 Rezydencja Elżbiecin – malowniczo położony wśród pól i lasów Szanieckiego Parku Krajobrazowego ośrodek to miejsce dla osób, które lubią spędzać czas w sposób aktywny: na długich wycieczkach rowerowych, grzybobraniu czy spacerach. Wczasowicze ceniący spokój mają możliwość odpoczynku z wędką nad stawem.

Rezydencja Elżbiecin, Elżbiecin 12A, 28-100 Elżbiecin, tel.: 606 353 171, 600 432 675, info@rezydencja-elzbiecin.pl, rezydencja-elzbiecin.pl

6 Winnica Zbrodzone – powstała z miłości do wina i z misją promocji tego trunku w Polsce. Pierwsze szczepy zostały posadzone w 2004 r., a w czerwcu 2009 r. jako pierwsza winnica w Polsce uzyskała legalne prawo do sprzedaży wina gronowego z akcyzą. Uprawiane są tu szczepy Solaris i Regent, które pozwalają na produkcję win czerwonych, białych oraz pomarańczowych. Sposób uprawy, dbałość o szczegóły, troska o ekologię i nieustanne poszukiwanie nowych rozwiązań przynoszą efekty. Wina pochodzące z tutejszej winnicy charakteryzują się unikalnym smakiem i aromatem, wynikającym z lokalnych warunków glebowych i klimatycznych. Dla tych, którzy chcą zatrzymać się w tym miejscu na dłużej, oferowane są usługi noclegowe.

Winnica Zbrodzone

Winnica Zbrodzone, Zbrodzone 82, 28-100 Busko Zdrój, tel.: 510 99 5775, info@winnica-zbrodzone.pl, <https://sklep.winnica-zbrodzone.pl>

7 Zimne Wody – w odległości 2 km od Buska-Zdroju znajdują się „Zimne Wody”. Zajmują obszar o powierzchni około 2,3 ha. Ich nazwa nawiązuje do temperatury wody bijących tu źródełek. Na tym obszarze występują wzniesienia poprzecinane ścieżkami i drózkami. Tu znajdują się dwa pomniki przyrody. Pierwszy z nich to próg skalny w górnej części wzniesienia o długości 12 m i wysokości 4 m, zbudowany z gipsów wielokrystalicznych, tzw. szklicowych. Drugi to odsłonięcie geologiczne o wysokości 5 m.

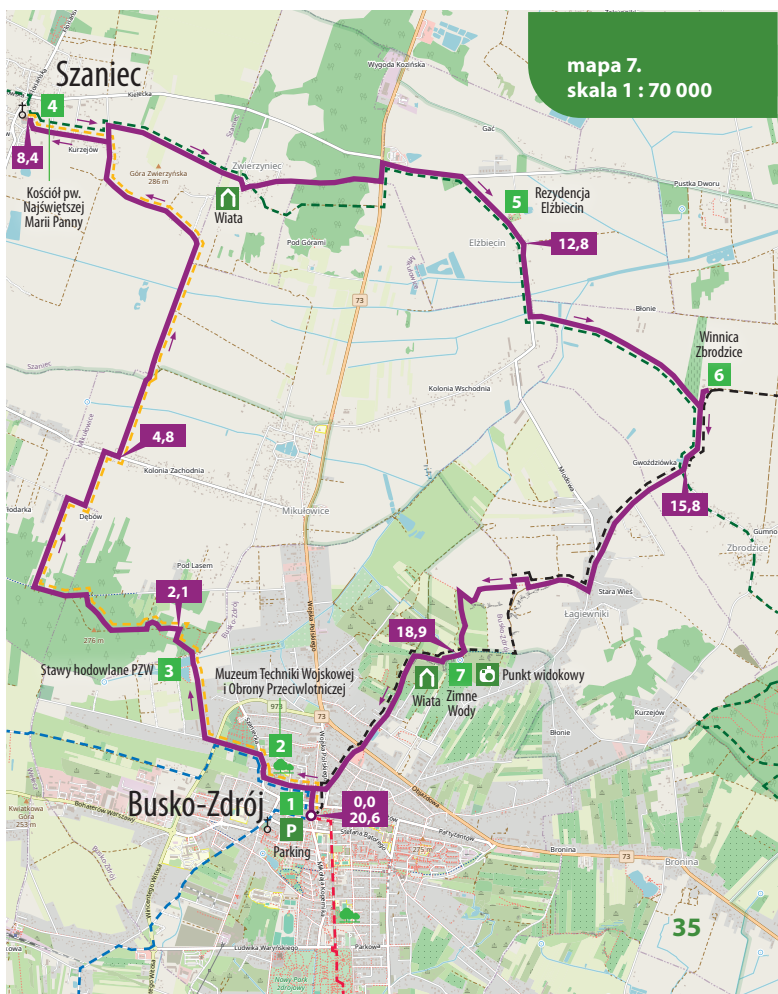

Jest to również próg skalny zbudowany z gipsów szklicowych wykształconych w formie „jaskółczych ogonów”. U jego podstawy wypływa źródło krasowe dające początek niewielkiemu strumykowi. Gipsowe wzniesienia porasta roślinność kserotermiczna, z udziałem roślin rzadkich i chronionych. Turyści odwiedzający to miejsce mają możliwość skorzystania z punktu widokowego, skąd rozpościera się widok na Kotlinę Borzykowską i Płaskowyż Szaniecki, a nawet pasma Gór Świętokrzyskich.

Na trasie

Jest to również próg skalny zbudowany z gipsów szklicowych wykształconych w formie „jaskółczych ogonów”. U jego podstawy wypływa źródło krasowe dające początek niewielkiemu strumykowi. Gipsowe wzniesienia porasta roślinność kserotermiczna, z udziałem roślin rzadkich i chronionych. Turyści odwiedzający to miejsce mają możliwość skorzystania z punktu widokowego, skąd rozpościera się widok na Kotlinę Borzykowską i Płaskowyż Szaniecki, a nawet pasma Gór Świętokrzyskich.

trasa 7

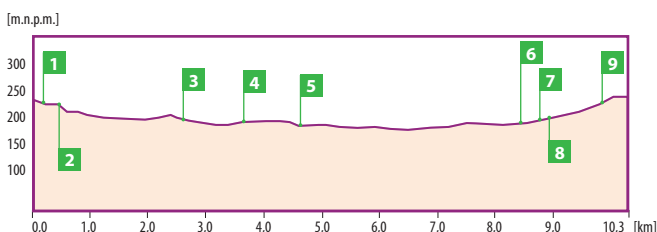
Trasa 8.

„Szlak drewnianego budownictwa sakralnego wzdłuż Maskalisu” Busko-Zdrój – Chotelek

Ślad GPX trasy

Szlak łączy dwa buskie kościoły: pw. św. Leonarda i kaplicę zdrojową pw. św. Anny z drewnianym kościółkiem w Chotelku. Wędrując nim, po drodze warto zatrzymać się przy „Karabosach” – stanowisku dokumentacyjnym w Siesławicach. Ta osobiliwość geologiczno-florystyczna i kulturowa prezentuje zjawiska krasu gipsowego unikalne w skali naszego kraju. W Busku-Zdroju trasa wycieczki prowadzi natomiast przez przepiękny Park Zdrojowy w pobliżu monumentalnej tężni.

Przebieg trasy Busko-Zdrój ul. Poprzeczna (0,0 km) – kościół św. Leonarda (0,5 km) – Siesławice (2,7 km) – Karabosy (3,5 km) – Chotelek (4,5 km) – Park Zdrojowy w Busku-Zdroju (8,3 km) – Busko-Zdrój ul. Poprzeczna (10,3 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na placu przy ul. Poprzecznej. Jest tu parking dla aut osobowych oraz przystanek transportu publicznego (busy).

zielony szlak spacerowy (początek/koniec szlaku znajduje się przy ul. Bohaterów Warszawy przy kościele pw. św. Leonarda; koniec/początek w Parku Zdrojowym przy kościółku pw. św. Anny)

Centrum Informacji Turystycznej
Kompleks Tężnia Busko, ul. Waryńskiego 5, 28-100 Busko-Zdrój,
tel.: 41 370 54 15, 41 370 54 30, 41 370 54 31,
<https://busko.travel/> <http://atrakcje.busko.pl/>

Atrakcje na trasie:

1 Busko-Zdrój – miejscowość uzdrowiskowa, która swą sławę zawdzięcza bogatym zasobom wód siarczkowych i jodkowo-bromkowych. Blisko dwa wieki stanowi centrum leczenia chorób układu krążenia, narządu ruchu

Sanatorium Marconi

czy chorób skóry. Wraz z rosnącą popularnością usług typu wellness i spa uzdrowisko rozszerzyło zakres świadczonych usług, oferując różnorodne nowoczesne zabiegi poprawiające urodę i sylwetkę.

<https://busko.pl/pl/turysta.html>

2 Kościół św. Leonarda w Busku-Zdroju – według tradycji przed wiekami stała tu drewniana świątynia, która na początku pełniła funkcję parafii, by z czasem stać się kościołem cmentarnym. Na przykościelnym cmentarzu zachowało się kilka interesujących nagrobków. Wśród nich na szczególnie uwagę zasługuje XIX-wieczna mogiła rodziny Rzewuskich, w tym Feliksa Rzewuskiego, założyciela buskiego uzdrowiska. Kościół powstał w 1699 roku, co na budowlę drewnianą jest imponującym rodowodem.

Na początku powstała tu nawa i prezbiterium. Ponad 50 lat później od północnej strony nawy dobudowano zakrystię. Uroku kościółkowi dodają niewielkie rozmiary budowli (nawa jest długa i szeroka zaledwie na nieco ponad 8 metrów) i gontowy dach. Wewnątrz uwagę zwraca belka tęczo-

Kościół św. Leonarda

wa, czyli belka oddzielająca nawę od prezbiterium. Tutaj zobaczyć można kunsztowne przedstawienie tak zwanej grupy ukrzyżowania, czyli wizerunek ukrzyżowanego Chrystusa, przy którym czuwają biblijne postaci. Kolejną ciekawostką wewnątrz kościoła są polichromie – czyli w tym przypadku urokliwe malowidła na drewnie.

3 Kapliczka św. Floriana w Siesławicach – w formie kamiennej figury zlokalizowana została w centrum wsi na skrzyżowaniu dróg. Św. Florian to święty niezwykle popularny na Pomorzu. Patron strażaków, obrońca przed ogniem, był traktowany jako opiekun wsi i jej mieszkańców. Figura w Siesławicach, w ostatnich latach odnowiona i ponownie koloryzowana, stoi naprzeciw szkoły podstawowej.

Kapliczka św. Floriana

4 Wychodnie skalne „Karabosy” – stanowisko dokumentacyjne, gdzie zaobserwować można unikalne w skali naszego kraju zjawiska krasu gipsowego. Działalność czynników atmosferycznych i wody spowodowały powstanie odsłoneń gipsowych, rynien, wyrw, zapadlisk oraz korytarzy podziemnych. Na terenie położonym na prawo od drogi znajdują się jaskinie i przecięty ścianą kamieniołomu klasyczny lejek krasowy, a w położonym na lewo – zalane wodą jaskinie i podziemne jezioro.

Wychodnie skalne „Karabosy”

5 Kościół w Chotelku – ten niezwykle klimatyczny drewniany kościółek stoi od wieków na niewielkim wzniesieniu w sercu miejscowości. Choć według Jana Długosza, najbardziej znanego polskiego kronikarza, pierwsza świątynia stała tu już w XII stuleciu, to obecny kościół wzniesiony został w XVI wieku. Kościółek w Chotelku wyróżnia wysoki, czterospadowy dach, który zdobi dodatkowo niewielka blaszana sygnaturka (najmniejsza wieża, na której umieszcza się niewielki kościelny dzwon). We wnętrzu świątyni warto zwrócić uwagę na charakterystyczny strop kryty malowidłami (polichromiami) na drewnie. Zdaniem niektórych badaczy strop ten nie pokrywał oryginalnie dachu kościoła i został tu wtórnie założony. W ołtarzu głównym zobaczyć można popularny motyw grupy ukrzyżowania (a więc wizerunek Chrystusa na krzyżu otoczonego biblijnymi postaciami), a na zasuwie ołtarza – wizerunek św. Stanisława Biskupa – patrona chotelskiej świątyni.

Kościół w Chotelku

6 Tężnia w Busku-Zdroju

– jedna z największych i najnowocześniejszych tężni solankowych w Polsce. Zachwycający swoją konstrukcją obiekt ma kształt okręgu o średnicy około 72 m i obwodzie około 226 m, a ściany sięgają blisko 10 m wysokości. Tężnię stanowią dwa pierścienie z tarniny, które oddzielone są przejściami przypominającymi labirynt. Prowadzą one na dziedziniec, w sercu którego znajduje się fontanna mgielna. Na szczycie tężni znajduje się taras widokowy, z którego można podziwiać przepiękną panoramę uzdrowiska. Obok tężni usytuowany jest dom zdrojowy z pijalnią wód i całoroczną mini tężnią. W budynku ponadto jest oranżeria, która kusi nie tylko swoją roślinnością, ale także egzotycznym klimatem. Na zewnątrz znajduje się multimedialna fontanna oraz nowoczesny plac zabaw dla dzieci w kształcie statku.

Tężnia w Busku-Zdroju

<https://busko.pl/pl/teznia-pl.html>

7 Park Zdrojowy i Sanatorium Marconi – przekraczając bramy parku zdrojowego, można w pełni poczuć klimat buskiego uzdrowiska, pełnego słońca, zieleni i uzdrawiającej wody. Park w ostatnich latach wypiękniał i przeszedł renowację. Jego początki, podobnie jak reszta uzdrowiska, sięgają XIX stulecia. Wtedy to buski park zdrojowy założył znany projektant miejskiej zieleni i dyrektor Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego, Ignacy Hanusz. Park składa się z dwóch części. Jego sercem jest uporządkowany, regularny i symetryczny ogród francuski, w pełni eksponujący piękno budynku łaźni projektu Henryka Marconiego. Tę regularną część otacza z trzech stron prawdziwy tajemniczy ogród, czyli park w stylu angielskim o nieregularnym układzie nasadzeń i alei.

Wnętrze Sanatorium Marconi

Oś założenia stanowi aleja biegnąca od łaźni do parkowej bramy. Buskie łaźnie, od nazwiska architekta nazwane „Marconim”, wzniesione zostały w 1836 r. w stylu klasycystycznym. Wewnątrz kuracjuszy i turystów wita pijalnia i... charakterystyczny dla buskiego uzdrowiska zapach siarki. Z reprezentacyjnego holu warto zajrzeć za kotarę sali koncertowej, która przywodzi na myśl bardziej klasycystyczną świątynię. Pierwotnie sala koncertowa stanowiła miejsce spotkań oraz poczekalnię przed kąpielą. Tu, gdzie obecnie zlokalizowane są lustra, dawniej znajdowały się wejścia do kabin łaźniowych.

8 Kaplica św. Anny w Busku-Zdroju – kaplica Zdrojowa zbudowana wśród wiekowych drzew na najwyższym wzniesieniu parku uzdrowiskowego. Świątynia została zbudowana w 1884 r. dzięki hojności mieszkańców Buska i staraniom dr. Aleksandra Dobrzańskiego, który dzierżawił wówczas Zakład Kąpielowy, oraz ślusarza tego zakładu, Karola Pawłowskiego, buskiego społecznika.

Kaplica św. Anny

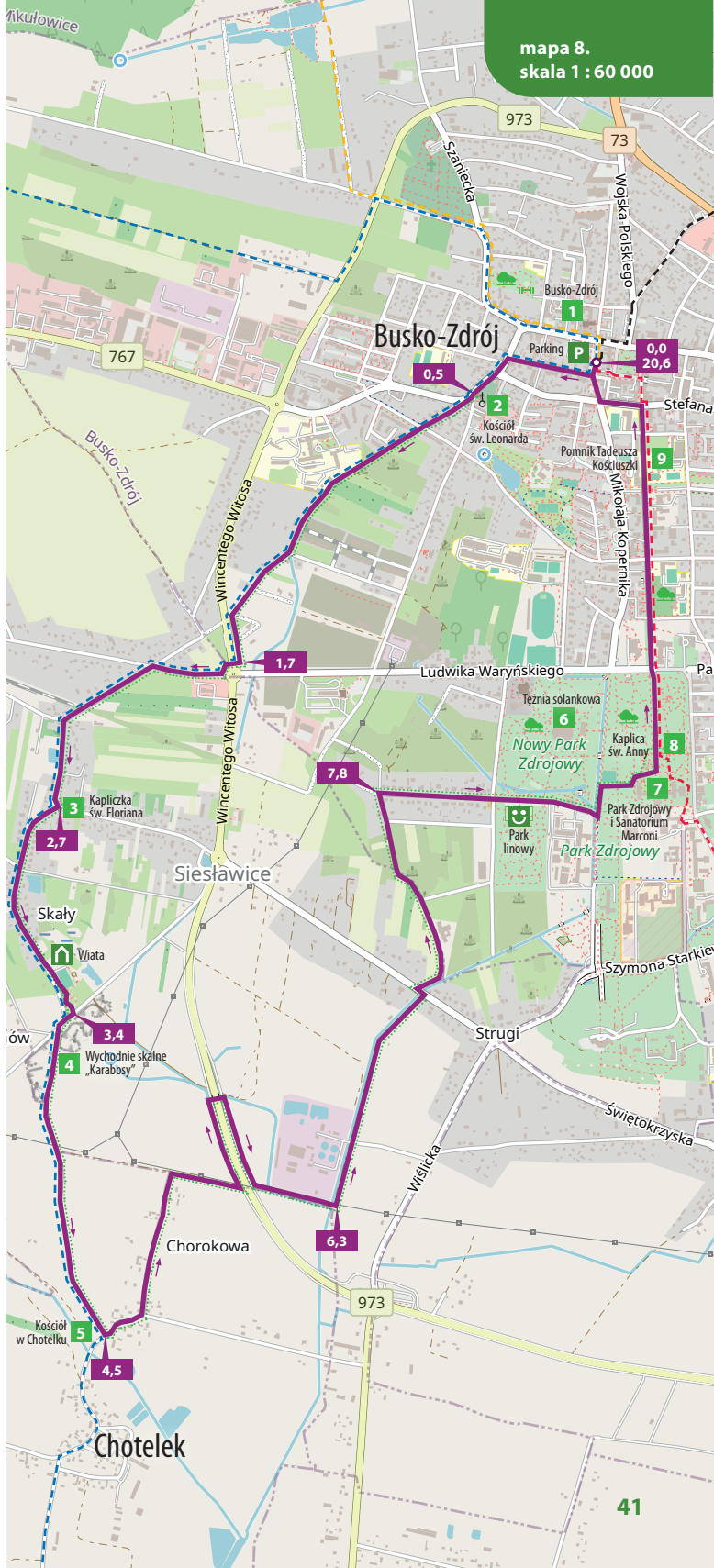
9 Pomnik Tadeusza Kościuszki (Aleja Adama Mickiewicza w Busku-Zdroju) – pomnik upamiętniający 100. rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki odsłonięty 18 sierpnia 1925 r., odbudowany w 1946 r.

Pomnik Tadeusza Kościuszki

Na trasie

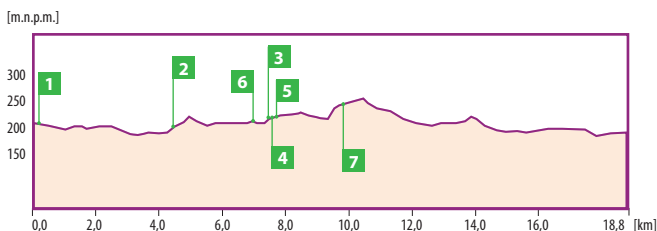
Trasa 9.

Szlakiem czerwonym z Buska-Zdroju przez Rezerwat Owczary i Górę Kapturową

Ślad GPX trasy

Szlak łączy uzdrowisko Busko-Zdrój z rezerwatem Owczary oraz grodziskiem na Górze Kapturowej w okolicach Pęczelice. Ze względu na długość oraz przebieg szlak należy do trudnych, jednak można go skrócić o kilka kilometrów, rozpoczynając wędrówkę z miejscowości Owczary.

Przebieg trasy Busko-Zdrój ul. 1 Maja przy BSCK (0,0 km) – rezerwat Owczary (4,0 km) – Ostra Góra (7,0 km) – Pęczelice (7,5 km) – Góra Kapturowa (9,7 km) – Skotniki Małe (13,0 km) – Busko-Zdrój ul. 1 Maja przy BSCK (18,8 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na placu przy ul. 1 Maja w Busku-Zdroju przy Buskim Samorządowym Centrum Kultury. Jest tu parking dla aut osobowych. Do Buska-Zdroju można również dotrzeć komunikacją publiczną, np. busami/autobusami z Kielc czy Pińczowa oraz pociągiem z Kielc.

18,8 km

5-6 h

215 m

trudna

czerwony szlak pieszy
oraz niewielki odcinek
brak oznakowania

w okolicach grodziska na Kapturowej Górze szlak mocno zarośnięty, należy liczyć się z koniecznością przedzierania się przez roślinność (ok. 300-400 m), ponadto odcinki poprowadzone polami okresowo podmokłe – zalecane wysokie obuwie turystyczne

Centrum Informacji Turystycznej
Kompleks TężniaBusko, ul. Waryńskiego 5, 28-100 Busko-Zdrój,
tel.: 41 370 54 15, 41 370 54 30, 41 370 54 31,
<https://busko.travel/> <http://atrakcje.busko.pl/>

Atrakcje na trasie:

1 Busko-Zdrój – atrakcje i opis miasta patrz str. 36

2 Rezerwat Owczary – rezerwat o powierzchni 0,62 ha utworzony w 1959 r. w celu ochrony występujących na tym obszarze źródeł solankowych i roślinności słonolubnej (halofitowej). Położony w niewielkim obni-

W Rezerwacie Owczary

zeniu terenu, wśród pól uprawnych, a jego środkową część stanowi kotlinka z niewielkim ciekim wodnym zasilanym przez słone siarczkowo-chlorkowe źródło. W najbardziej wilgotnych miejscach rezerwatu rosną: łoboda oszczepowata, mannica odstająca, sitowiec nadmorski i muchotrzew solniskowy. Na obszarach nieco oddalonych od cieku występują: koniczyna rozdęta, nostrzyk ząbkowany, turzycza odległokłosowa oraz komonica skrzydlastostrąkowa. Faunę rezerwatu reprezentuje chrząszcz *Pogonus persicus*, mający tu jedyne stanowisko w Polsce.

3 Pęczelice – wieś położona w odległości około 7 km od Buska-Zdroju. Obecnie dominują w niej sady jabłoni, czereśni i śliw, z których tłoczone są naturalne soki. Z inicjatywy Stowarzyszenia Miłośników Pęczelice został wyznaczony szlak „Wokół studni w Pęczelicach” prowadzący do najciekawszych

Figura Pęczelice

miejsz nawiązujących do historii tego miejsca. Zarówno początek, jak i koniec szlaku znajduje się przy słynnej studni gromadzkiej.

4 Studnia Gromadzka – nazywana przez mieszkańców betonowym bunkrem. To miejsce nawiązuje do legendy o początkach wsi Pęczelice. Głosi, że powracający z wyprawy krzyżowej ranny rycerz podążający na Święty Krzyż spotkał w tym miejscu wiedźmę – zielarkę, która poradziła mu, aby okładał swoje rany i pił wodę z pobliskiego źródła. Rycerz powrócił do zdrowia, źródło zostało nazwane „Źródłem życia”, a wzdłuż strumienia zwanego „Strugą” powstała wieś Pęczelice.

Studnia Gromadzka

5 Ruiny zboru ariańskiego w Pęczelicach – zlokalizowane na prywatnej posesji pochodzą z 2. poł. XVI w., kiedy to właścicielem wsi był arianin Stanisław Gnoiński, syn Mikołaja, hetmana nadwornego. Ruiny zboru stanowią pamiątkę po okresie, kiedy to w staropolskim województwie sandomierskim pod koniec XVI w. arianizm stanowił bardzo popularną religię. Po wygnaniu arian z Polski w 1658 r. zbór został zamieniony na lamus. Z dawnego zboru arian w Pęczelicach zachowały się jedynie wysokie piwnice, dwie izby ze śladami sklepienia kolebkowego i fragment późnorenesansowego obramienia okiennego. Obecnie na Ponidziu możemy podziwiać zachowane zbory m.in.: w Kolosach czy Cieszkowach.

6 Ostra Góra – (263 m. n.p.m) ciekawa forma geologiczna będąca jedną z kulminacji Garbu Wójczańsko-Pińczowskiego. Z jej szczytu rozpościera się widok na Szczaworyż, Kapturową Górę oraz na Busko-Zdrój. Na samej górze jest cmentarz arian. Na znajdującej się tu tablicy przeczytamy informację o odkryciu przez księdza Jana Wiśniewskiego – badacza zabytków, 12 trumien mających kształt człowieka. W latach 60. XX w. odkryto tu pozostałości po grobach.

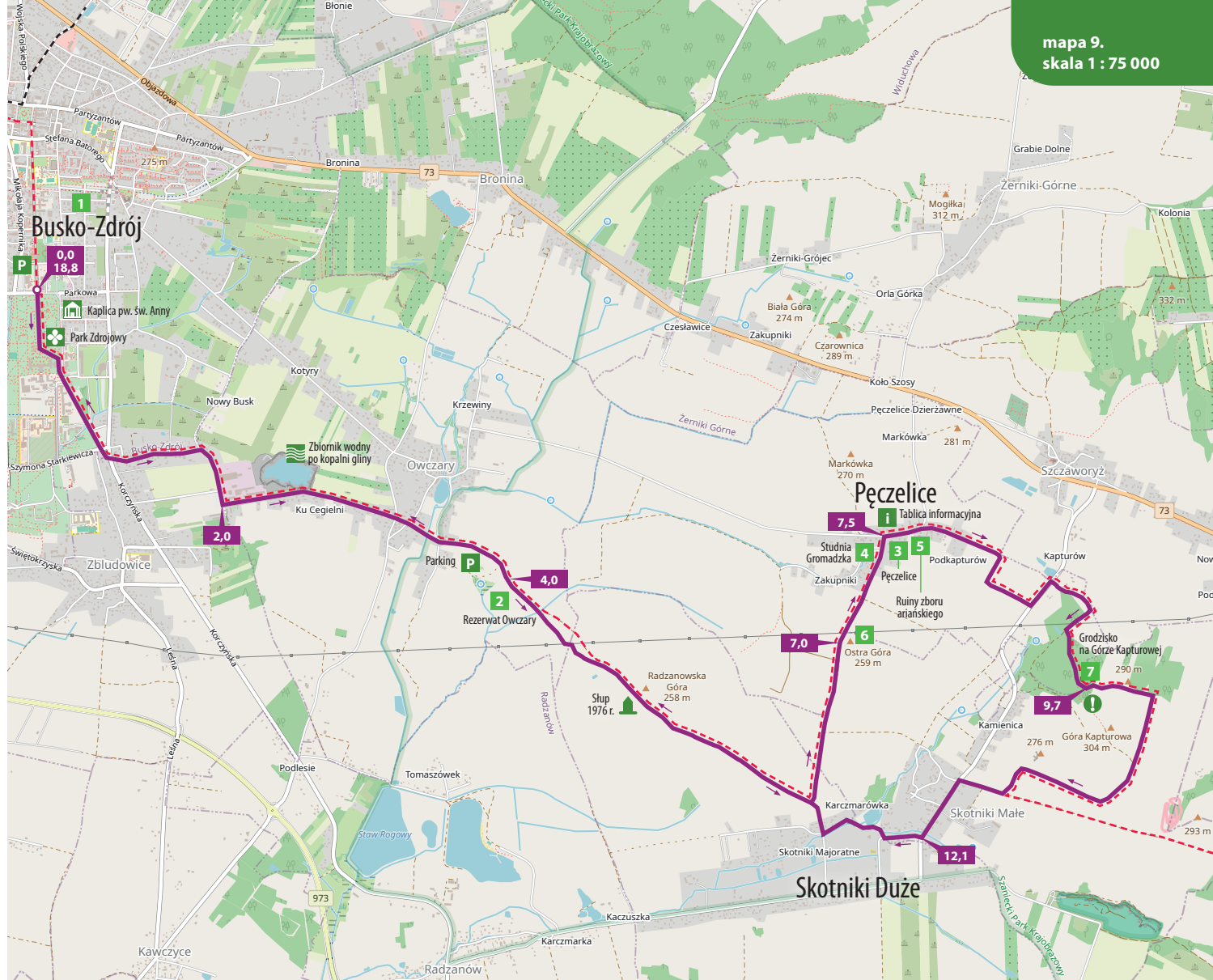
Ostra Góra

7 Grodzisko na Górze Kapturowej – w odległości około 1 km na południe od wsi Szczaworyż znajduje się wczesnośredniowieczne grodzisko, które kształtem przypomina trapez. Prowadzone przez archeologów badania wykazały dwa typy osadnictwa na terenie grodu: starszy, datowany na okres VII – VIII/IX w. oraz młodszy z IX/X – XI w. Gród ten nigdy nie był mocno zasiedlony i prawdopodobnie pełnił funkcję refugialną, czyli stanowiącą schronienie dla ludności w przypadku najazdu przez wroga. Koniec funkcjonowania grodu nastąpił u schyłku X w. i ma to swój związek z włączeniem Małopolski w obręb monarchii piastowskiej

Stowarzyszenie Miłośników Pęczelicy, Pęczelice 9, 28 – 100 Pęczelice, peczelice.pl

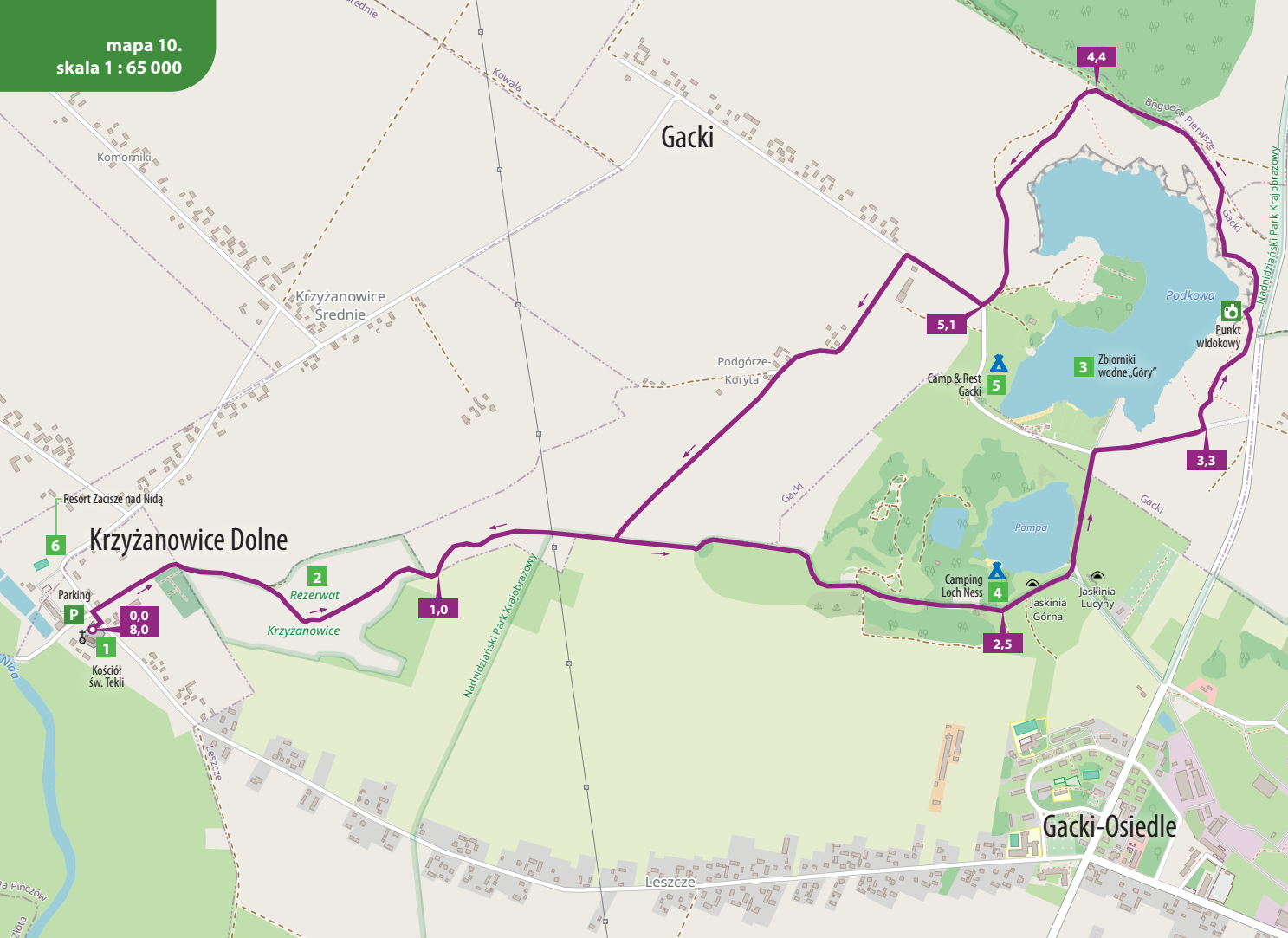
Kapturowa Góra

Oznakowanie na trasie

Park Zdrojowy Busko-Zdrój

Rezerwat Krzyżanowice

Na trasie

Trasa 10.

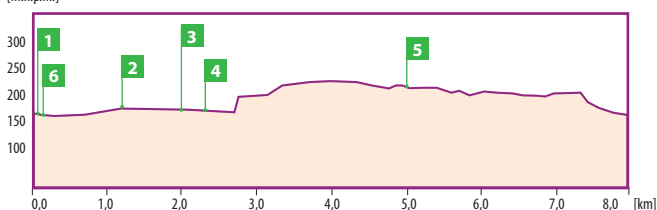
„W gipsowej krainie” Gacki

Ślad GPX trasy

Niezwykle malownicza propozycja wycieczki pieszej prowadząca drogami polnymi przez rezerwat Krzyżanowice do zespołu zbiorników wodnych „Góry” w Gackach. Trasa prowadzi wysoką skarpą po dawnej kopalni gipsu wysoko ponad lustrem wody, skąd rozciąga się piękny widok na okolicę. Wokół zbiorników znajdują się klimatyczne ośrodki wypoczynkowe oferujące noclegi, plażę czy wypożyczalnię sprzętu wodnego.

[m.n.p.m.]

Przebieg trasy Krzyżanowice Dolne (0,0 km) – Gacki (2,5 km) – punkt widokowy skarpa (3,7 km) – Camp & Rest Gacki (5,0 km) – Krzyżanowice Dolne (8,0 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy kościele lub sklepie w Krzyżanowicach Dolnych. Dojazd do miejscowości, prócz prywatnego auta, możliwy tylko bussem.

odkryty teren, możliwe duże nasłonecznienie, warto zabrać zapas wody

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

Atrakcje na trasie:

1 Kościół pw. św. Tekli w Krzyżanowicach Dolnych – obecna świątynia fundacji ówczesnego proboszcza Hugona Kołłątaja została wybudowana według projektu Stanisława Zawadzkiego w latach 1786–89. Kościół został zbudowany na wzór greckiej świątyni i swoim wyglądem przypominał zbór protestancki. Pierwotnie chór znajdował się nad ołtarzem, w miejscu kazalnicy znajdowała się katedra położona na posadzce, tak, aby ksiądz zawsze znajdował się wśród wiernych. W latach późniejszych, po odejściu Kołłątaja, z inicjatywy parafian kościół został przebudowany: chór przeniesiono nad wejście, dobudowano ambonę, a okno zamurowano. We wnętrzu kościoła, w ołtarzu głównym oraz w ołtarzach bocznych zamieszczone są obrazy autorstwa Franciszka Smuglewicza. Obraz w ołtarzu głównym przedstawia stworzenie świata, natomiast obrazy w ołtarzach bocznych przedstawiają Boga w trzech wcieleniach: jako stwarzającego, nauczającego oraz nagradzającego. Zachodnia fasada świątyni ozdobiona jest czterema kolumnami; wieńczy ją para trzymających krzyż aniołów.

Kościół św. Tekli

W północną ścianę kościoła wmurowane zostało późnorenesansowe epitafium Jana Charczowskiego z 1611 r., które zostało przeniesione z poprzedniego kościoła, z płaskorzeźbioną postacią zmarłego.

Kościół św. Tekli w Krzyżanowicach Dolnych,
Krzyżanowice Dolne 6, 28-400 Pińczów, tel. 41 357 16 22

2 Rezerwat Krzyżanowice – utworzony w 1954 r. w granicach Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego. Ochroną została objęta zachodnia część wyróżniającego się w krajobrazie wzniesienia, zbudowanego z charakterystycznych dla krainy Poniidzia skał osadowych: gipsów oraz margli. Na terenie rezerwatu możemy obserwować formy krasowe – wśród nich leje oraz zapadliska powstałe w wyniku erozyjnej działalności wód powierzchniowych i podziemnych. Występujące na terenie rezerwatu rośliny należą do gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem. Na uwagę zasługują m.in.: ostnice włosowata i Jana, stulisz miotłowy, ostrołódka kosmata, ożota zwyczajna, dziewięciśń bezłodygowy, len włochaty, zawilec wielkokwiatowy, czy kwitnący na żółto młęk wiosenny. W ciepłolubnych murawach żyją liczne gatunki rzadkich owadów, m.in. cykady, pajęczaki i ślimaki, gatunki związane z południowymi regionami Europy i Azji Zachodniej.

3 Zbiorniki wodne „Góry” w Gackach – dwa zbiorniki wodne: „Podkowa” o powierzchni 21 ha oraz „Pompa” o powierzchni 5 ha, są pozostałością po prowadzonej w tym miejscu eksploatacji złóż gipsu. W wyniku działalności wody skały gipsowe ulegają erozji, tworząc w ten sposób różnorodne formy krasowe: leje, żłoby, jaskinie i zapadliska.

Zbiorniki wodne „Góry”

Brzegi zbiorników nieczynnego wyrobiska przybierają formę wysokich skarp pokrytych roślinnością ciepłolubną, a na wybranych odcinkach przypominają skalne klify. Ekspozycje gipsów na terenie dawnego kamieniołomu stanowią jeden z najładniejszych przykładów takich form w Polsce. Wydobywany współcześnie gips służy do produkcji materiałów budowlanych, znanych pod marką „Dolina Nidy”. Cały teren położony jest w Nadnidziańskim Parku Krajobrazowym. Obszar ten stanowi atrakcyjne miejsce sprzyjające wypoczynkowi i rekreacji. Woda zasilająca oba zbiorniki charakteryzuje się dużą zawartością siarczanów.

4 Camping LochNess w Gackach – pole kempingowe zlokalizowane w pobliżu mniejszego zbiornika wodnego zwanego „Pompą”. Położony w otoczeniu drzew teren ośrodka jest w pełni ogrodzony, z bezpośrednim dostępem do zbiornika wodnego i plaży. Do dyspozycji gości jest pełen węzeł sanitarny, budynek gastronomiczny, kuchnia letnia, boiska, ławy, grille, paleniska oraz inne urządzenia. Ze względu na panujący tu spokój i ciszę kemping jest chętnie odwiedzany przez rodziny i seniorów.

Camping Loch Ness, Gacki, 28-400 Pińczowa, tel. 604 147 334, lochness.com.pl

5 Camp & Rest Gacki – teren wypoczynkowy położony w pobliżu zbiornika wodnego „Podkowa” w Gackach. Doskonałe miejsce dla miłośników karawaniingu oraz biwakowania. Ośrodek zapewnia turystom dostęp do pełnej infrastruktury (sanitariaty, podłączenie do prądu, miejsce do grillowania i ognisko). Istnieje również możliwość rezerwacji pobytu w domkach sezonowych oraz w domku całorocznym.

Camp & Rest, Gacki, 28-400 Pińczów, tel. 509 156 542, campinggacki.pl

Camp & Rest Gacki

6 Resort Zacisze nad Nidą w Krzyżanowicach Dolnych – ośrodek dysponuje 70 miejscami noclegowymi o zróżnicowanym standardzie. Obiekt nie tylko świadczy usługi hotelarskie i restauracyjne, ale w jego ofercie znajdziemy szereg atrakcji przygotowanych dla gości. Turyści

Resort Zacisze nad Nidą

poszukujący relaksu i wytchnienia mają możliwość skorzystania m.in.: z sauny skandynawskiej i bali, a na miłośników aktywnego wypoczynku czeka wypożyczalnia sprzętu sportowego (rowerów, kajaków, sprzętu wędkarskiego). Zacisze nad Nidą to również idealne miejsce na wypoczynek dla rodzin z dziećmi, a także dla klientów biznesowych.

Zacisze nad Nidą Resort, Krzyżanowice Dolne 13, 28-400 Pińczów, tel. 603 058 675, zaciszenadnida.pl

Trasa 11.

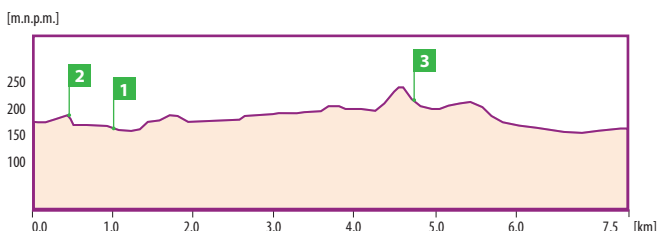
„Do rezerwatów Skorocice i Winiary”

Ślad GPX trasy

Propozycja pieszej wycieczki do dwóch malowniczo położonych na terenie Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego rezerwatów: Skorocice i Winiary Zagojskie. W pierwszym z nich na turystów czeka dolina krasowa z jaskinią Skorocką i malowniczymi odsłonięciami gipsów, drugi jest rezerwatem stepowym, w którym możemy podziwiać roślinność chronioną z takimi gatunkami, jak: miłek wiosenny, ostnica włosowata czy dziewięciśń bezłodygowy.

trasa piesza

Przebieg trasy Skorocice (0,0 km) – Rezerwat Skorocice (1,0 km) – Rezerwat Winiary Zagojskie (4,7 km) – Skorocice (7,5 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest w centrum wsi Skorocice, gdzie znajduje się niewielki parking dla samochodów.

7,5 km

2-3 h

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

na terenie rezerwatu Skorocice wysoka roślinność mogąca utrudniać swobodne przejście – zaleca się długie spodnie i zakryte buty

87 m

łatwa

Na trasie

Atrakcje na trasie:

1 Rezerwat Skorocice – stepowy rezerwat na Ponidziu o powierzchni 7,15 ha został utworzony w 1960 r. Swoim zasięgiem obejmuje dolinę o długości 750 m i szerokości do 80 m. Dolina powstała w wyniku zawalenia się fragmentów jaskiń krasowych i erozyjnej działalności potoku wypływającego ze źródeł w górnej części wąwozu. Dwa odcinki doliny przecięte są tak zwanym rygłem skalnym, który nazywany jest Wysoką Droga. Górny i dolny odcinek doliny łączy Jaskinia Skorocicka. W środkowej części wąwozu widoczne są liczne przykłady procesów krasowych, m.in.: lejki, ambony, grzędy krasowe oraz występujące tu jaskinie, których na tym obszarze zostało zinwentaryzowanych aż 33.

Rezerwat Skorocice

Osobliwością rezerwatu jest występująca na tym obszarze roślinność charakterystyczna dla stepów, wśród nich m.in.: miłek wiosenny, rezeda mała czy gęsiówka uszkowata, a także owady ciepłolubne, m.in. motyl modraszek gniady i paż królowej. Poruszanie się po terenie rezerwatu poza szlakiem wymaga zgody Regionalnego Konserwatora Przyrody.

Rezerwat Skorocice

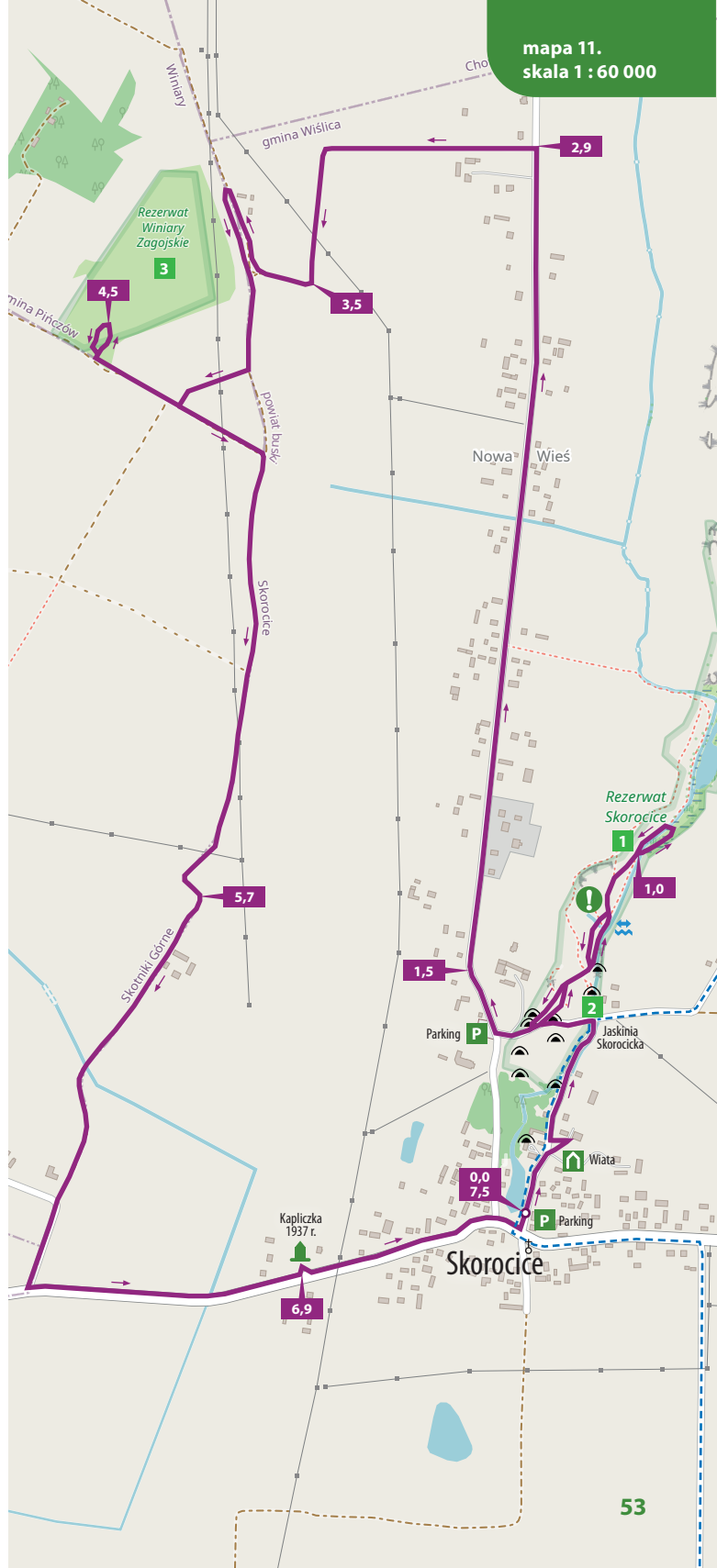
Wiata w Skorocicach

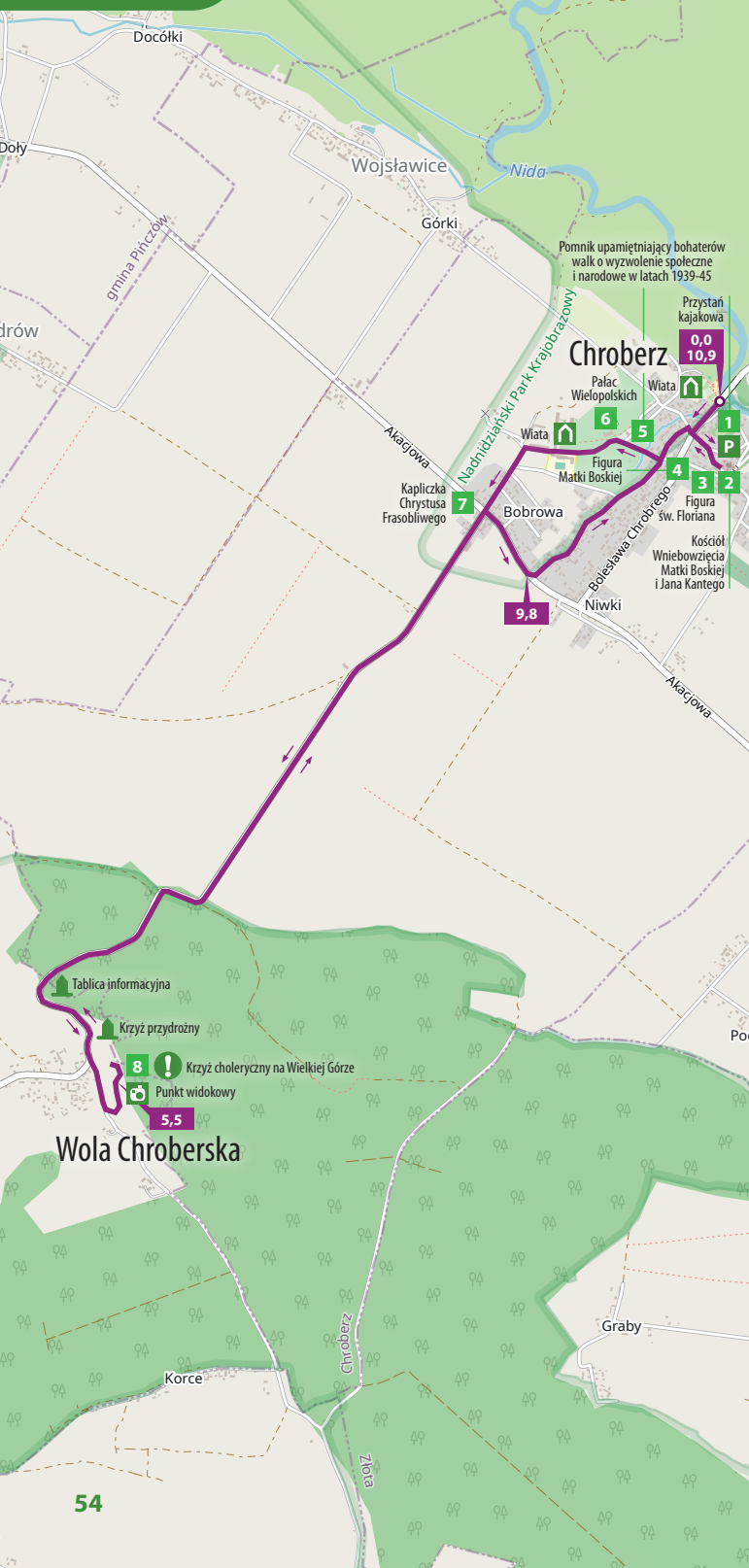
2 Jaskinia Skorocicka – to największa w Polsce jaskinia rozwinięta w skałach gipsowych. Łączna długość jej korytarzy sięga 352 m. Obiekt ten w XIX w. był popularną atrakcją turystyczną wśród kuracjuszy pobliskiego Buska-Zdroju, stanowił również obiekt badań naukowych. Od 1960 r. objęty ochroną jako rezerwat przyrody. W jej strukturze wyróżnić można dwie części: pierwszą między otworem północnym a środkowym, której wysokość sięga 10 m, częściowo zwaliskowa oraz drugą, biegnącą w kierunku otworu południowego, którą tworzy korytarz o wysokości sięgającej do 5 m. Większość korytarzy jest oświetlona światłem dziennym wpadającym przez otwory. Dostęp do jaskini wymaga zezwolenia Regionalnego Konserwatora Przyrody. Żadna z jaskiń na Pomordziu, w tym Jaskinia Skorocicka, nie jest udostępniona turystycznie. Wchodzić do Jaskini Skorocickiej mogą, za zgodą Regionalnego Konserwatora Przyrody, osoby posiadające odpowiednie przygotowanie, specjalistyczny sprzęt i umiejętności, z zachowaniem wszelkich środków ostrożności.

3 Rezerwat Winiary Zagojskie – rezerwat florystyczny o powierzchni 4,71 ha utworzony w 1960 r. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie stanowiska roślin stepowych, takich jak: len włochaty, miłek wiosenny, ostrożeń pannoński, wężymord stepowy, ostnica włosowata, ożota zwyczajna, pierwiosnek lekarski i wilżyna ciernista. Gatunki kserotermiczne tworzą barwne murawy kwietnego stepu łąkowego, wśród których można podziwiać m.in. oman wąskolistny i pszeniec różowy. Spośród zwierząt występujących na tym terenie wymienić należy m.in.: motyla modraszka gniadego, ciepłolubnego pajaka poskocza krasnego oraz pasikonika stepiarkę. Wejście na teren rezerwatu wymaga zgody Regionalnego Konserwatora Przyrody.

Rezerwat Winiary Zagojskie

Trasa 12.

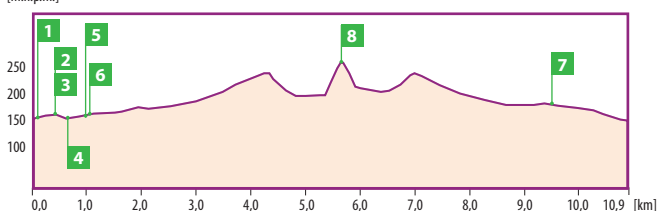
Chroberz – Wola Chroberska

Ślad GPX trasy

Proponujemy wycieczkę pieszą pozwalającą podziwiać piękną rzekę Nidę (przystań w Chrobrzu), interesujące figury przydrożne wtopione w krajobraz Ponidzia oraz rozległe krajobrazy rozciągające się z tzw. Wielkiej Góry zlokalizowanej powyżej wsi Wola Chroberska. Wycieczka nie jest długa, ale warto się do niej przygotować (odpowiedni ubiór i woda), zwłaszcza jeśli planujemy podejść pod krzyż choleryczny, skąd rozpościera się przepiękny widok na okolicę.

[m.n.p.m.]

Przebieg trasy Chroberz (0,0 km) – Wola Chroberska (5,2 km)
– Chroberz (10,9 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki znajduje się na parkingu przy przystani kajakowej w Chrobrzu.

10,9 km

3-4 h

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

wymagające podejście pod krzyż choleryczny na Wielkiej Górze (zarośnięta ścieżka, zaleca się długie spodnie i buty trekkingowe)

201 m

średnia

Chroberz - dzwonnica

trasa piesza

Atrakcje na trasie:

1 Przystań kajakowa w Chrobrzu na rzece Nidzie – ulokowana na prawym brzegu rzeki. Oprócz infrastruktury wodniackiej kajakarze mają do dyspozycji altany ze stołami piknikowymi, toalety, tereny rekreacyjne: boisko, plac zabaw, a także pole namiotowe i parking. Jest to dogodny punkt rozpoczęcia, zakończenia spływu, czy też może stanowić przystanek na trasie.

Osoba opiekująca się przystanią bezpośrednio na miejscu
(klucze do kontenera-sanitariatu, tel. 796 093 621)

Przystań kajakowa

Tablice informacyjne

Przystań kajakowa

2 Kościół pw. Wniebowzięcia Matki Boskiej i Jana Kantego w Chrobrzu

– wzniesiony w XVI w. staraniem Stanisława Tarnowskiego – kasztelana zawichojskiego. Ulokowana na niewielkim wzniesieniu, otoczona murem świątynia składa się z nawy, prezbiterium oraz dwóch kaplic: XVII-wiecznej kaplicy św. Jana Kantego oraz XIX-wiecznej kaplicy Matki Bożej Różańcowej. Ta pozornie skromna budowla kryje w swoim wnętrzu jedno z najcenniejszych zabytków sztuki renesansowej w Polsce, m.in.: dwa nagrobki autorstwa Jana Michałowicza z Urzędowa, którego dzieła zobaczymy np. na Wawelu. W nawie głównej kościoła znajduje się nagrobek fundatora kościoła oraz tablica epitafijna.

Parafia pw. Wniebowzięcia Matki Boskiej i Jana Kantego
ul. Staropolska 13, 28-425 Chroberz, tel. 884 780 193, parafia.chroberz.info

Kościół Wniebowzięcia Matki Boskiej i Jana Kantego

3 Figura św. Floriana z 1764 r.

w Chrobrzu – ta XVIII-wieczna figura pierwotnie była usytuowana na placu przed schodami prowadzącymi do kościoła. Obecnie znajduje się na niewielkim skwerku przed kościołem, na terenie, gdzie wcześniej znajdowała się dawna katechezówka. Święty Florian przedstawiony jest w charakterystycznym stroju rzymskim – zbroi rycerskiej, hełmie na głowie i płaszczu zarzuconym na ramiona. W lewej ręce trzyma zwiniętą chorągiew, w prawej konew, z której wylewa wodę na płonącą budowlę.

Figura św. Floriana

4 Figura Matki Boskiej w Chrobrzu (skrzyżowanie dróg ul. Ogrodowa/Chrobrego)

– neoklasycystyczna figurka przedstawiająca Matkę Boską Niepokalaną w tradycyjnej formie. Maria stoi bosymi stopami na półkuli symbolizującej kulę ziemską, lewą stopą depta łeb węża oplatającego glob. Obok głowy węża leży jabłko symbolizujące grzech pierworodny, od którego Maryja była wolna. Pod prawą stopą znajduje się niewielki księżyc, symbol zmienności, nietrwałości albo braku stabilności. Księżyc poddany pod stopy Niewiasty wskazuje na panowanie nad kapryśnością ziemskich przypadków. Kapliczkę ufundował w 1862 roku Tomasz Maj, jeden z najbogatszych gospodarzy w Chrobrzu.

Na trasie

5 Pomnik upamiętniający bohaterów walk o wyzwolenie społeczne i narodowe w latach 1939-45 – znajdujący się na terenie parku pałacowego pomnik upamiętniający ofiary hitlerowskiej represji w okresie II wojny światowej. W obronie nękaną ludność stanęli partyzanci, którzy ukrywali się w pobliskich lasach.

6 Pałac Wielopolskich w Chrobrzu – późnoklasycystyczny pałac został wybudowany w 1859 r. dla margrabiego Aleksandra Wielopolskiego. Obiekt powstał na planach wybitnego architekta – Henryka Marconiego, w miejscu wcześniej istniejącego dworu Tarnowskich i Myszkowskich. Pałac posiada charakterystyczną fasadę główną. Jej centrum stanowi wsparty na czterech kolumnach portyk z tarasem ze środkowym ryzalitem z kolumnami zwieńczonymi attyką z posągami, ozdobioną herbami ordynatów Wielopolskich (Stary Koń) oraz Myszkowskich (Jastrzębiec). We wnętrzach pałacu znajdują się dawne sale: balowa, myśliwska, jadalna oraz kaplica i obszerna biblioteka. W sali balowej nakręcona została scena balu w Odolanach do filmu „Przedwiośnie” w reżyserii Filipa Bajona. Otoczenie pałacu stanowi park w stylu angielskim, z wieloma pomnikowymi drzewami, m.in.: platanem klonolistnym, miłorzębem japońskim czy lipami. Zachowała się też zabytkowa kaplica wzorowana na pawilonach przy zamku w Książu Wielkim wg projektu Marconiego.

Pałac Wielopolskich w Chrobrzu

Kapliczka Chrystusa Frasośliwego

7 Kapliczka Chrystusa Frasośliwego w Chrobrzu – pochodząca z 1673 roku kamienna kaplica słupowa z figurą Chrystusa Frasośliwego. Kaplica przeszła gruntowny remont w 2016 r.

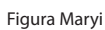
8 Krzyż choleryczny na Wielkiej Górze w Woli Chroberskiej – wzniesienie zwane „Wielką Górą” położone jest na wschód od Woli Chroberskiej. Na jej szczycie znajduje się drewniany krzyż upamiętniający zarazę cholery. Panujące w XIX w. epidemie tyfusu i cholery nie ominęły również tego obszaru. Uratowani przed pomorem mieszkańcy ufundowali dziękczynne krzyże (dwa z nich zobaczymy również na prywatnej posesji przy zbiegu ulic Chrobrego i Ogrodowej, kolejny przy skrzyżowaniu ul. Glinki i ul. Staropolskiej). Pamiątką po tym okresie jest również choleryczny cmentarz na tzw. Śliwińcu, przy drodze pomiędzy Chrobrem a Wolą Chroberską – obecnie porośnięty przez gęste krzewy i drzewa.

Na szczycie Wielkiej Góry

Podejście pod Wielką Górę

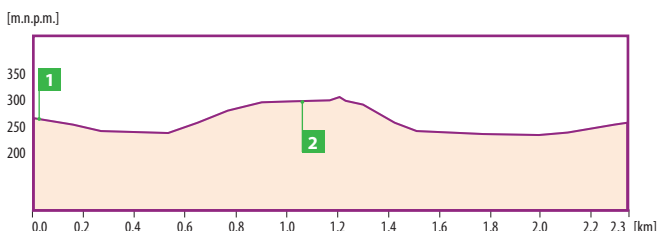
Trasa 13.

Grodzisko Stradów

Ślad GPX trasy

Spacer wokół grodziska w Stradowie to doskonała propozycja na krótką, ale niezwykle malowniczą wycieczkę po jednym z najpiękniejszych miejsc Poniądza. W roku 2024 wykonany tu został system ścieżek i mostków ułatwiających dotarcie do tego historycznego miejsca oraz punkt widokowy, z którego doskonale widać samo grodzisko oraz otaczającą go okolicę. We wsi warto zwrócić uwagę na piękny drewniany kościół pw. św. Bartłomieja Apostoła z 1657 roku.

Przebieg trasy Stradów kościół (0,0 km) – Grodzisko Stradów (1,0 km)
– Stradów kościół (2,3 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy kościele w Stradowie. Istnieje również możliwość zaparkowania samochodu przy samym grodzisku na parkingu.

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

Atrakcje na trasie:

1 Kościół pw. św. Bartłomieja Apostoła w Stradowie – wzniesiony w 1657 r. przez Władysława Myszkowskiego – wojewodę krakowskiego i rozbudowany pod koniec XIX w. W latach 80. XX w. świątynia przeszła kapitalny remont i została konsekrowana w 1985 r. przez biskupa Stanisława Szymeckiego. Obecnie jest to orientowana, jednonawowa świątynia modrzewiowa o prostokątnej nawie i takim prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Do nawy od zachodu i południa przylegają dwie kruchty, do prezbiterium od północy zakrystia. Wyposażenie kościoła jest głównie barokowe pochodzące z początku XVIII w. We wnętrzu znajduje się słynący łaskami obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, tzw. Stradowskiej, pochodzący z XVII stulecia, w srebrnej sukience z 1879 r. Obok obrazu widnieje tablica, na której zapisano część cudownych uzdrowień. W kościele zachowała się kamienna chrzcielnica z XVII w. oraz bytkowe obrazy Chrystusa i św. Marii Magdaleny z XVII–XVIII w.

Kościół św. Bartłomieja Apostoła

W części północno-zachodniej placu stoi drewniana dzwonnica. W pobliżu kościoła znajduje się figura Najświętszej Maryi Panny, ufundowana przez mieszkańców Stradowa w 1915 r.

Kościół pw. św. Bartłomieja Apostoła w Stradowie,
Stradów 18, 28-506 Czarnocin Pińczowski, tel. 41 351 22 29

2 Grodzisko w Stradowie – to największe, wczesnośredniowieczne założenie obronne o łącznej powierzchni 25 ha. Stanowi ono przykład wielkich grodów wiślańskich, charakterystycznych dla dawnego regionu małopolskiego typu budownictwa grodowego. W jego skład wchodzi grodzisko główne, tzw. Zamczysko oraz trzy mniejsze podgrodzia: Mieścisko, Waliki i Barzyńskie. Gród właściwy, położony w północno-zachodniej części założenia, zajmował powierzchnię ok. 1,5 ha, miał kształt zbliżony do pięciokąta. Był otoczony wałem o długości około 500 m, a od północy, południa i wschodu również fosą. Kształt głównego grodziska przypomina nieco tarczę lub podkowę z widocznymi dwoma narożnikami, które mogły być bastionami obronnymi. Istnienie grodziska jest związane z państwem Wiślan, a według archeologów grodzisko w Stradowie mogło zamieszkiwać nawet do kilku tysięcy osób. W wyniku pożaru, który miał miejsce w XI w. gród został zniszczony i nie został odbudowany, a jego rolę przejęła Wiślica.

Grodzisko w Stradowie

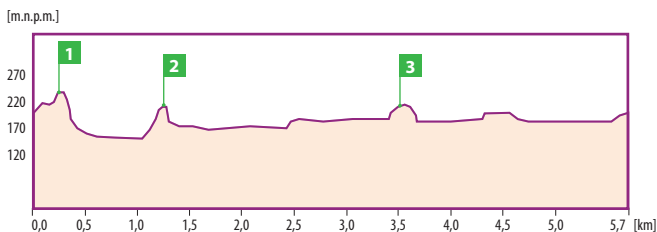
Trasa 14.

Chotel Czerwony – Rezerwat Przęślin – Rezerwat Góry Wschodnie

Ślad GPX trasy

Miłośnicy geologii, botaniki oraz architektury sakralnej podczas wycieczki pieszej z Chotla Czerwonego do dwóch rezerwatów: Przęślin i Góry Wschodnie z pewnością będą usatysfakcjonowani. Z położonego na gipsowym wzgórzu gotyckiego kościoła rozciąga się rozległa panorama Ponidzia. Natomiast dwa pobliskie rezerваты prócz ciekawostek geologicznych skrywają szereg niezwykle cennych gatunków roślin i zwierząt.

Przebieg trasy Chotel Czerwony (0,0 km) – Rezerwat Przęślin (1,2 km) – Rezerwat Góry Wschodnie (3,5 km) – Chotel Czerwony (5,7 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy kościele w Chotlu Czerwonym.

5,7 km

2 h

brak

Zaleca się
korzystanie
z aplikacji lub
pobranie śladu GPX

52 m

bardzo łatwa

Atrakcje na trasie:

1 Kościół pw. św. Bartłomieja w Chotlu Czerwonym – malowniczo położony na gipsowym wzniesieniu kościół fundacji Jana Długosza został wzniesiony w latach 1440–1450. Architektonicznie świątynia składa się z kwadratowej nawy i przylegających do niej krucht – od strony południowej gotyckiej, zaś od strony zachodniej neogotyckiej. Do niewielkiego prezbiterium od strony zachodniej została dobudowana zakrystia. We wnętrzu zachowało się wiele elementów wystroju pierwotnej świątyni. Jednym z nich jest tablica erekcyjna z 1450 r. ulokowana nad portalem prowadzącym do nawy. Na tablicy zostały przedstawione postacie Matki Boskiej z Dzieciątkiem oraz św. św. Stefana i Hieronima. W nawie oraz w prezbiterium zobaczyć można sklepienia sieciowe ze zwornikami, na których widoczne są herby: w prezbiterium – Orzeł Polski, w nawie – Wieniawa oraz Dębno. Niezwykle cennym elementem gotyckiego wyposażenia świątyni jest znajdujący się na północnej ścianie nawy gotycki krucyfiks pochodzący z 1400 r. We wczesnobarokowym ołtarzu głównym podziwiać możemy kolejny gotycki krucyfiks oraz rzeźby Matki Boskiej Bolesnej (z 1. poł. XV w.) oraz barokową rzeźbę św. Jana.

trasa piesza

Kościół św. Bartłomieja

Na zewnętrznej ścianie kościoła znajduje się zegar słoneczny. Kościelne wzgórze otacza niewysoki kamienny mur. Wzniesienie, na którym został ulokowany kościół, zbudowane jest z gipsów wielokrystalicznych nazywanych także jaskółczymi ogonami. Tutaj również znajduje się wejście do groty o długości 20 m nazywanej „kuchnią proboszcza”. Wejście zostało zasłonięte kratą i nie ma możliwości dostania się do wnętrza.

Parafia pw. św. Bartłomieja, Chotel Czerwony
55, 28-160 Wiślica, tel. 41 379 25 77

Wnętrze kościoła św. Bartłomieja

2 Rezerwat Przęślin – położony na niewielkim wzgórzu w odległości około 300 metrów od kościoła pw. św. Bartłomieja w Chotlu Czerwonym rezerwat florystyczny został utworzony w 1960 r. Na jego południowym zboczu i u podnóża gipsowych ścianek zachowały się kserotermiczne murawy o charakterze stepowym oraz duże i pięknie wykształcone kryształki gipsu zwane „szklicą”. Na terenie rezerwatu występuje wiele chronionych gatunków roślin,

Rezerwat Przęślin

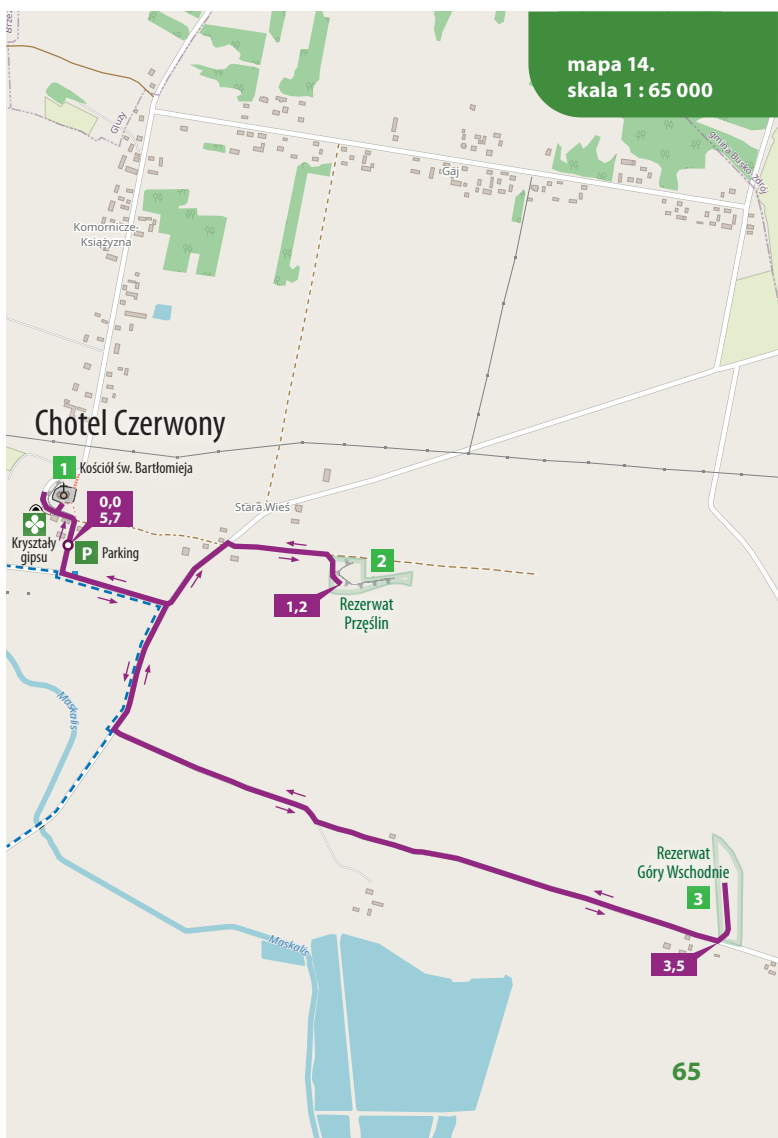
m.in.: len włochaty, miłek wiosenny, zawilec wielokwiatowy, wężymord stepowy, ostnica włosowata, len złożysty, dziewięciśli bezłodygowy. Na szczególną uwagę zasługuje bardzo rzadko występująca roślina – gęsiówka uszkowata, spotykana jedynie na Pomorzu oraz niezwykle rzadki, znany z trzech stanowisk na świecie chrząszcz z rodziny ryjkowcowatych – Ziółmirek stepowy (dwa pozostałe stanowiska znajdują się w części zachodniej Ukrainy). Na terenie rezerwatu żyją również ciepłolubne gatunki owadów, m.in. cykady.

3 Rezerwat Góry Wschodnie – rezerwat stepowy położony w odległości około 1 km na południowy-wschód od kościoła w Chotlu Czerwonym. Powstał w 1959 r. i obejmuje fragment wzniesienia zbudowanego z wielokrystalicznych gipsów, które w przeszłości były eksploatowane. Obszar ten został objęty ochroną rezerwatową ze względu na występujące tu unikatowe gatunki roślin, w tym gatunki umieszczone na Polskiej czerwonej liście paprotników i roślin kwiatowych (sesleria błotna i habar pannoński) oraz występujące tu gatunki ciepłolubnych muraw o charakterze stepowym.

Rezerwat Góry Wschodnie

W rezerwacie zobaczymy miłka wiosennego, ostroźnia pannońskiego, mikołajka polnego, dziewięciśła bezłodygowego, kostrzewę walezyjską, traganka duńskiego, omana wąskolistnego, ostrołódkę kosmatą, ostnicę włosowatą oraz ożołą zwyczajną.

mapa 15.
skala 1 : 50 000

Trasa 15.

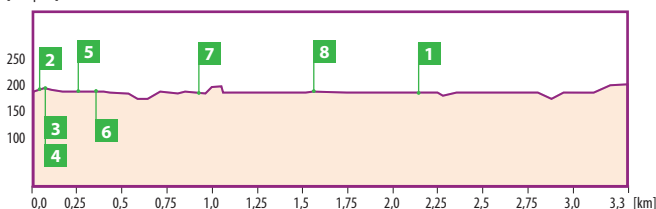
W średniowiecznej Wiślicy

Ślad GPX trasy

Spacer po Wiślicy to obowiązkowy punkt programu dla każdego odwiedzającego Ponidzie turysty. To jedna z niewielu miejscowości w Polsce objęta całkowitą ochroną konserwatorską, wyróżniona prestiżowym tytułem Pomnika Historii, posiadająca szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Na zwiedzanie Wiślicy warto poświęcić przynajmniej kilka godzin, by zagłębić się w jej bogatą historię, zwiedzić wszystkie zachowane zabudówki oraz malownicze zakątki. Na szczególną uwagę zasługuje trasa turystyczna „Przez pradzieje Chrześcijańskiej Wiślicy”, której budowa została sfinansowana ze środków unijnych.

[m.n.p.m.]

Przebieg trasy Wiślica Rynek (0,0 km) – Figury Męki Pańskiej (0,3 km) – Grodzisko (0,7 km) – kościół św. Ducha (1,6 km) – przystań kajakowa (2,3 km) – Wiślica Rynek (3,3 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na Rynku w Wiślicy. Jest tu parking dla aut osobowych oraz przystanek transportu publicznego (busy).

3,3 km

1-2 h

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

40 m

bardzo łatwa

Trasa turystyczna „Przez pradzieje Chrześcijańskiej Wiślicy”

Przystań nad Nidą w Wiślicy

trasa piesza

Atrakcje na trasie:

1 Wiślica – miejscowość położona nad rzeką Nidą należy do grupy najstarszych miejscowości w Polsce powstałych jeszcze przed powstaniem naszego państwa. Jej dzieje sięgają IX w. kiedy to była jednym z ważniejszych ośrodków na terytorium plemienia Wiślan. Najstarsze ślady wiślickiego osadnictwa (II poł. IX w.) odkryto na kulminacji Wyspy Miejskiej, w miejscu zw. Regia, gdzie odsłonięto resztki grodu. Wiślica posiada niezwykle interesującą i bogatą historię. Jej dzieje związane są z najwybitniejszymi postaciami historycznymi, m.in. Władysławem Łokietkiem, Kazimierzem Wielkim czy Janem Długoszem.

Wiślica

2 Kolegiata NMP w Wiślicy – górująca nad tym niewielkim ponidziańskim miasteczkiem bazylika od ponad 650 lat robi niezmiennie wrażenie na odwiedzających Ponidzie wędrowcach. Obecna świątynia to trzeci z kolei kościół kolegiacki w Wiślicy. To, co pozostało z dwóch wcześniejszych założeń, przez wieki skrywało się głęboko pod posadzką dzisiejszej bazyliki. Dziś fragmenty dwóch średniowiecznych świątyń zobaczyć można, wędrując nowoczesnymi korytarzami pawilonu archeologicznego.

Dzisiejszą bazylikę król Kazimierz wzniósł jako jeden z kościołów z tak zwanej serii baryczkowskiej. Jak donosi Jan Długosz, fundacja ta była formą pokuty za morderstwo, jakiego władca dokonał na Marcinie Baryczce, wikariuszu krakowskiej katedry. Na zewnątrz świątyni warto zwrócić uwagę na zachodnią, widoczną od rynku fasadę. Przywodzi ona na myśl sztukę gotycką, jednak jest to dzieło XX-wiecznych budowniczych, którzy naprawiali zniszczenia, jakich dokonano w czasie I wojny światowej. Od strony północnej wyraźnie widać zamurowane okienko. Według tradycji to z tego miejsca miano ogłosić Statuty wiślickie, czyli jeden z pierwszych przedstawionych na piśmie polskich zbiorów praw. Wewnątrz bazyliki, w prezbiterium, znajduje się rzeźba Matki Boskiej Łokietkowej, która ma już ponad 700 lat. Według tradycji ta uśmiechnięta Madonna

Płyta orantów

miała wysłuchać modłów Władysława Łokietka o zjednoczenie państwa polskiego. Ściany prezbiterium zdobią pozostałości niezwykłych malowideł ściennych. To niezwykle połączenie sztuki prawosławnego wschodu z zachodnioeuropejskim gotykiem. Fundatorem tych niezwykłych malowideł bizantyjsko-ruskich był Władysław Jagiełło. Król ozdobił nimi tylko szczególnie ważne miejsca – między innymi sandomierską katedrę czy też opactwo na Świętym Krzyżu.

Bazylika Narodzenia NMP, ul. Długosza 22, 28-160 Wiślica,
tel. 41 379 20 39, www.parafiawislica.pl

3 Dom Długosza w Wiślicy – Jan Długosz to postać, która w historii zapisała się jako znakomity duchowny, kronikarz i wychowawca synów królewskich. W swojej biografii ta znakomita postać ma także związki z Wiślicą – do jego obowiązków należała opieka nad tutejszą kolegiatą. W 1460 r. dla 12 kanoników i 12 wikariuszy wznosił okazałą ceglana kamienicę. To zbudowana na planie wydłużonego prostokąta gotycka kamienica. Wejście prowadzi do imponującej wielkości sieni. Co ciekawe, w obiekcie tym znajdziemy korytarz – absolutną nowość w polskiej architekturze tego okresu. Ciekawostką Domu Długosza jest sala z oryginalnymi XV-wiecznymi malowidłami ściennymi. Najlepiej zachował się tutaj wizerunek zmar twychwstałego Chrystusa, przed którym klęczy sam Długosz.

Dom Długosza, ul. Długosza 22, 28-160 Wiślica, tel. 41 379 20 39, www.parafiawislica.pl

4 Muzeum Archeologiczne w Wiślicy – pierwsze muzeum archeologiczno-historyczne powstało w tym miejscu już w 1966 roku. W 2017 r. instytucja została włączona w struktury Muzeum Narodowego w Kielcach i przeszła gruntowną modernizację. Dzięki niej powstał unikatowy podziemny szlak prezentujący najcenniejsze wiślickie zabytki. Ekspozycja muzealna objęła pawilon i rezerwat archeologiczny w podziemiach bazyliki mniejszej. Znajduje się tu m.in. najpiękniejszy przykład sztuki romańskiej sprzed 900 lat – unikatowa posadzka zwana płytą orantów. Ta tajemnicza nazwa pochodzi od pozy, jaką przyjmują przedstawione tu postacie. Orantem historycy sztuki nazywają bowiem osobę modlącą się z wzniesionymi ku górze dłońmi. W muzeum wykorzystano najnowsze techniki wizualizacji obiektów, dzięki czemu zwiedzający mogą zobaczyć m.in. animację budowy bazyliki romańskiej i jej transformację do kolegiaty czy trójwymiarowe modele budowli i przedmiotów używanych przez naszych przodków od IX do XVI wieku.

Muzeum Archeologiczne, plac Solny 35, 28-160 Wiślica,
tel.: 41 30 020 69, 730 729 200, <https://mnki.pl/wislica/>

Muzeum Archeologiczne

Figura Męki Pańskiej

5 Figura Męki Pańskiej – kamienna figura z połowy XVII w. zlokalizowana na Placu Solnym w gipsowej skale w drodze na grodzisko. Nazywana jest figurą, ale właściwie jest to kapliczka słupowa z czworoboczną głowicą z wnękami. W każdej wnęce znajdują się płaskorzeźby prezentujące sceny Męki Pańskiej: modlitwa Jezusa w Ogrójcu, biczowanie, ukrzyżowanie i zmartwychwstanie Chrystusa.

6 Kościół św. Marcina w Wiślicy – zachowały się jedynie fundamenty murowanego kościoła z 1517 r. Ta jednonawowa świątynia posiadała trzy ołtarze i zakończona była półkolistą absydą. Pod fundamentami kościoła św. Marcina zachowały się relikty budowli centralnej z początku XII w. Na przykościelnym cmentarzysku odkryto 23 pochówki bogato wyposażone w ozdoby również sięgające XII w.

Kościół św. Marcina

7 Grodzisko – to miejsce, do którego powinni udać się nie tylko pasjonaci historii, lecz również poszukiwacze spokoju i interesujących widoków. Pozostałości dawnego grodziska wznoszą się na gipsowym wzgórzu wśród ponidziańskich łąk i starorzeczy Nidy. Od wiślickiego rynku dzieli je krótki, około półkilometrowy spacer.

Grodzisko

Badania archeologiczne pokazują, że pierwsze budynki powstały tu już w X wieku, jednak zarysy obwarowań, które dziś można tu dostrzec, pochodzą z XII i XIII stulecia i są efektem odbudowy grodu po najeździe Rusinów i Połowców. Archeolodzy znaleźli tu między innymi chaty (skromne półziemianki), budynki gospodarcze i studnię. Gród posiadał wewnętrzny system dróg. O znaczeniu tego miejsca świadczy fakt, że grodzisko wraz z wiślicką kolegiatą i pozostałościami kościoła pw. św. Mikołaja uznane zostały za Pomnik Historii.

Grodzisko

8 Kościół szpitalny św. Ducha – początkowo w XV w. drewniany, po 1612 r. murowany z kamienia wapiennego. Był jednonawową świątynią z półkolistą absydą, po której zachowały się jedynie fundamenty. Przy kościele znajdował się szpital dla ubogich mieszkańców Wiślicy oraz cmentarz, na którym grzebano ciała utopionych w Nidzie. Warto dodać, iż w średniowieczu instytucja szpitalna miała niewiele wspólnego z dzisiejszą placówką. Były to raczej przytułki, które dawały schronienie biednym, kalekom, starcom, podróżnym i pielgrzymom.

Kościół szpitalny św. Ducha

Trasa 16.

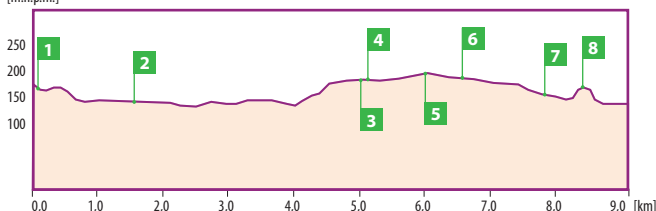
Stary Korczyn - Czarkowy

Ślad GPX trasy

Wycieczka piesza zlokalizowana w dolinie rzeki Nidy prowadzona przez niewielkie miejscowości okolic Starego Korczyna. Biegnie od pięknego zabytkowego kościoła w Starym Korczynie do jednego z ważniejszych miejsc pamięci narodowej Świętokrzyskiego - cmentarza wojennego w Czarkowach oraz grobu powstańca styczniowego na cmentarzu w Starym Korczynie. Na trasie znajdują się dwa malownicze wąwozy lessowe oraz przydrożne figury charakterystyczne dla Podkarpacia. Trasę można również przemierzyć rowerem, gdyż prowadzi w całości mało ruchliwymi drogami asfaltowymi.

[m.n.p.m.]

Przebieg trasy Stary Korczyn (0,0 km) – Czarkowy Nida (3,5 km) – Czarkowy cmentarz wojenny (6,0 km) – Stary Korczyn (9,0 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy kościele w Starym Korczynie.

9 km

3-4 h

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

odkryty teren, możliwe duże nasłonecznienie, warto zabrać zapas wody

85 m

łatwa

Atrakcje na trasie:

1 Kościół pw. św. Mikołaja w Starym Korczynie – świątynia fundacji króla Kazimierza Wielkiego została wzniesiona na niewielkim wzgórzu w XV w. w miejscu wcześniej istniejącej tu parafii. Obecna bryła to połączenie dwóch części – gotyckiej oraz neogotyckiej dobudowanej w 2. poł. XIX w. Do najstarszych części świątyni należą kamienne prezbiterium pochodzące z czasów fundacji oraz nawa i zakrystia pochodzące z XV w. Ciekawym elementem architektonicznym jest stojąca skosem pomiędzy prezbiterium a nawą czworoboczna wieżyczka z widocznymi szczelinowymi okienkami strzelniczymi. Do najcenniejszych elementów dawnego wyposażenia zalicza się późnogotycki krucyfiks wykonany w około 1500 r., pierwotnie znajdujący się w tarczy kościoła. Warto zwrócić uwagę na renesansowe epitafium Antoniego Skorczyńskiego z rzeźbionym popiersiem. W pobliżu znajduje się ceglana dzwonnica. Kościół leży na szlaku Architektury Drewnianej i Średniowiecznej, łączącym 32 cenne budowle sakralne w województwie świętokrzyskim.

Parafia pw. św. Mikołaja, Stary Korczyn nr 66, 28-136 Nowy Korczyn, tel. 41 377 12 49

trasa piesza | rowerowa

Kościół św. Mikołaja

2 Rzeką Nidą – część trasy wycieczki prowadzi w pobliżu rzeki Nida. We wsi Żukowice oraz w Czarkowach istnieje możliwość przejścia mostem na drugi brzeg rzeki. W sezonie letnim niejednokrotnie wypatrzymy kajakarzy pokonujących końcowy odcinek rzeki w kierunku Nowego Korczyna, gdzie znajduje się ujście rzeki Nidy do Wisły.

Most na rzece Nida

3 Pałac i park w Czarkowach – po istniejącym tu niegdyś wspaniałym pałacu pozostały jedynie ruiny, lecz do dnia dzisiejszego zachował się zabytkowy park dworski, który jest uznany za najpiękniejszy na całym Podlasiu. O świetności tego miejsca świadczą mogą jedynie historyczne grafiki i zdjęcia, bowiem pałac został doszczętnie spalony przez Rosjan w odwecie za poniesioną porażkę w roku 1914. Obecnie posiadłość jest w rękach prywatnych.

4 Kopiec Grunwaldzki w Czarkowach – usypany w 1910 r. w 500. rocznicę bitwy pod Grunwaldem. Obecnie znajduje się na ogrodzonym terenie prywatnym, lecz istnieje możliwość obejrzenia go bezpośrednio z drogi.

Kopiec Grunwaldzki

5 Cmentarz wojenny w Czarkowach – w tym miejscu początkowo znajdował się jedynie Pomnik Zwycięstwa Legionów odsłonięty w 1928 r. w 14. rocznicę potyczki pod Czarkowami. Bitwa miała miejsce 23 września 1914 r. Pluton legionistów, którym dowodził Czesław „Młot” Fijałkowski, stoczył walkę z dwoma szwadronami rosyjskiej kawalerii. W wyniku prowadzonej potyczki od kul karabinów maszynowych przeciwnika zginęło 7 żołnierzy plutonu spośród 9 wszystkich zabitych.

Cmentarz wojenny

Cmentarz wojenny

W rocznicę uczczenia 10. rocznicy odzyskania niepodległości z inicjatywy społeczeństwa i władz powiatu pińczowskiego został postawiony pomnik, którego projektantem i wykonawcą był krakowski rzeźbiarz Konstantyn Laszczka. W uroczystościach odsłonięcia pomnika uczestniczył m.in.: Prezydent Rzeczypospolitej Ignacy Mościcki, marszałek sejmu Ignacy Daszyński, wojewoda kielecki i krakowski oraz generałowie Wojska Polskiego. Pomnik przetrwał do 1945 r. kiedy to w styczniu został wysadzony w powietrze przez żołnierzy Armii Czerwonej. Na początku lat 90. XX w. postawiono pomnik zgodnie z oryginalną dokumentacją, a otaczający go cmentarz został odnowiony w 2011 r. Za pomnikiem znajduje się zbiorowa mogiła 44 żołnierzy 11. Pułku Piechoty z Tarnowskich Gór poległych 8 września 1939 r. w bitwie pod pobliskimi Ksanami, a w rogu cmentarza spoczywa podporucznik AK Józef Lenczewski poległy 15 sierpnia 1944 r. Miejsce to upamiętnia pomnik z wapienia przedstawiający wizerunek dwóch żołnierzy po dwóch stronach barykady.

6 Ośrodek Rekreacji, Wypoczynku i Sportów Jeździeckich „Azarina” w Żukowicach – ośrodek oferujący jazdę konną zarówno dla początkujących, jak i zaawansowanych miłośników jeździectwa. W swojej ofercie posiada również wyjazdy w teren, trening sportowy. Ośrodek organizuje także wakacje w siodle oraz imprezy okolicznościowe.

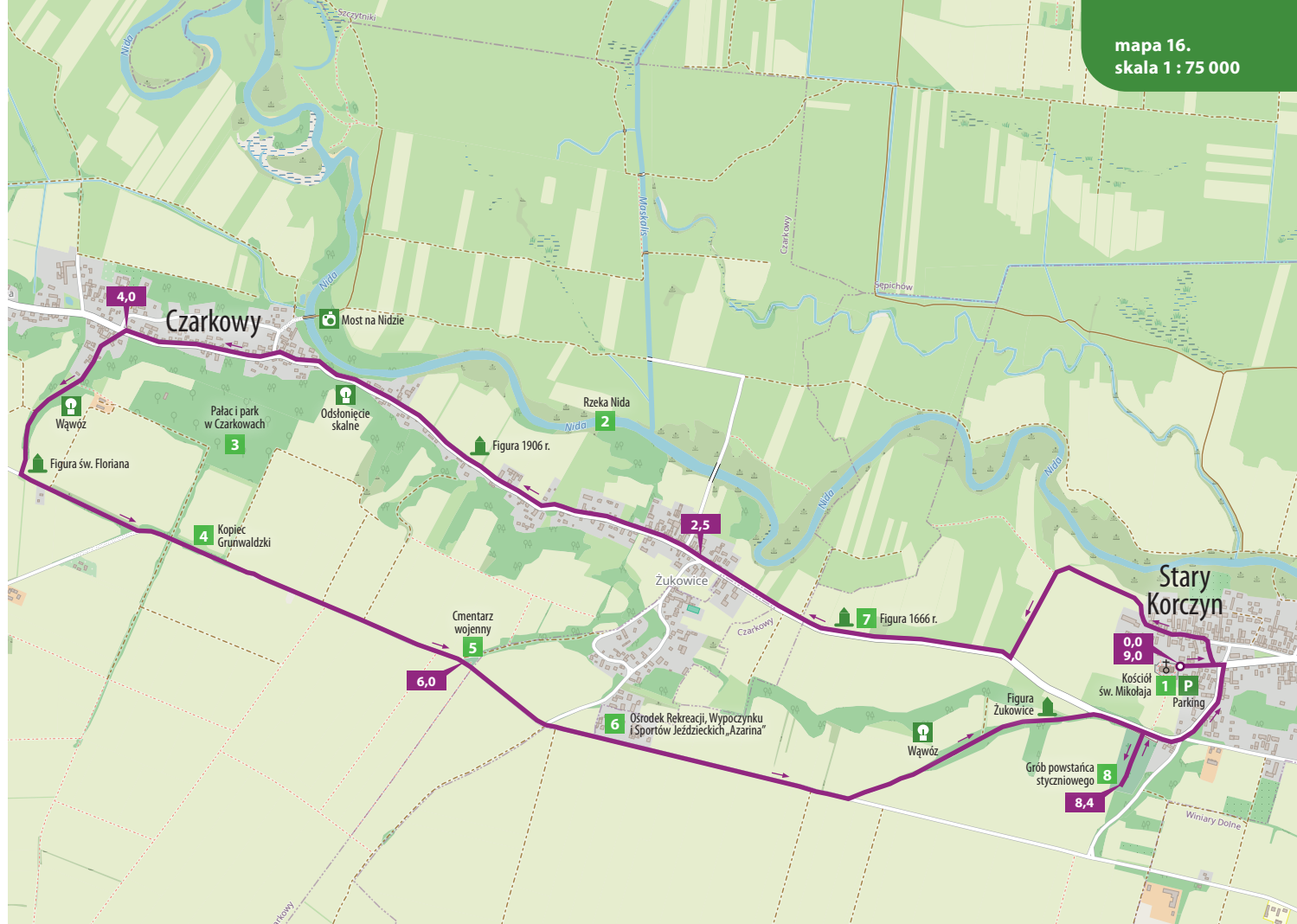
Klub Jeździecki, Żukowice 20, 28-136 Nowy Korczyn, tel. 692 298 542

7 Figura w Czarkowach – barokowa kapliczka z 1666 r.

8 Grób powstańca styczniowego w Starym Korczynie – na cmentarzu parafialnym, blisko ogrodzenia znajduje się mogiła weterana z 1863 r. – Antoniego Schabowskiego. Na kamiennej płycie nagrobnej został wykuty krzyż w cierniowej koronie oraz napis upamiętniający powstańca. Antoni Schabowski w powstaniu walczył w oddziale Czachowskiego. Został schwytany i zesłany na Sybir. Po trzech latach powrócił i osiadł w Starym Korczynie, gdzie zmarł w 1898 r.

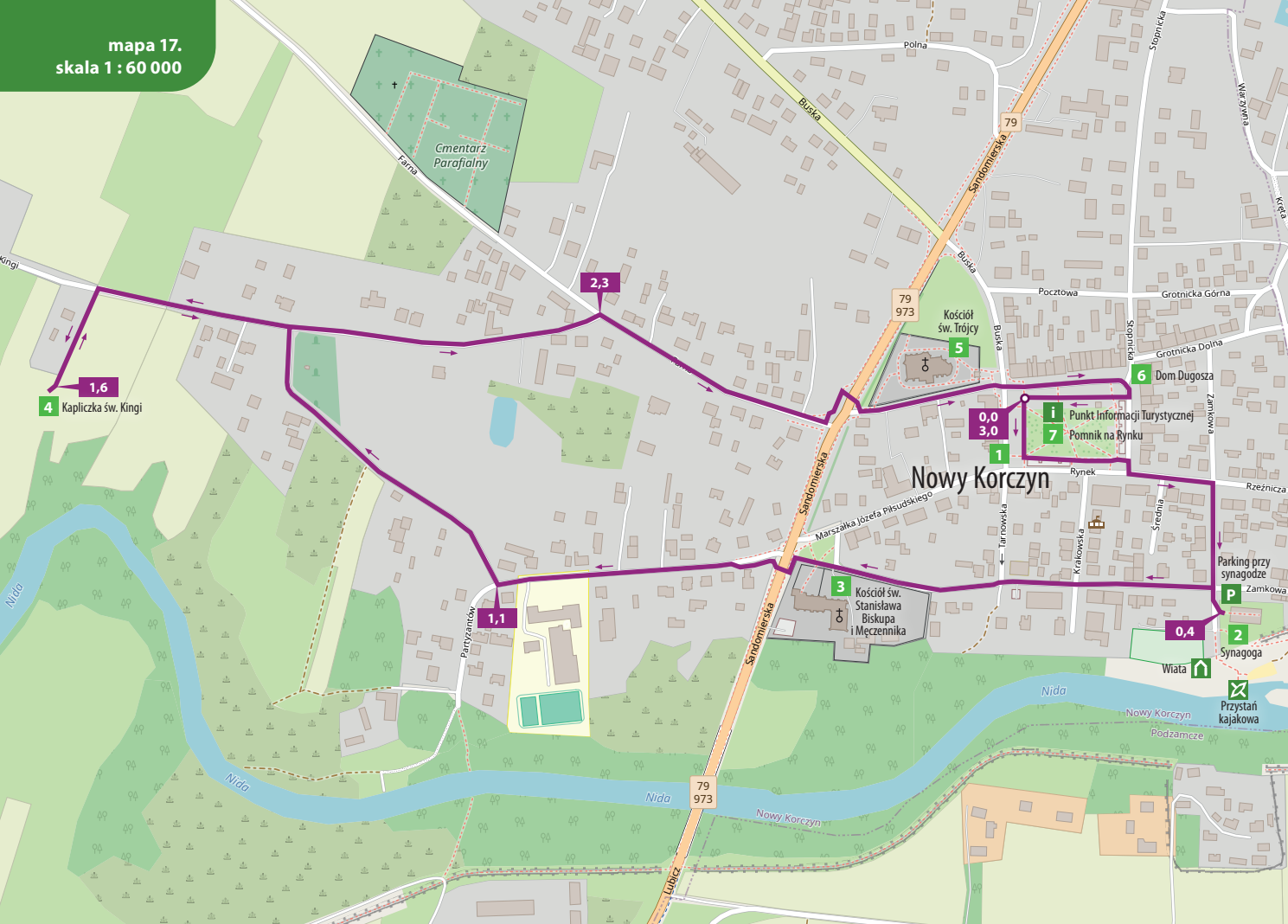
Grób powstańca styczniowego

Na trasie

Wąwóz

Przystań kajakowa na Nidzie w Nowym Korczynie

Wiata przy przystani kajakowej

Trasa 17.

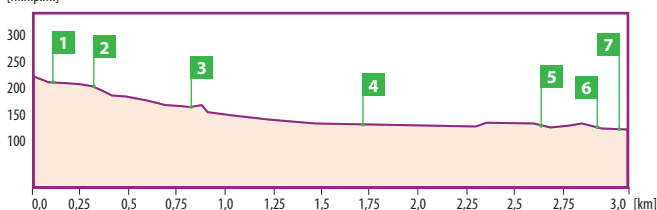
Królewskie miasto Nowy Korczyn

Ślad GPX trasy

Ponad 3-kilometrowy spacer prowadzący przez centrum Nowego Korczyna i jego najbliższą okolicę. Pozwala poznać barwną historię Nowego Korczyna oraz zobaczyć najważniejsze zabytki tej starej nadnidziańskiej miejscowości. Doskonale nadaje się na rodzinny spacer, gdyż jest to trasa krótka i łatwa. Prócz zwiedzania warto również skorzystać z przystani kajakowej i miejsca odpoczynku zlokalizowanego nad rzeką Nidą.

[m.n.p.m.]

Przebieg trasy

Nowy Korczyn Rynek (0,0 km) – synagoga i przystań kajakowa (0,4 km) – Kościół św. Stanisława Biskupa i Męczennika oraz klasztor franciszkański (0,8 km) – kaplica św. Kingi (1,6 km) – Kościół św. Trójcy (2,5 km) – Nowy Korczyn Rynek (3 km)

Dojazd i początek trasy

Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na Rynku w Nowym Korczynie. Jest tu parking dla aut osobowych oraz przystanek transportu publicznego (bus, autobus).

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

przy kaplicy św. Kingi około 100 m droga gruntowa, po opadach podmokła

bardzo łatwa

Punkt Informacji Turystycznej: ul. Rynek 34a, Nowy Korczyn, tel. 511 299 988

trasa piesza

Atrakcje na trasie:

1 Nowy Korczyn – dzisiejszy Nowy Korczyn to spokojne miasteczko położone przy ważnej dla regionu świętokrzyskiego drodze krajowej oraz w pobliżu mostu na Wiśle. Dawniej przez miejscowość prowadziły 2 ważne trakty handlowe – na Ruś i na Węgry. Dogodne położenie sprawiło, że w miasto to już od czasów średniowiecza inwestowali najznakomitsi polscy władcy, m.in. Bolesław Wstydlivy wraz z żoną Kingą. Pełny rozkwit miasta przypadł jednak na czasy Kazimierza Wielkiego, kiedy to wybudowano tu potężny, murowany zamek. W drugiej połowie XVI w., po tym jak w 1557 r. miasto spustoszyli Szwedzi, miejscowość ożywili gospodarzo Żydzi, którzy otrzymali tu place pod budowę. Symbolem ostatecznego upadku była jednak uchwała Sejmu z 1776 r. zezwalająca na rozbiórkę zamku. Prawa miejskie Nowy Korczyn odzyskał dopiero 1 stycznia 2019 r.

2 Synagoga w Nowym Korczynie – nowokorczyńska synagoga, dawniej wypełniona tłumem modlących się przedstawicieli społeczności żydowskiej, to dziś malownicza ruina wkomponowana w niezwyklej krajobraz doliny rzeki Nidy. Historia Nowego Korczyna jako miejsca życia i pracy Żydów kończy się wraz z nadejściem II wojny światowej. Dziś o tej ważnej dla miasta społeczności przypominają ruiny synagogi. Wzniesiono ją pod koniec XVIII wieku. Według lokalnej tradycji do jej budowy użyto kamienia z rozebranego w 1776 r. zamku królewskiego w Nowym Korczynie. To, jak synagoga wygląda dziś, jest efektem prac konserwacyjnych przeprowadzonych w 2012 roku. Wtedy to rozebrano pozostałości dachu i części murów (do wysokości gzymsu). Budowla ma plan prostokąta. Front zdobił portyk wsparty na klasycystycznych kolumnach. Dziś przypomina o tym daszek oraz stylizowany swym kształtem portyk. Niezwykle ciekawie prezentuje się klasycystyczny aron-ha-kodesz (szafa do przechowywania zwojów Tory) z ciekawymi, symbolicznymi wizerunkami lwów, który znajduje się na wschodniej ścianie głównej sali modlitewnej.

Nowokorczyńska synagoga

3 Kościół św. Stanisława Biskupa i Męczennika oraz klasztor franciszkański – Bolesław Wstydlivy i Kinga, prawdopodobnie urzeczeni ideą nowej formacji zakonnej na mapie Europy, wystawili akt fundacji kościoła i klasztoru już w 1257 roku. Jednak zespół klasztorny nie miał w swojej historii szczęścia – był burzony podczas najazdów i wojen, a w czasie pokoju

trawiły go pożary. Nic dziwnego, że kościół był wielokrotnie remontowany, a kolejne pokolenia architektów dodawały elementy w modnych i obowiązujących w owych czasach stylach.

Dziś XIII-wieczne, zamknięte prostą ścianą prezbiterium dopełnia nawę, która jest efektem XIV-wiecznej rozbudowy. Do kościoła przylega część dawnego skrzydła wschodniego klasztoru, które dziś służy za plebanię.

Skromna bryła kontrastuje z bogato zdobionym wnętrzem świątyni. Barokowa dekoracja olśniewa każdego, kto przekroczy jej próg. W prezbiterium uwagę przykuwają sceny z życia patrona kościoła i męczennika – św. Stanisława biskupa. Całości dopełniają efektowne ławy dla duchowieństwa (stalle) z malowidłami przedstawiającymi cuda św. Antoniego. Nad nawą dominuje imponująca belka tęczowa z charakterystyczną grupą Ukrzyżowania – wizerunkiem Chrystusa i zgromadzonych wokół niego biblijnych postaci.

ul. Farna, 28-136 Nowy Korczyn

Kościół św. Stanisława Biskupa i Męczennika

4 Kapliczka św. Kingi – pseudobarokowa figura małżonki Bolesława Wstydlivego z roku 1820. Św. Kinga opiekowała się chorymi i rannymi m.in. wskutek najazdów tatarskich. Słynęła z niezwyklej dobroci i pobożności, a do źródła wykopanego w miejscu przez nią wskazanym przybywali ludzie nawet z odległych krańców Rzeczypospolitej, wierząc w uzdrowicielską moc wody, szczególnie w przypadku chorób oczu. Dziś w miejscu tym zlokalizowana jest kapliczka.

Kapliczka św. Kingi

5 Kościół św. Trójcy – ta niezwykle elegancka budowla powstała w XVI stuleciu w miejscu starszej, XIV-wiecznej świątyni. Jej obecny wygląd to efekt przebudowy w wiekach późniejszych. Już od samego rynku można dostrzec nietypową dekorację prezbiterium, do którego z dwóch stron przylegają symetrycznie ogródce, zdobione arkadami oraz figurami Chrystusa i żony Bolesława Wstydliwego, świętej Kingi. Równie symetrycznie co ogródce, do głównej bryły kościoła od strony północnej i południowej przylegają kaplice z kopułami. Całości dopełnia niewidoczna od strony rynku fasada zachodnia, na której znajduje się bogactwo rzeźb z wizerunkami Matki Boskiej i świętych, w tym patronów kościoła – Elżbiety i Wawrzyńca a także herby miejskie (Nowego Korczyna i Krakowa) oraz szlacheckie.

We wnętrzu warto zwrócić uwagę na ciekawą, manierystyczną dekorację stiukową, charakterystyczną dla wielu ponidziańskich świątyń (podobne realizacje znajdują się też w Pińczowie, Kijach czy Szczaworyżu). W skromnej, XVIII-wiecznej kaplicy poświęconej Janowi Kantemu uwagę zwraca rokokowy relikwiarz patrona kaplicy, który wślawił się jako znakomity wykładowca Akademii Krakowskiej. W tej kaplicy miłośnicy sztuki gotyckiej odnajdą fragment tryptyku przedstawiającego Oplakiwanie Chrystusa.

Parafia pw. Trójcy Świętej w Nowym Korczynie, ul. Franciszkańska 5, 28-136 Nowy Korczyn, tel. 41 377 10 30, parafianowykorchyn.pl

Kościół św. Trójcy

6 Dom Długosza – z XIV w. zwany również „Akademią” (mieściła kiedyś w sobie szkołę) jest jednym z najstarszych domów położonych w rynku. Posiada zachowane pomieszczenia sklepione kolebkowo i mieści niewielką wystawę prezentującą historię Nowego Korczyna i osobę słynnego kronikarza Jana Długosza czy też św. Kingi. Wg tradycji kamienica miała należeć do Jana Długosza, kiedyś mieszkańca Nowego Korczyna oraz ucznia tutejszej szkoły parafialnej.

Dom Długosza

Dom Długosza, plac Rynek 25, 28-136 Nowy Korczyn

7 Pomnik na Rynku – pomnik poświęcony żołnierzom poległym za naszą wolność w latach 1939-1945. Organizowane tu są uroczystości patriotyczne.

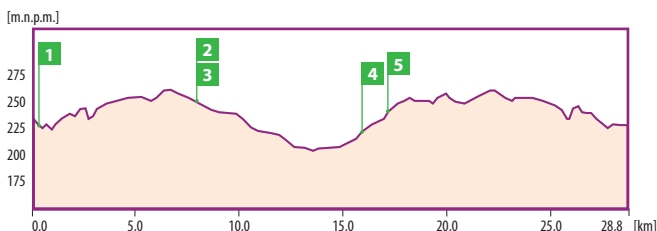
Trasa 18.

Niebieskim szlakiem rowerowym z Jędrzejowa przez Zagaje

Ślad GPX trasy

Propozycja łatwej i przyjemnej wycieczki rowerowej poprowadzonej wzdłuż niebieskiego szlaku rowerowego z centrum Jędrzejowa do miejscowości Opatkowice Murowane oraz Zagaje. Poza miastem prowadzi lokalnymi, spokojnymi drogami asfaltowymi, dając możliwość podziwiania rozległych krajobrazów pól oraz urokliwych zakątków Ziemi Jędrzejowskiej.

Przebieg trasy Jędrzejów Plac im. T. Kościuszki (0,0 km) – ul. Bartosza Głowackiego (0,2 km) – Łysaków (8 km) – Kawęczyn (10,6 km) – Opatkowice Murowane (12,7 km) – Zagaje (16,6 km) – Łysaków (21 km) – Jędrzejów Plac im. T. Kościuszki (28,8 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na Placu im. T. Kościuszki w Jędrzejowie. Tu znajduje się początek i koniec niebieskiego szlaku rowerowego. Na placu są miejsca parkingowe dla samochodów. Do Jędrzejowa można dotrzeć koleją (np. z Kielc czy Krakowa), busem i autobusem.

28,8 km

166 m

niebieski
szlak
rowerowy

Nawierzchnia trasy:
droga asfaltowa **25,6 km (88,9 %)**
droga gruntowa polna **3,2 km (11,1 %)**

2-3 h

łatwa

duży ruch samochodowy
przy wyjeździe i wjeździe do Jędrzejowa

Centrum Informacji Turystycznej:
Muzeum im. Przypkowskich, Pl. T. Kościuszki 7/8,
28-300 Jędrzejów, tel. 41 386 54 89, www.jedrzejow.travel

Muzeum im. Przypkowskich

Atrakcje na trasie:

1 Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie – opis patrz str. 10

2 Figura Chrystusa Frasobliwego 1869 r. w Łysakowie

– usytuowana na wysokiej kolumnie figura przedstawiająca postać Jezusa Chrystusa w pozycji siedzącej, z głową opartą na dłoni. Lokalizacja figury w sąsiedztwie zbiorowej mogiły mieszkańców wsi Łysaków wskazuje na fakt, że została ona wzniesiona przez lokalną społeczność w obliczu zbliżającej się epidemii lub w podzięce za jej ustanie.

Figura Chrystusa Frasobliwego

3 Mogiła zbiorowa mieszkańców wsi Łysaków – miejsce pochówku zmarłych mieszkańców podczas epidemii cholery, która panowała w Europie w XIX i na początku XX w. Cholera należała do najgroźniejszych chorób w ówczesnym czasie i wywołała wśród społeczeństwa przerażenie. Ze względu na rozprzestrzenianie się choroby zmarłych chowano poza terenem zamieszkałym, w oddaleniu od domostw.

Mogiła zbiorowa mieszkańców wsi Łysaków

4 Pomnik bitwy pod Zagajem 1794 r.

– pomnik upamiętniający bitwę stoczoną 24 maja 1794 r. przez wojska Tadeusza Kościuszki z wojskami rosyjskimi gen. Fiodora Denisowa. Po zwycięskiej potyczce, w której po polskiej stronie uczestniczyło około 120 kawalerzystów, wojska kościuszkowskie przemaszerowały z Konar przez Zagaje w kierunku Jędrzejowa. Polegli zarówno Polacy, jak i Kozacy zostali pochowani we wspólnej mogile przy drodze Zagaje – Łysaków. W miejscu pochówku postawiono krzyż, który stał do lat 30. XX w. W wyniku przeprowadzonej reformy rolnej po II wojnie światowej, mogiła wraz z krzyżem została doszczętnie zniszczona. Krzyż został ponownie postawiony w miejscu mogiły w roku 2015.

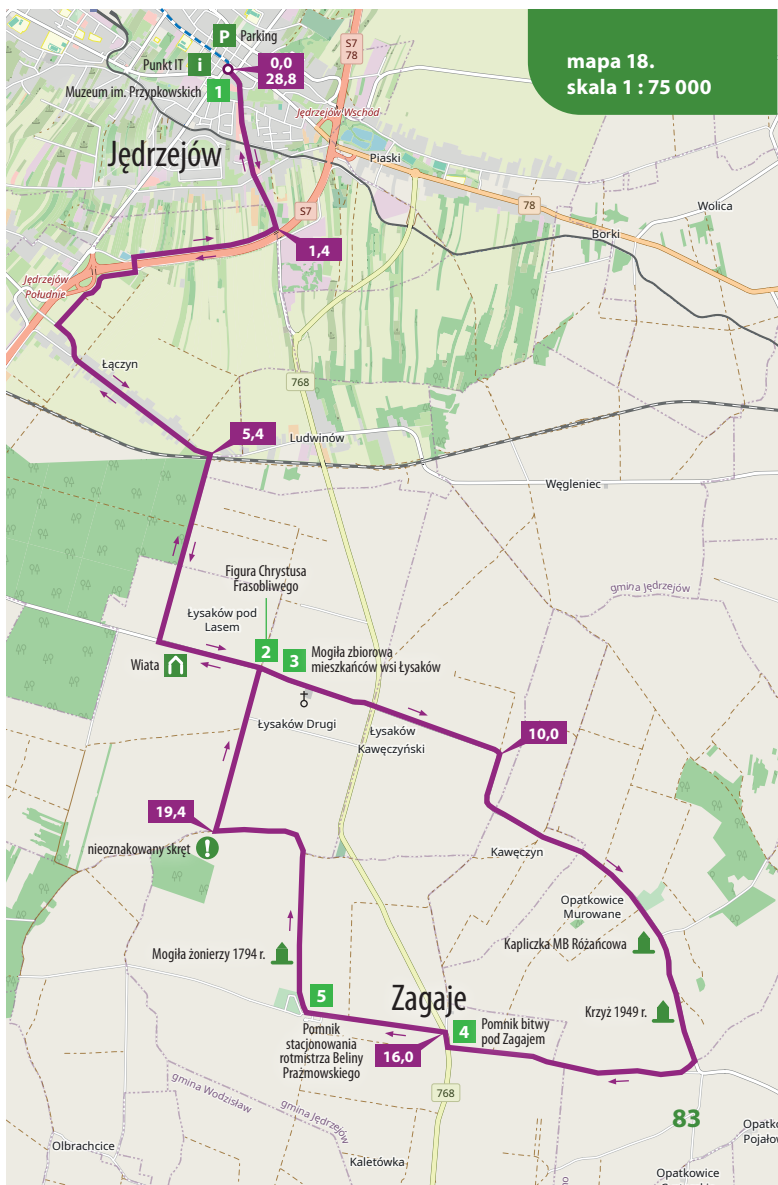

Pomnik bitwy pod Zagajem

5 Pomnik stacjonowania rotmistrza Beliny Prażmowskiego – obelisk postawiony na pamiątkę stacjonowania Rotmistrza Beliny – Prażmowskiego wraz ze szwadronem ułanów w majątku Zagaje podczas walk pozycyjnych nad Nidą. Siódmka Beliny (ułańska siódmka) to nazwa siedmioosobowej grupy zwiadowczej strzelców Józefa Piłsudskiego. W dniu 2 sierpnia 1914 r. z rozkazu komendanta wyruszyła z zadaniem przekroczenia granicy zaboru rosyjskiego, utworzenia patrolu konnego i dokonania rozpoznania w kierunku na Miechów przed wkroczeniem na te tereny oddziałów Strzelców. Grupa ta stanowiła początek kawalerii II Rzeczypospolitej, a jej członkowie stanowili potem kwiat polskiego wojska.

Pomnik stacjonowania rotmistrza Beliny Prażmowskiego

Trasa 19.

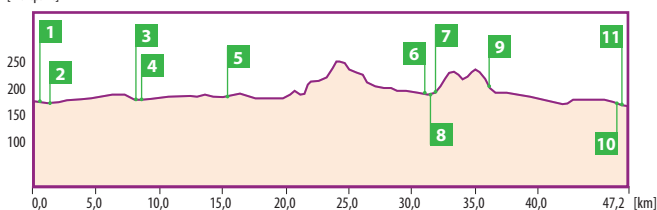
Pińczów – Imielno – Pińczów

Ślad GPX trasy

Dość długa, ale niezwykle malownicza wycieczka rowerowa zlokalizowana na zachód od Pińczowa. Prowadzi m.in. do słynnej stadniny koni w Michałowie oraz zabytkowego kościoła w Imielnie. Znaczna jej część przebiega również w niezwykle malowniczej i spokojnej dolinie rzeki Mierzawy, gdzie śmiało można powiedzieć, że świat zatrzymał się tu na dłuższą chwilę odpoczynku. Prócz niezwykle sielskich krajobrazów cechą charakterystyczną tejże wycieczki są liczne kapliczki i figury przydrożne – typowe elementy krajobrazu Poniidzia.

[m.n.p.m.]

Przebieg trasy Pińczów zalew (0,0 km) – Michałów (8 km) – Wrocieryż (15 km) – Niegosławice (21,3 km) – Zagaje (26,5 km) – Grudzyń (30,5 km) – Imielno (36,2 km) – Skowronno Dolne (44 km) – Pińczów zalew (47,2 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parking przy zalewie w Pińczowie. Jest tu wiele miejsc dla samochodów. Do Pińczowa można również dotrzeć komunikacją publiczną (głównie busy z Kiel i Buska-Zdroju oraz autobusy). Przy dworcu autobusowym znajduje się stacja roweru miejskiego, gdzie można wypożyczyć rower.

47,2 km

235 m

3-4 h

średnia

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji lub pobranie śladu GPX

Nawierzchnia trasy:

droga asfaltowa 43,8 km (92,8 %)
droga dla rowerów 1,8 km (3,8 %)
droga szutrowa 1,6 km (3,4 %)

Stacja rowerów miejskich w Pińczowie

Wiata w Michałowie

Centrum Informacji Turystycznej: ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów,
tel. 41 357 54 04, pinczow.travel

Atrakcje na trasie:

1 Zalew w Pińczowie – malowniczy zbiornik o powierzchni ponad 11 ha powstał z dawnego koryta przepływającej obok rzeki Nidy. To miejsce rekreacji i wypoczynku zarówno mieszkańców, jak i odwiedzających. W sezonie letnim funkcjonuje tu strzeżone kąpielisko, a miłośnicy sportów wodnych mogą skorzystać z wypożyczalni sprzętu wodnego (kajaków i rowerów wodnych). Ze względu na licznie występujące gatunki ryb zalew jest wykorzystywany do wędkowania. Przy plaży znajduje się plac zabaw dla najmłodszych, wielofunkcyjne boiska, skate park oraz siłownia plenerowa. W bliskiej okolicy pińczowskiego zalewu w okresie od 1 maja do 30 września działa kemping dysponujący ponad 50 miejscami noclegowymi w domkach drewnianych i murowanych.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. Pałęki 26 28-400 Pińczów,
tel. 600 031 874, mosir.pinczow.com.pl

Nad zalewem

2 Aeroklub w Pińczowie – początki lotnictwa na terenie Ponidzia sięgają okresu międzywojennego, wtedy to w 1932 r. powstała w Pińczowie pierwsza Szkoła Szybowcowa. Po zakończeniu II wojny światowej dzięki zaangażowaniu pasjonatów lotnictwa działalność szkoły została wznowiona i funkcjonowała do roku 1954. W latach 80. XX w. została powołana w Pińczowie Filia Aeroklubu Kieleckiego, a na dalszy rozwój lotnictwa znaczny wpływ miała osoba inż. Michała Ornatkiewicza, lotniarza i przewodniczącego Komisji Lotniowej i Paralotniowej Aeroklubu Polskiego. Dzięki jego staraniom w marcu 1994 r. został powołany Aeroklub Pińczowski. Aeroklub specjalizował się w lotnictwie ultralekkim, tj. lotniach, paralotniach i motolotniach. Obecnie Aeroklub Pińczowski prowadzi szkolenia paralotniowe i lotniowe oraz szkolenia na uprawnienia dodatkowe, takie jak loty z napędem /PPG/, motoparalotnie /PPGG/, przeszkolenia do lotów za wyciągarką, dla kierowników startu oraz operatorów wyciągarek. Od kilku lat Aeroklub organizuje mistrzostwa Polski PPG (paralotni z napędem), zawody w lataniu precyzyjnym oraz zawody modelarskie.

Aeroklub Regionalny w Pińczowie, ul. Legionistów 26A, 28-400 Pińczów,
tel. 693 742 390, arwp.pl

3 Stadnina koni w Michałowie – funkcjonująca od 1953 r. hodowla koni arabskich czystej krwi to największa stadnina w Polsce i jedna z największych w Europie. O wyborze lokalizacji hodowli w znacznym stopniu zdecydował panujący w tym miejscu mikroklimat: niewielka ilość opadów,

wapienne podłoże, cienka warstwa orna. Stadnina od lat utrzymuje stado blisko 400 koni czystej krwi, w tym ponad 100 klaczy. Obecnie stadnina w Michałowie oprócz koni arabskich, utrzymuje stado koni małopolskich o rzadkiej maści tarantowatej oraz kilkanaście kucy szetlandzkich. Ponadto posiada dwa stada bydła mlecznego: rasy jersey i czarno-białej z dużą domieszką rasy holsztyno-fryzyskiej.

Stadnina Koni Michałów Sp. z o.o. z siedzibą w Michałowie,
28-411 Michałów, tel. 41 356-54-05, stadninamichalow.pl

Michałów

4 Kościół pw. św. Wawrzyńca w Michałowie – pierwotnie XIV-wieczny kościół drewniany, a następnie murowany z kamienia, konsekrowany w 1620 r. Na przestrzeni wieków kościół mocno podupadł, a znacznych zniszczeń doznał w czasie dwóch pożarów. Obecna świątynia została wybudowana w latach 1852-1853 i konsekrowana w 1891 r. przez bpa Tomasza Kulińskiego. To jednonawowa, murowana budowla z krótkim zamkniętym wielobocznie prezbiterium węższym od nawy. W ołtarzu głównym znajduje się obraz przedstawiający postać św. Franciszka, a w obu narożnikach stoją ołtarze boczne: patrona świątyni oraz Matki Bożej z Dzieciątkiem.

Michałów 98, 28-411 Michałów, tel. 41 356 50 06

Kościół św. Wawrzyńca

5 Kościół pw. św. Marcina we Wrocierzyżu – pierwsza wzmianka o kościele pochodzi z 1394 r. Jak podają źródła, świątynia została konsekrowana w 1448 r., natomiast sto lat później kościół został wyremontowany i rozbudowany za sprawą ówczesnego proboszcza ks. Stanisława z Łowicza. Po pożarze w 1774 r. kościół uległ zniszczeniu i w jego miejsce został wybudowany kościół murowany w 1802 r. Obecny kościół posiada trzy nawy oraz prostokątne prezbiterium. Ołtarz główny i ołtarze boczne pochodzą z początku XIX w. W ołtarzu głównym znajduje się czczony jako cudowny obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, sprowadzony tu w 1620 r. przez ks. Wojciecha Kaszowskiego.

Parafia pw. św. Marcina we Wrocierzyżu, Wrocierzyż 48, 28-411 Michałów,
tel.: 41 356 50 57, 536 686 004, parafia-wrocierz.pl

6 Pomnik ku czci Legionistów w Grudzynach – ufundowany 18 marca 2018 r. przez mieszkańców gminy Imielno na pamiątkę 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Tablica upamiętnia pamięć Legionistów poległych w walkach nad Nidą w 1915 r. Na tablicy znajdziemy adnotację o tym, że Marszałek Józef Piłsudski w dniu 19 marca 1915 r. obchodził w budynku obok swoje imieniny.

Pomnik Legionistów

7 Kościół pw. św. Pawła i Piotra w Mierzwinie – historia parafii sięga okresu średniowiecza – pierwotny kościół znajdował się w niedalekich Grudzynach. Obecna świątynia została wzniesiona i konsekrowana pod koniec XVI w. To ceglana budowla na planie krzyża pokryta czerwoną dachówką. Do dwuprzęsłowej nawy głównej przylega kwadratowa kaplica z 1612 r., a od strony południowej przybudówka z zakrystią z 1888 r. W późnobarokowym ołtarzu głównym widnieje replika obrazu M.B. Częstochowskiej, a po obu stronach ołtarza figury patronów kościoła. Warto zwrócić uwagę na epitafia pochodzące z XVII–XVIII w.

Parafia pw. św. Pawła i Piotra, Mierzwin nr 87,
28-313 Imielno, tel. 41 385 21 79

Kościół św. Pawła i Piotra

8 Pomnik bitwy pod Mierzwinem – miejsce upamiętniające potyczkę powstania styczniowego stoczoną dnia 5 grudnia 1863 r. Walka toczyła się między oddziałem powstańczym dowodzonym przez mjr. Karola Kalitę a oddziałami rosyjskimi. Starcie zakończyło się zwycięstwem powstańców. Ze strategicznego punktu widzenia ta bitwa nie miała większego wpływu na dalsze losy powstania. Niemniej jednak w dużej mierze przyczyniła się do zwiększenia woli walki nowo powstańczego oddziału, który odniósł zwycięstwo podczas stoczonej kilka dni później bitwy pod Hutą Szczecińską.

9 Kościół pw. św. Mikołaja w Imielnie – wybudowany w I poł. XIII w. z kamiennych ciosów wapienia pińczowskiego przez cysterskich budowniczych z Jędrzejowa. Romański charakter świątyni jest szczególnie widoczny w jej prostokątnym prezbiterium, w którym zobaczyć można zamurowany późnogotycki portal długoszoowy – pierwotnie prowadzący do zakrystii. Świątynia ma układ bazylikowy, składa się z nawy głównej oraz dwóch naw bocznych. Kościół został rozbudowany w XV i XVII w. – w tym czasie dobudowano dwie kaplice boczne od strony południowej i północnej, a także przylegającą od strony północnej zakrystię. Na ścianie zewnętrznej kaplicy południowej widnieje romańska płaskorzeźba przedstawiająca Chrystusa z narzędziami Jego męki: ramię krzyża, bicz i młotek. Wnętrze świątyni zachwyca bogactwem marmurowych epitafiów pochodzących z XVI-XIX w. W ołtarzu głównym znajduje się m.in.: barokowy obraz Matki Bożej Szkaplerznej.

Romańska płaskorzeźba Chrystusa

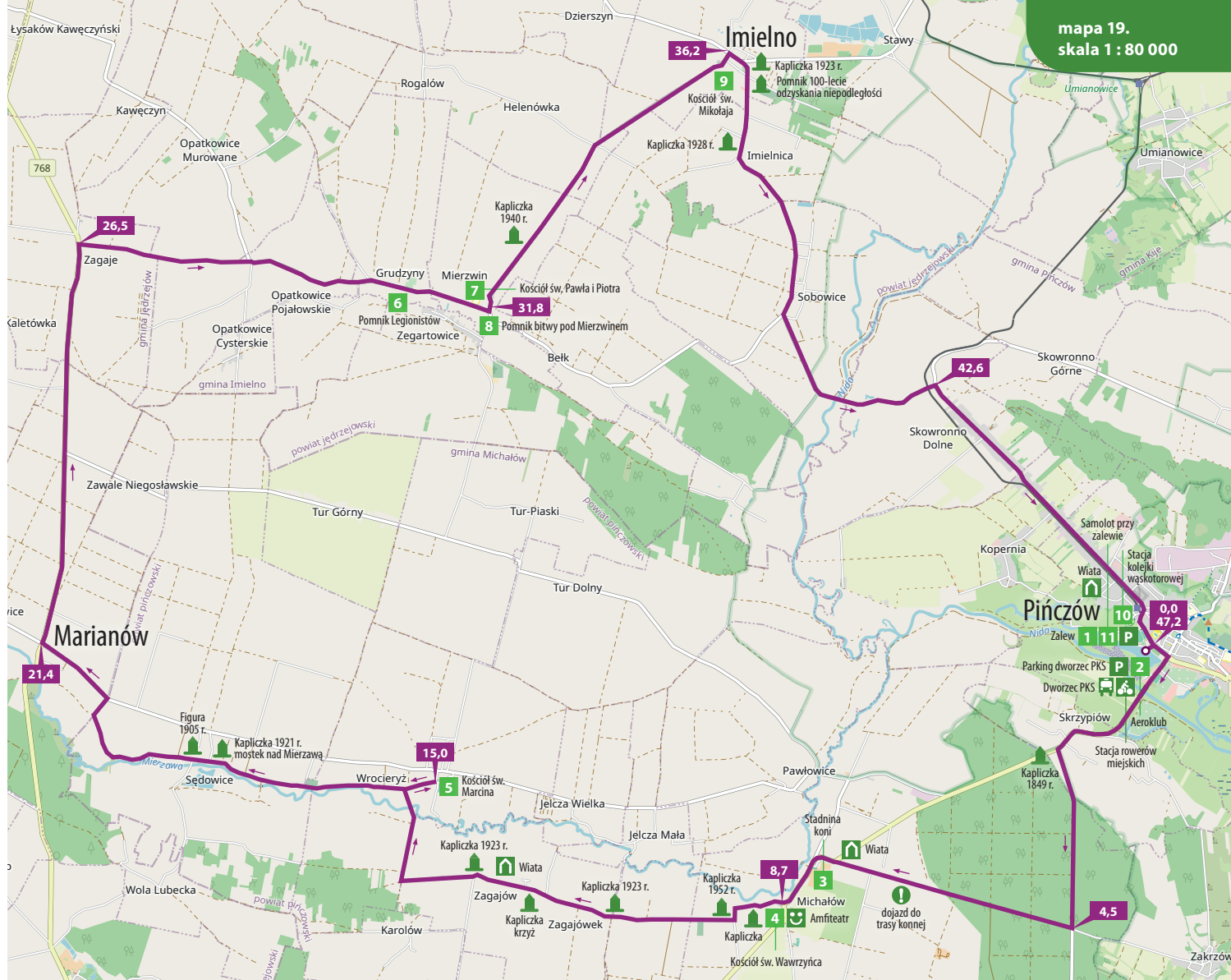

Kościół św. Mikołaja

Parafia pw. św. Mikołaja w Imielnie, ul. Kościelna 2, 28-313 Imielno, tel. 41 385 12 23

10 Stacja kolejki wąskotorowej w Pińczowie – położony w centrum miasta budynek powstał w latach międzywojennych. Jego bryła posiada elementy nawiązujące do popularnego w tym czasie stylu dworcowego. Początki kolei wąskotorowej na terenie Ponidzia sięgają okresu I wojny światowej. W 1915 r. został wybudowany pierwszy odcinek kolei od Jędrzejowa do Motkowic. W kolejnych latach budowa linii była kontynuowana w kierunku Hajdaszka i Chmielnika. Odcinek kolei z Hajdaszka do Pińczowa o długości 18 km powstał w 1924 r. i również w tym czasie powstał budynek dworca. Głównym celem kolei w ówczesnym czasie był transport płodów rolnych, gipsu, drewna, a także pasażerów. Zawieszenie transportu zarówno pasażerskiego, jak i towarowego nastąpiło pod koniec XX w. Przejazdy zabytkową ciuchcią po Ponidziu zaczęto organizować na początku XXI w. Obecnie Świętokrzyska Kolejka należy do największych atrakcji turystycznych Ponidzia. Turyści mogą skorzystać z przejazdu pociągiem w stylu retro na trasie o długości 18 km z Jędrzejowa do Motkowic, z postojem na ognisko w Jasionnej.

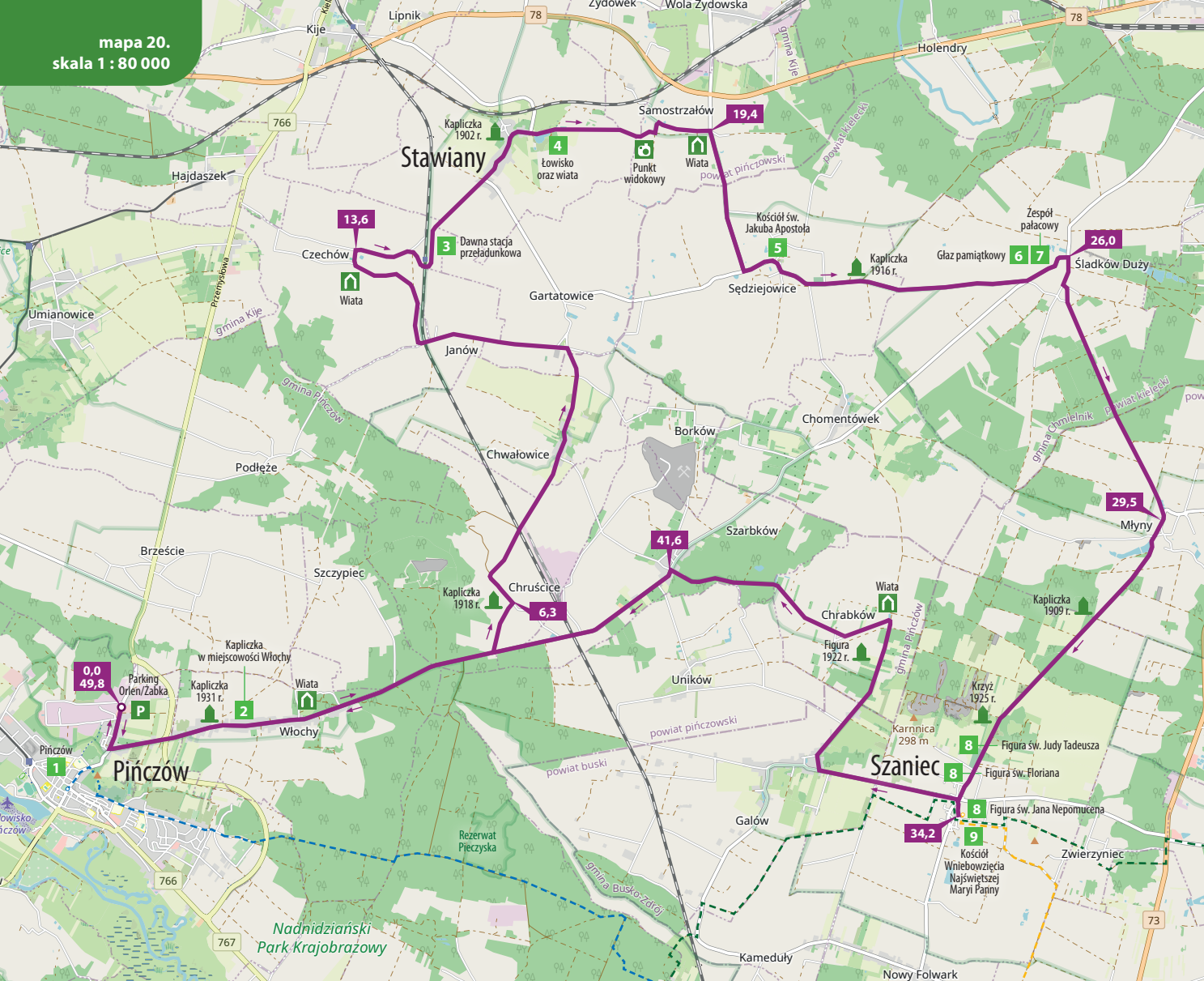
Świętokrzyska Kolejka Wąskotorowa Ciuchcia Ponidzie, ul. Dojazd 1/3, 28-300 Jędrzejów, rezerwacje tel. 695 592 836, swietokrzyskakolejka.pl

11 Samolot przy zalewie w Pińczowie – model samolotu treningowo-szkoleniowego TS-8 Bies został zaprojektowany jako wolnonośny dolnopłat o metalowej konstrukcji z dwuosobową kabiną w układzie tandem. Nazwa modelu pochodzi od imienia i nazwiska konstruktora – Tadeusza Sołtyka, a cyfra 8 oznacza ósmą konstrukcję, stworzoną przez tego inżyniera. Pierwszy, testowy oblot tego modelu miał miejsce w dniu 27 lipca 1955 r. na lotnisku Okęcie i został dokonany przez pilota doświadczalnego Instytutu Lotnictwa inż. Andrzeja Abramowicza. Samoloty TS-8 Bies zaczęto wycofywać ze służby wojskowej po tym, jak wprowadzono do użycia nowy model TS-11 Iskra. Część z nich uniknęła zniszczenia i została uratowana, trafiając na pomniki w różnych miejscach kraju. Pińczowski model został odrestaurowany w 2017 r. dzięki inicjatywie i zaangażowaniu władz, mieszkańców oraz lokalnych przedsiębiorców.

Model samolotu treningowo-szkoleniowego TS-8 Bies

Na trasie

Wiata Chrabków

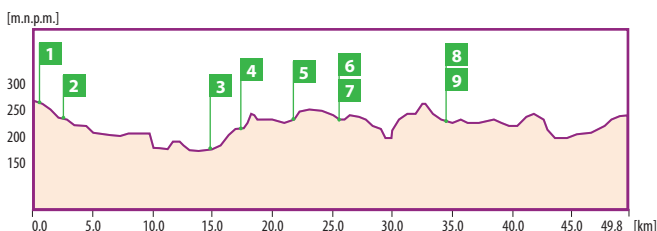
Trasa 20.

Pińczów – Stawiany – Szaniec – Pińczów

Ślad GPX trasy

Propozycja niezwykle malowniczej wycieczki rowerowej poprowadzonej na wschód od Pińczowa. Przy dobrej pogodzie z miejsc najwyższej położonych na trasie istnieje możliwość zobaczenia szczytów Tatr. Na szczególną uwagę zasługują również takie miejscowości, jak Stawiany, Śladków Duży, w którym znajduje się zabytkowy zespół pałacowy oraz miejscowość Szaniec z cennym zespołem figur przydrożnych i urokliwym kościołem NMP.

Przebieg trasy Pińczów Orlen (0,0 km) – Chruście (6,3 km)
– Janów (11,5 km) – Czechów (13,6 km) – Stawiany (18,9 km)
– Sędziejowice (21,6 km) – Śladków Duży (26 km)
– Młyny (29,5 km) – Szaniec (34 km) – Szarbków (41,2 km)
– Włochy (64,5 km) – Pińczów Orlen (49,8 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy stacji benzynowej Orlen przy wjeździe do Pińczowa od strony Kielc. Istnieje również możliwość zaparkowania na parkingu sklepu Żabka. Do Pińczowa można dotrzeć transportem publicznym (przede wszystkim busami).

49,8 km

246 m

3-4 h

średnia

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji
lub pobranie śladu GPX

Nawierzchnia trasy:
droga asfaltowa **48,8 km (98 %)**
droga szutrowa **1 km (2 %)**

Centrum Informacji Turystycznej: ul. Piłsudskiego 2a, 28-400 Pińczów,
tel. 41 357 54 04, pinczow.travel

Atrakcje na trasie:

1 Pińczów – atrakcje miasta patrz str. 27

2 Kapliczka w miejscowości Włochy – pomnik wystawiony w 1609 r. przez Walentego Kąckiego – dworzanina ordynata Zygmunta Myszkowskiego, ku czci swego pana. Obelisk w formie czworobocznego słupa został zwieńczo-

trasa rowerowa

Kapliczka w miejscowości Włochy

ny krzyżem z herbem Myszkowskich – Jastrzębiec. W trzech wnękach górnej części zobaczymy sceny ukrzyżowania, a w czwartej wierszowaną inskrypcję w języku polskim. Warto wspomnieć, że we wsi Włochy licznie zamieszkiwali włoscy kamieniarze, którzy byli sprowadzani przez polskich królów i zatrudniani do pracy z kamieniem pińczowskim. Dotychczas wśród mieszkańców wsi spotyka się ich potomków, noszących spolszczone włoskie nazwiska.

3 Stawiany – dawna stacja przeładunkowa, powstała w latach 50. XX w. W wyniku spadku liczby przewożonych towarów transport wąskotorowy stał się nieopłacalny, dlatego też w 1993 r. ruch towarowy został zawieszony. Sporadycznie uruchamiano w tamtym okresie jeszcze tzw. pociągi komercyjne. Po wstrzymaniu ruchu kolejowego budynek stacji opustoszał i z upływem lat mocno niszczeje.

Dawna stacja przeładunkowa

4 Łowisko oraz wiata w Stawianach – u podnóża Góry Sobótczanej, na wschód od niewielkiego zbiornika wodnego będącego pozostałością po prowadzonej w przeszłości eksploatacji gipsu, znajduje się infrastruktura turystyczna: parking, wiata i stojak na rowery. Po drugiej stronie doliny, na północny-wschód od łowiska, na wzniesieniu, znajduje się platforma widokowa, z której roztacza się panorama północnej części Szanieckiego Parku Krajobrazowego.

Wiata w Stawianach

5 Kościół pw. św. Jakuba Apostoła w Sędziejowicach – pierwotna drewniana świątynia istniała tu już w XIV w. Prawdopodobnie została zniszczona podczas tatarskich najazdów lub w wyniku pożaru. W latach 1594-1622, będąc w rękach kalwinów, kościół mocno podupadł. Dużych zniszczeń doznał również podczas najazdów szwedzkich w XVII w. Pierwszej konsekracji świątyni dokonał biskup Mikołaj Oborski w 1678 r., a po kolejnej rozbudowie w 1889 r. biskup Tomasz Kuliński. Bryła kościoła zachowała swój gotycki charakter, natomiast wystrój wnętrza pochodzi głównie z okresu baroku i rokoka. W ołtarzu głównym widnieje krucyfiks z rzeźbą z kości słoniowej, na zasuwie wizerunek św. Jakuba Apostoła Starszego, natomiast w ołtarzach bocznych zobaczymy m.in.: obrazy Najświętszej Maryi Panny oraz św. Jana Chrzciciela. Do ciekawych zabytków wnętrza należy również figura Chrystusa Zmartwychwstałego pochodząca z około 1780 r.

Parafia pw. św. Jakuba Apostoła w Sędziejowicach,
Sędziejowice 57, 26-020 Chmielnik, tel. 41 354 20 14

Kościół św. Jakuba Apostoła

6 Głaz pamiątkowy Piłsudskiego w Śladkowie Dużym

– przed bramą wjazdową do pałacu znajduje się kamień upamiętniający pobyt Marszałka Józefa Piłsudskiego w tym miejscu w dniach 12-13 maja 1915 r.

Głaz pamiątkowy

7 Zespół pałacowy w Śladkowie Dużym

– wnioskując po dacie widniejącej nad wejściem do pałacu znajduje się kamień upamiętniający pobyt Marszałka Józefa Piłsudskiego w tym miejscu w dniach 12-13 maja 1915 r.

Zespół pałacowy

Warto wspomnieć, że wśród jego dzieł znalazły się przebudowy w stylu wczesnoklasycystycznym pałaców w Szczekocinach czy Kurozwękach. Prawdopodobnie Nax jest również autorem założenia parkowego wokół pałacu. Ostatnim przedwojennym właścicielem posiadłości był Feliks Worytkiewicz. Budowla ucierpiała podczas II wojny światowej, a po jej zakończeniu została upaństwowiona – mieścił się tu Państwowy Dom Dziecka. Obecnie obiekt znajduje się w rękach prywatnych i dotychczas przeprowadzono w nim jedynie prace zabezpieczające.

8 Figury świętych w Szańcu: św. Judy Tadeusza, św. Floriana, św. Jana Nepomucena w Szańcu

Figura św. Judy Tadeusza – znajduje się przy południowo-wschodnim narożniku muru cmentarza parafialnego, w pobliżu drogi z Szańca do Młynów. Stoi na wysokim postumencie i schodkowym cokole. Pochodzi z 1878 roku. Na postumencie wyryty jest napis „J. Tadeusz R. J. 1878” oraz krzyż. Święty przedstawiony jest z maczugą – symbolem jego męczeńskiej śmierci oraz medalionem z wizerunkiem Chrystusa, który, jak mówi tradycja, miał otrzymać od Jezusa na znak szczególnej łaski. Jest patronem spraw beznadziejnych.

Figura św. Judy Tadeusza

Figura św. Floriana – późnobarokowa figura św. Floriana z II połowy XVIII w. Święty ten jest patronem zawodów związanych z ogniem – strażaków, kominiarzy, piekarzy, hutników oraz garncarzy.

Figura św. Jana Nepomucena – zlokalizowana na skwerze w pobliżu kościoła, ulokowana na wysokim postumencie i schodkowym cokole kamienna figura jest datowana na około 1810 r. Postać św. Jana Nepomucena najczęściej jest przedstawiana w stroju kapłańskim, trzymająca w ręku palmę męczeńską lub krucyfiks. Jan Nepomucen jest patronem spowiedników, szczerej spowiedzi oraz tonących, a także orędowników podczas powodzi. Według ludowych wierzeń

Figura św. Floriana

i tradycji Jan Nepomucen chroni przed powodzią oraz suszą, dlatego tak często figury Jana Nepomucena (tzw. Nepomuki) są lokowane w pobliżu rzek, mostów, jak również na placach kościelnych czy na skrzyżowaniach dróg.

9 Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu – wzniesiony w 1499 r. dzięki fundacji biskupa kujawskiego, kanclerza wielkiego koronnego Krzesława z Kurozwęk. Bryłę kościoła tworzy prostokątny, dwunawowy korpus, do którego od strony północnej przylega gotycka kaplica oraz zamknięte wielobocznie prezbiterium. Do prezbiterium od strony północnej dobudowana jest XVI-wieczna zakrystia złączona ze skarbczykiem. W południowej ścianie nawy warto zwrócić uwagę na ciekawy portal schodkowy, obok którego została wmurowana kamienna tablica z inskrypcją przypominająca historię kościoła. Na zewnętrznych ścianach świątyni widoczne są liczne, wyryte napisy pamiątkowe i epitafijne, część z nich nawiązuje do burzliwych dziejów Rzeczypospolitej połowy XVII w.

Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny

Na południowej ścianie kościoła znajduje się również zegar słoneczny prawdopodobnie pochodzący z XVI w. We wnętrzu świątyni warto zwrócić uwagę na znajdujący się w ołtarzu bocznym obraz autorstwa Franciszka Smuglewicza przedstawiający św. Stanisława, późnogotycki witraż również z wizerunkiem tego świętego, pochodzący z około 1500 r. Najstarszym elementem uposażenia świątyni jest umieszczona w głównym ołtarzu rzeźba Madonny z Dzieciątkiem zwana Łokietkówną. Figura jest datowana na około 1460 r. i pochodzi najpewniej z poprzedniej XIII-wiecznej świątyni.

Parafia pw. Wniebowzięcia NMP, Szanec, ul. Kościelna 23, 28-100 Busko-Zdrój,
tel. 41 376 13 79, parafiaszanec.pl

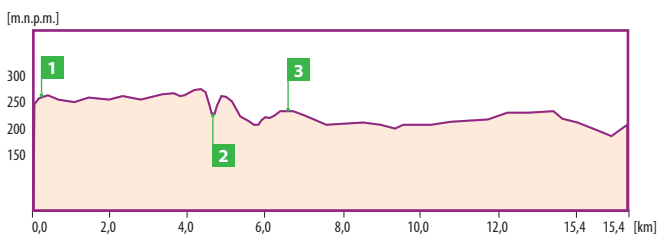
Na trasie

Trasa 21.

Las Winiarski

Krótką i łatwą propozycją wycieczki rowerowej prowadząca z Buska-Zdroju przez Las Winiarski. Trasa posiada nawierzchnię asfaltową i na przeważającej części swej długości prowadzi wydzieloną drogą dla rowerów. Z tego powodu doskonale nadaje się dla rodzin z dziećmi oraz osób obawiających się jazdy w ruchu samochodowym. Wzdłuż trasy napotkamy kilka miejsc odpoczynku z wiatami oraz niezwyklej osobliwość przyrodniczą, jaką jest sosna w Welczu.

Przebieg trasy Busko-Zdrój ul. Szaniecka (parking przy cmentarzu) (0,0 km) – ul. Langiewicza (0,3 km) – sosna w Welczu (4,7 km) – Kameduły (9,5 km) – Włodarka (13 km) – Busko-Zdrój (15,4 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy cmentarzu w Busku-Zdroju ul. Szaniecka. Do Buska-Zdroju można również dotrzeć komunikacją publiczną (basy oraz pociągi przede wszystkim z Kielc).

15,4 km

114 m

2 h

łatwa

oznakowanie
w kolorze niebieskim
(miejscami mocno zniszczone)

Nawierzchnia trasy:
droga asfaltowa 5 km (32,5 %)
droga dla rowerów 9,8 km (63,6 %)
droga gruntowa leśna 0,6 km (3,9 %)

Centrum
Informacji
Turystycznej:
Kompleks
#TężniaBusko,
ul. Waryńskiego 5,
28-100 Busko-Zdrój,
tel. +48 41 370 54 15,
tel. +48 41 370 54 30,
tel. +48 41 370 54 31,
<https://busko.travel>
<http://atrakcje.busko.pl>

Wiatra Las Winiarski

Na trasie

Atrakcje na trasie:

1 Muzeum Techniki Wojskowej i Obrony Przeciwlotniczej w Busku-Zdroju – opis patrz str. 33

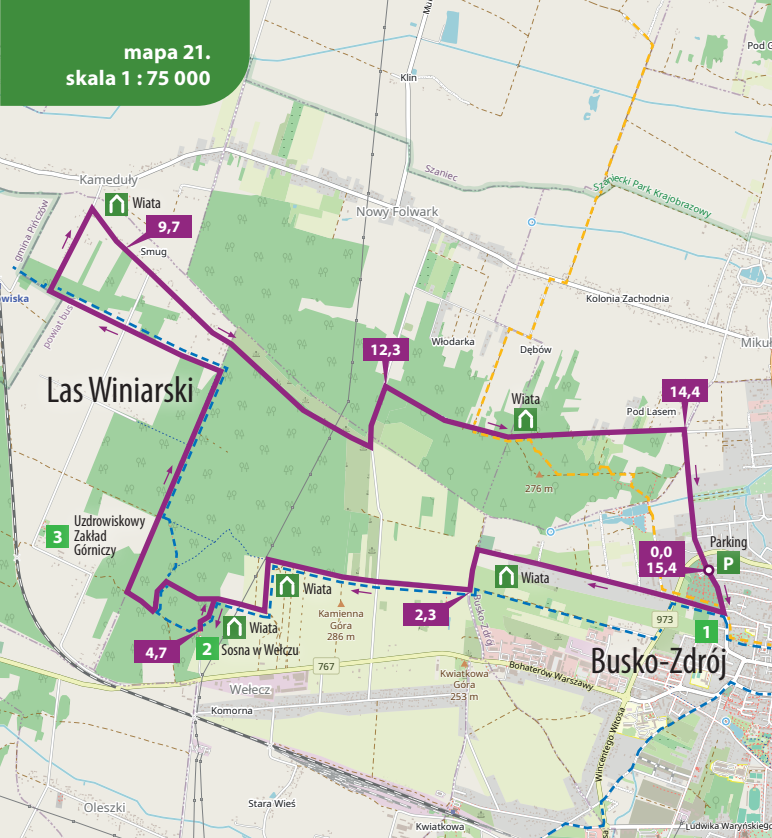

Muzeum Techniki Wojskowej i Obrony Przeciwlotniczej

2 Sosna w Welczu – krocząca sosna, sosna na szczudłach... tak okoliczni mieszkańcy nazywają ten osobliwy pomnik przyrody, który przywodzi na myśl bardziej bohatera filmu fantasy niż prawdziwe drzewo. Ten niezwykle, ponad stuleni okaz, posiada całkowicie odkryty system korzeniowy. Daje to wrażenie, że od pnia drzewa wyrastają nie korzenie, a odnóża, na których za chwilę powędruje w stronę pobliskiego lasu winiarskiego. Ten fenomen przyrodniczy zawdzięczamy miejscowej ludności. Pozyskiwała ona z tych terenów piasek, który wykopywała między innymi spod korzeni drzewa.

Sosna w Welczu

3 Las Winiarski – położone nieopodal Buska-Zdroju miejsce, w którym znajduje się Uzdrowski Zakład Górniczy. Wydobywana tu ze źródła Zużanna woda siarczkowa dostarczana jest do oddalonego o 5 km uzdrowiska, ale również można jej skosztować na miejscu. Choć pozyskiwana woda nie należy do najsmaczniejszych, to posiada wiele właściwości zdrowotnych. Na terenie zakładu przygotowano skalną ścieżkę prezentującą skały z obszaru województwa świętokrzyskiego. Warto zobaczyć ogródek figur świętych i świątków, gaj orzechowy czy zagajnik, w którym rosną ciekawe gatunki drzew i krzewów.

Wystawa Skał Eksploatowanych w Świętokrzyskiem, Uzdrowski Zakład Górniczy, Las Winiarski 9 a, 28-100 Busko-Zdrój, tel. 798 729 970

Wiata Las Winiarski

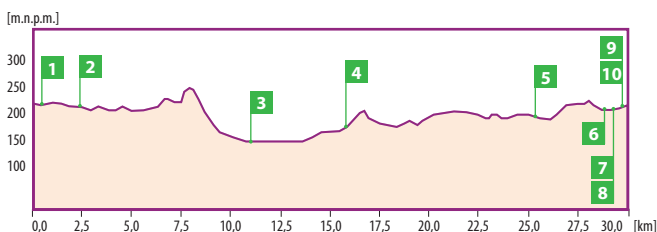
Trasa 22.

Busko-Zdrój – Skorocice – Radzanów – Busko-Zdrój

Ślad GPX trasy

Wycieczka rowerowa poprowadzona lokalnymi drogami po terenie Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego w okolicach Buska-Zdroju. Na rowerzystów czeka malowniczo położony rekreacyjny zbiornik wodny w Radzanowie, urokliwy, zabytkowy kościół w Starej Zagóści oraz piękne pagórkowate krajobrazy w miejscowościach: Winiary i Skorocice.

Przebieg trasy Busko-Zdrój (ul. 1 Maja – parking przy BSCK) (0,0 km) – Siesławice (3,0 km) – Winiary (8,4 km) – Stara Zagóść (11,2 km) – Skorocice (16,0 km) – zalew w Radzanowie (25,6 km) – Busko-Zdrój (ul. 1 Maja – parking przy BSCK) (30 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest przy Buskim Samorządowym Centrum Kultury, gdzie znajduje się parking. Do Buska-Zdroju można dotrzeć również komunikacją publiczną, m.in. kursują tu pociągi z Kielc oraz busy z Kielc czy Pińczowa.

30 km

↑ 183 m

brak

Zaleca się
korzystanie
z aplikacji lub
pobranie śladu GPX

Nawierzchnia trasy:

droga asfaltowa **27,4 km (91,3%)**
droga dla rowerów **1,5 km (5%)**
droga gruntowa polna **0,5 km (1,7%)**
droga szutrowa **0,6 km (2%)**

2-3 h

łatwa

Znaczny ruch samochodowy przy
wyjeździe i wjeździe do Buska-Zdroju

Centrum Informacji Turystycznej oraz wypożyczalnia rowerów:
Kompleks #TężniaBusko ul. Waryńskiego 5, 28-100 Busko-Zdrój,
tel.: 41 370 54 15, 41 370 54 30, 41 370 54 31,
<https://busko.travel> <http://atrakcje.busko.pl> <https://busko.pl>
wypożyczalnia-rowerow.html

trasa rowerowa

Na trasie

Atrakcje na trasie:

- 1 Busko-Zdrój** – opis patrz str. 36
- 2 Kapliczka św. Floriana w Siesławicach** – opis patrz str. 37
- 3 Kościół św. Jana Chrzciciela w Starej Zagości** – pierwsza budowla w stylu romańskim powstała w 2. poł. XII w. za czasów, kiedy Zagość pełniła rolę pierwszej siedziby joannitów w Polsce. Obecny wygląd świątyni zyskała za czasów panowania Kazimierza Wielkiego – w tym okresie nadano budowli formę gotycką. Kościół jest zaliczany do tzw. kościołów pokutnych (baryczkowskich). Świątynia doznała znacznych zniszczeń podczas potopu szwedzkiego, po czym została odnowiona i ponownie konsekrowana w 1667 r. Kościół pw. św. Jana Chrzciciela jest budowlą jednonawową o dwuprzęsłowym prezbiterium zamkniętym wielobocznie. Do nawy przylegają: od strony północnej kaplica, a od strony południowej kruchta. W przedsionku zakrystii podziwiać możemy elementy dekoracyjne pochodzące z pierwotnej budowli romańskiej – płaskorzeźby zoomorficzne, które przedstawiają dwa rodzaje syren lub syrenę oraz trytona. W dość skromnym wnętrzu świątyni wartym uwagi jest pochodzące z 2. poł. XIV w. sakramentarium (pomieszczenie na Najświętszy Sakrament) w ołtarzu głównym obraz Matki Boskiej Pocieszenia z 2. poł. XVII w. i figury św. Jadwigi i św. Weroniki z 2. ćwierci – 3. ćwierci XVIII w. Parafia św. Jana Chrzciciela w Starej Zagości, Stara Zagość 12, 28-400 Pińczów, tel. 41 357 17 64

Kościół św. Jana Chrzciciela

Na trasie

4 Rezerwat Skorocice i jaskinia Skorocicka – opis patrz str. 51

5 Zalew w Radzanowie – zbiorniki wodne o powierzchni 23 ha, do których z buskiego uzdrowska prowadzi ścieżka rowerowo-piesza. Dla turystów została udostępniona szeroka plaża wraz z infrastrukturą (parasole, boiska, sanitariaty – w momencie opracowywania przewodnika zbiornik i jego otoczenie w trakcie remontu). W sąsiedztwie zbiorników znajduje się XVIII-wieczny zespół dworski, który w 1956 r. służył jako plan zdjęciowy ekranizacji noweli Henryka Sienkiewicza „Szkiele węgłem”.

Na trasie

6 Willa Zielona w Busku-Zdroju – mieszczący się przy ul. 1 Maja obiekt został w całości odbudowany w latach 90. XX w. i stanowi przykład profesjonalnego odtworzenia dawnej zabudowy uzdrowskiej. Obecnie Willa Zielona to parterowe sanatorium z poddaszem, tarasem i werandą. W swojej ofercie posiada 1 i 2-osobowe pokoje z łazienką, do dyspozycji gości pozostaje jadalnia, sala konferencyjna oraz świadczone są zabiegi uzdrowskie.

Willa Zielona, ul. 1 Maja 36, 28-100 Busko-Zdrój, tel. 41 370 32 73

7 Park Zdrojowy i Sanatorium Marconi w Busku-Zdroju – opis patrz str. 39

Park Zdrojowy

Sanatorium Marconi

8 Kaplica św. Anny w Busku-Zdroju – opis patrz str. 40

9 Tężnia w Busku-Zdroju – opis patrz str. 39

Tężnia w Busku-Zdroju

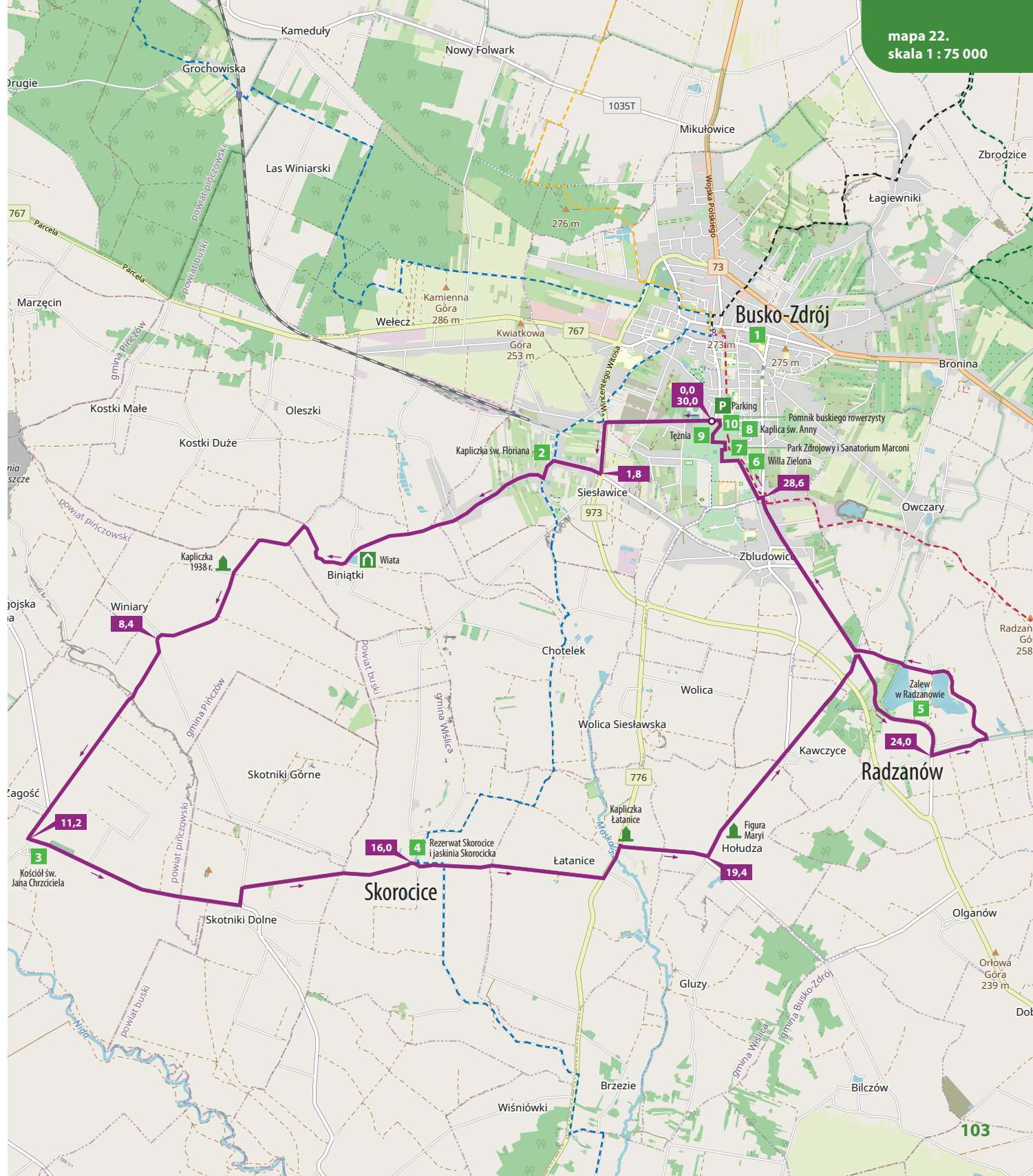

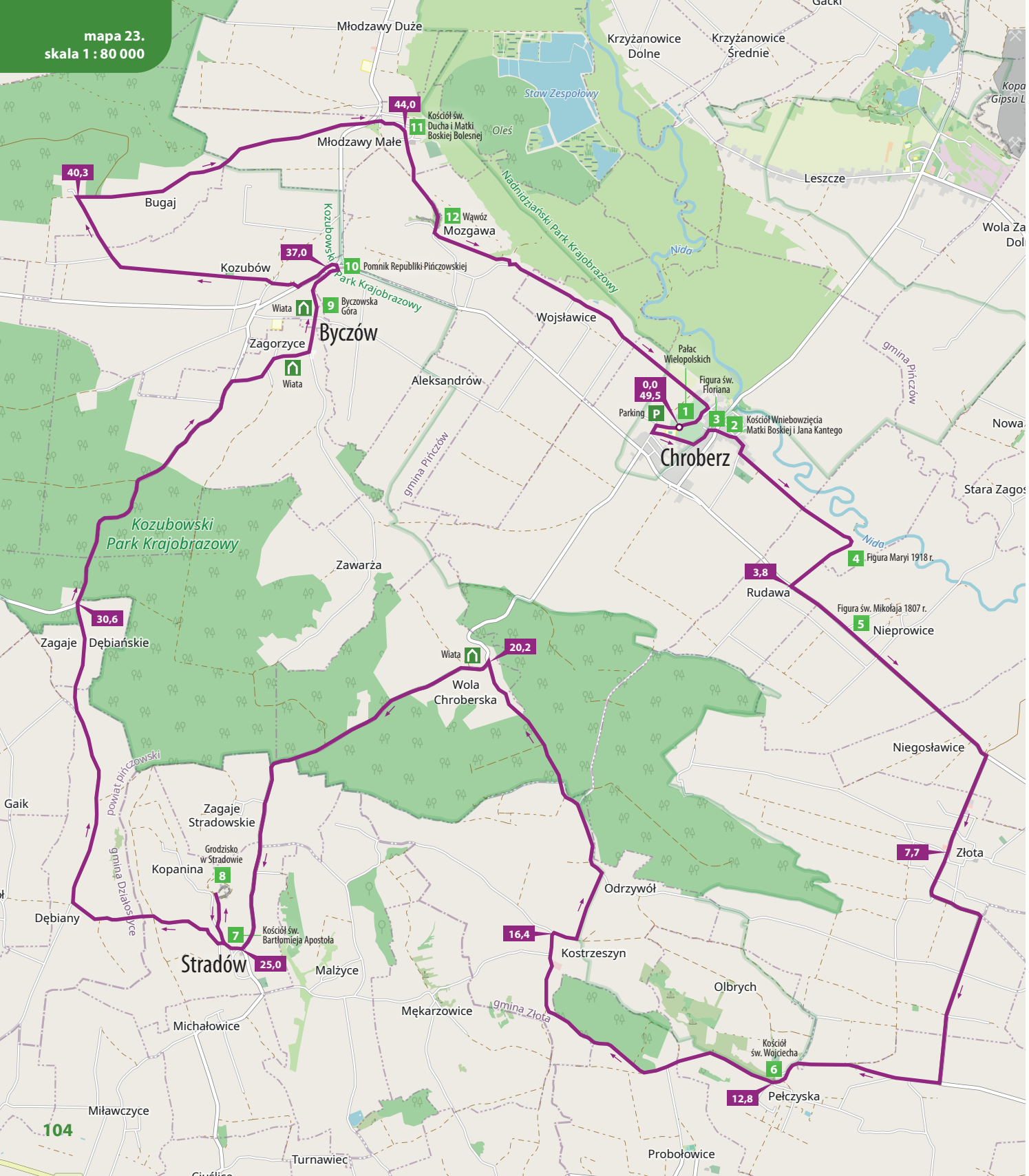
Wypożyczalnia rowerów

10 Pomnik buskiego rowerzysty w Busku-Zdroju – znajduje się w Parku Zdrojowym, przy skrzyżowaniu ulic Waryńskiego i Kopernika. Pomnik przedstawia postać kolarza z rozpostartymi skrzydłami, na których zostały umieszczone nazwiska najslynniejszych kolarzy Ziemi Buskiej. Jego pomysłodawcą jest Jarosław Zatorski z Buskiego Stowarzyszenia Kulturalnego, projektantem Tomasz Zatorski, a wykonawcą znany kielecki artysta Sławomir Micek. Rzeźba upamiętnia wybitnych zawodników kolarstwa z okresu, kiedy to buskie kolarstwo przodowało na arenie wojewódzkiej i uznane było w całej Polsce (szczególnie w latach 50-tych i 60-tych XX w.).

Pomnik buskiego rowerzysty

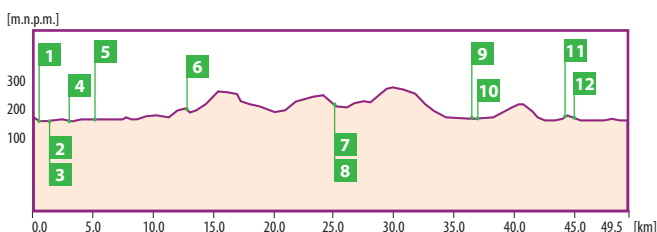
Trasa 23.

Chroberz – Stradów – Chroberz

Ślad GPX trasy

Niezwykłe malownicza, choć dość trudna propozycja wycieczki rowerowej poprowadzona przez najbardziej pagórkowatą część Ponidzia. Podróżując nią, rowerzyści mają okazję zobaczyć pałac w Chrobrzu, grodzisko i kościół w Stradowie oraz przejechać niezwykle wąwozem lessowym w okolicy Mozgawy. Niemalże cała wycieczka poprowadzona została przez obszar Kozubowskiego Parku Krajobrazowego. Wycieczka jest doskonała również na rower szosowy, tylko trzeba pamiętać, by z Młodzaw Małych wrócić do Chrobrza, omijając wąwóz w okolicy Mozgawy (1 km drogi gruntowej).

Przebieg trasy Chroberz (0,0 km) – Żłota (7,7 km) – Pełczyska (12,8 km) – Wola Chrobberska (20,4 km) – Stradów (25 km) – Byczów (37 km) – Młodzawy Małe (44 km) – Chroberz (49,5 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki znajduje się w pobliżu pałacu w Chrobrzu. Tuż przed szlabanem na drodze prowadzącej do pałacu jest sporo miejsca na pozostawienie samochodu. Ponadto do Chrobrza można dotrzeć komunikacją busową.

49,5 km

513 m

Na przebiegającej części wycieczki zielony szlak rowerowy Madonny Ponidzia zaleca się jednak korzystanie z aplikacji bądź pobranie śladu GPX

Nawierzchnia trasy:
droga asfaltowa **48,5 km (98%)**
droga gruntowa polna **1 km (2%)**

4-5 h

trudna

Wymagające kondycyjnie podjazdy

Atrakcje na trasie:

1 Pałac Wielopolskich w Chrobrzu – późnoklasycystyczny pałac został wybudowany w 1859 r. dla margrabiego Aleksandra Wielopolskiego. Obiekt powstał na planach wybitnego architekta – Henryka Marconiego, w miejscu wcześniej istniejącego dworu Tarnowskich i Myszkowskich. Pałac posiada charakterystyczną fasadę główną. Jej centrum stanowi wsparty na czterech kolumnach portyk z tarasem ze środkowym ryzalitem z kolumnami zwieńczonymi attyką z posągami, ozdobioną herbami ordynatów Wielopolskich (Stary Koń) oraz Myszkowskich (Jastrzębiec). We wnętrzach pałacu znajdują się dawne sale: balowa, myśliwska, jadalna oraz kaplica i obszerna biblioteka.

Pałac Wielopolskich

W sali balowej nakręcona została scena balu w Odolanach do filmu „Przedwiośnie” w reżyserii Filipa Bajona. Otoczenie pałacu stanowi park w stylu angielskim, z wieloma pomnikowymi drzewami, m.in.: platanem klonolistnym, miłorzębem japońskim czy lipami. Zachowała się też zabytkowa kaplica, wzorowana na pawilonach przy zamku w Książu Wielkim wg projektu Marconiego.

**2 Kościół pw. Wniebowzięcia Matki Boskiej i Jana Kantego w Chrob-
rzu** – wzniesiony w XVI w. staraniem Stanisława Tarnowskiego – kasztelana
zawichojskiego. Ulokowana na niewielkim wzniesieniu, otoczona murem
świątynia składa się z nawy, prezbiterium oraz dwóch kaplic: XVII-wiecznej
kaplicy św. Jana Kantego oraz XIX-wiecznej kaplicy Matki Bożej Różańcowej.
Ta pozornie skromna budowla kryje w swoim wnętrzu jedno z najcenniej-
szych zabytków sztuki renesansowej w Polsce, m.in.: dwa nagrobki autor-
stwa Jana Michałowicza z Urzędowa, którego dzieła zobaczymy m.in. na Wa-
welu. W nawie głównej kościoła znajduje się nagrobek fundatora kościoła
oraz tablica epitafijna.

Parafia pw. Wniebowzięcia Matki Boskiej i Jana Kantego ul. Staropolska 13, 28-425 Chroberz,
tel. 884 780 193, parafia.chroberz.info

Kościół pw. Wniebowzięcia Matki Boskiej i Jana Kantego

**3 Figura św. Floriana z 1764 r. w Chrob-
rzu** – ta XVIII-wieczna figura, pier-
wotnie była usytuowana na placu przed schodami prowadzącymi do kościo-
ła. Obecnie znajduje się na niewielkim skwerku przed kościołem, na terenie
gdzie wcześniej znajdowała się dawna katechezówka. Święty Florian przed-
stawiony jest w charakterystycznym stroju rzymskim – zbroi rycerskiej, heł-
mie na głowie i płaszczu zarzuconym na ramiona. W lewą rękę trzyma zwi-
niętą chorągiew, w prawej konew, z której wylewa wodę na płonąca budowlę.

4 Figura Maryi 1918 r. w Starej Rudawie – figura wykonana jest z wapienia. Znajduje się w pewnej odległości od drogi gminnej z Chrobrza (ul. Słoneczna) do Rudawy Starej, po lewej jej stronie, na miedzy pomiędzy polami w pobliżu skarpy nad doliną rzeki Nidy. Posadowiona jest na postumencie, na którym umieszczono napis: „O MARYJO NIEPOKALANIE POCZĘTA MÓDL SIĘ ZA NAMI, 1918 r.”.

5 Figura św. Mikołaja 1807 r. w Nieprowicach – kamienna figura stoi tuż przy drodze powiatowej w Nieprowicach. Na szczycie trzymetrowej wysokości pomnika znajduje się figura świętego, poniżej oparta na czterech kolumnach kapliczka, na której przedstawiono scenę ukrzyżowania. Całość oparta jest na wysokiej kolumnie i postumencie. Parę lat temu z inicjatywy Stowarzyszenia Mieszkańców „Nieprowice Razem” kapliczka została gruntownie odrestaurowana.

6 Kościół pw. św. Wojciecha w Pełczyskach – pierwsza wzmianka o kościele w Pełczyskach pochodzi z 1224 r. Obecna świątynia fundacji ówczesnego dziedzica Pełczysk Jana Pawła Peplowskiego i jego żony Zofii z Rejów powstała w 1731 r. To murowana, barokowa budowla o trójprzęsłowej nawie oraz niższym, zakończonym półkolistą absydą prezbiterium. Najcenniejszym elementem wyposażenia kościoła jest umieszczony w ołtarzu głównym słynący łaskami obraz Matki Bożej Pełczyńskiej z ok. 1700 r. Madonna ma kołpak wielkokszyty na głowie, a w ręku trzyma trzy złote róże. W rokokowych ołtarzach bocznych umieszczono wizerunki św. Katarzyny oraz św. Wojciecha – patrona parafii. W środku znajdują się liczne epitafia z XIX w. Obok kościoła stoi wieża z XIX w.

Kościół pw. św. Wojciecha

Parafia pw. św. Wojciecha, Pełczyska 28-425 Złota, tel. 602-464-614

7 Kościół w Stradowie – opis patrz str. 61

8 Grodzisko w Stradowie – opis patrz str. 62

Grodzisko Stradów

Na trasie

9 Byczowska Góra – wzniesienie o wysokości 250 m n.p.m., stanowi doskonały punkt widokowy w tej części Ponidzia. Stąd rozpościera się rozległa panorama na pola wsi Mozgawa oraz kościół w Młodzawach Małych. Na dalszym planie zobaczymy Pińczów, zaś z drugiej strony wieś Kozubów, a po prawej charakterystyczne bryły zakładów przetwórstwa gipsu w Leszczach.

10 Pomnik Republiki Pińczowskiej w Kozubowie – miejsce upamiętniające działania podejmowane w okresie od 24 lipca do 12 sierpnia 1944 r. przez oddziały Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich oraz Armii Ludowej, zmierzające do wyzwolenia tego obszaru spod okupacji niemieckiej. Walczącym partyzantom udało się wyzwolić szereg miast miasteczek i wsi, została powołana wojskowa i cywilna administracja, wywieszono biało-czerwone chorągwie, głoszące powstanie Republiki Pińczowskiej. Bliskość frontu i obecność na tym terenie ważnych strategicznie dróg skłoniły Niemców do działań na rzecz likwidacji Republiki. Wobec przewagi wroga 10 sierpnia kpt. Roman Zawarczyński „Sewer”, dowódca 120. pułku piechoty AK, wydał swym żołnierzom rozkaz powrotu do konspiracji. Ostatni oddział został zdemobilizowany dwa dni później – 12 sierpnia. Ten dzień został uznany za kres Republiki Pińczowskiej.

Pomnik Republiki Pińczowskiej, Byczów

11 Kościół pw. św. Ducha i Matki Boskiej Bolesnej w Młodzawach Małych – to późnobarokowa świątynia w miejscu średniowiecznej świątyni drewnianej, a następnie murowanej, zniszczonej przez wojska siedmiogrodzkie w 1657 r. Wnętrze kościoła posiada bogate późnobarokowe wyposażenie, wykonane przez uznanych artystów, m.in. malarza Andrzeja Radwańskiego i rzeźbiarza Wacława Beranka. We wnętrzu kościoła znajduje się również przeniesiony z nieistniejącego już klasztoru w Kamedulach sarkofag kasztelana sandomierskiego Józefa Władysława Myszkowskiego. Pod prezbiterium świątyni znajdują się krypty grobowe rodu Wielopolskich. W ołtarzu głównym kościoła widnieje pochodzący z I poł. XVII w., uznawany za cudowny, obraz Matki Boskiej Młodzawskiej, dzięki któremu miejsce to stanowiło ważne miejsce kultu maryjnego, a wizerunek Matki Boskiej doczekał się kilku kopii w Małopolsce.

Kościół św. Ducha i Matki Boskiej Bolesnej w Młodzawach Małych,
Młodzawy Małe 4, 28-400 Pińczów, tel. 41 357 92 47

Kościół pw. św. Ducha i Matki Boskiej Bolesnej

12 Wąwóz Mozgawa – położony w okolicy Młodzaw Małych to jeden z najbardziej malowniczych wąwozów lessowych na Pomorzu. W pobliżu wąwozu zobaczymy późnobarokowe figury przydrożne ustawione tu w 1735 r. Niezwykle wrażenie robi wyniosły krucyfiks, po bokach którego, w znacznej odległości od siebie, stoją figury świętych Janów – Kantego i Nepomucena.

Wąwóz Mozgawa

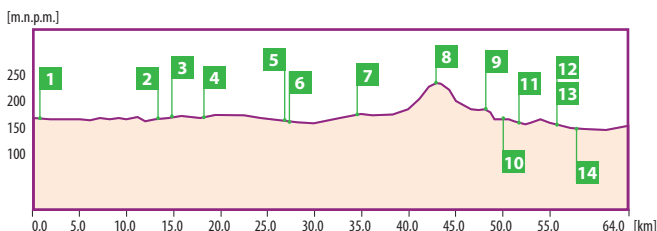
Trasa 24.

Nowy Korczyn – Wiślica – Solec-Zdrój – Nowy Korczyn

Ślad GPX trasy

Propozycja najdłuższej wycieczki rowerowej po Ponidziu łączącej historyczne miejscowości Nowy Korczyn i Wiślicę z uzdrowiskiem Solec-Zdrój. Na trasie zlokalizowanych jest szereg niezwykle atrakcyjnych miejsc, takich jak: Chotel Czerwony z przepięknie położonym kościołkiem i kryształami gipsu wykształconymi w formie jaskółczych ogonów, gospodarstwo rybackie w Górkach, w skład którego wchodzi malownicze stawy oraz Zborów z pałacem (obecnie teren domu pomocy społecznej).

Przebieg trasy Nowy Korczyn Rynek (0,0 km) – Szczytniki (8,0 km) – Wiślica (13,6 km) – Chotel Czerwony (18,5 km) – Górkę (27,7 km) – Piasek Wielki (35 km) – Sułkowice (43,5 km) – Zborów (49 km) – Solec-Zdrój (52 km) – Ostrowce (56,5 km) – Nowy Korczyn (64 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na Rynku w Nowym Korczynie. Znajdują się tu miejsca parkingowe dla samochodów oraz przystanek komunikacji publicznej (busey/autobusy z Kielc).

Zaleca się korzystanie z aplikacji bądź pobranie śladu GPX

droga asfaltowa **63 km (98,4%)**
droga gruntowa polna **1 km (1,6%)**

Niektóre fragmenty trasy będą biegły wzdłuż dróg wojewódzkich o średnim natężeniu ruchu, krótki odcinek będzie również po drodze krajowej nr 79, należy zachować szczególną ostrożność

Punkt Informacji Turystycznej:
ul. Rynek 34a, Nowy Korczyn, tel. 511 299 988

Atrakcje na trasie:

1 Nowy Korczyn – opis patrz str. 78

Muzeum Archeologiczne oraz kolegiata w Wiślicy

2 Wiślica – opis patrz str. 68

3 Kościół pw. św. Wawrzyńca w Gorzysławicach – Gorzysławice to wieś pełniąca dawniej funkcję przedmieścia Wiślicy. Pierwotna świątynia została wybudowana w 1430 r. Na jej miejscu w 1535 r. z inicjatywy miejscowego proboszcza ks. Józefa Dałowicza został wzniesiony obecny kościół. Nawa kamiennej budowli jest w kształcie zbliżonym do kwadratu, z nieco węższym prezbiterium z dobudowaną od strony północnej zakrystią oraz barokową kaplicą przykrytą kopułą z latarnią. Umieszczenie kaplicy na osi kościoła, a nie z jej boku, jest zjawiskiem dość rzadko spotykanym w architekturze sakralnej XVI i XVII w. W prezbiterium zachowało się pierwotne sklepienie sieciowe, fragmenty gotyckiej polichromii oraz gotycko-renesansowy portal prowadzący z prezbiterium do zakrystii. W ołtarzu głównym, wczesno-barokowym znajduje się obraz przedstawiający postacie św. św. Szczepana i Wawrzyńca w towarzystwie fundatora Jakuba Gromeckiego. Warto zwrócić uwagę na XVI-wieczną belkę tęczową, na której znajduje się barokowy krucyfik oraz późnogotyckie figury Matki Bolesnej i św. Jana. Obecnie kościół stanowi filię parafii wiślickiej.

4 Kościół pw. św. Bartłomieja w Chotlu Czerwonym – opis patrz str. 63

Chotel Czerwony

5 Figura Chrystusa Frasobliwego w Górkach – podstawę ikonografii Chrystusa Frasobliwego stanowi przedstawienie rozmyślającej postaci Jezusa Chrystusa w pozycji siedzącej, z głową podpartą na dłoni. Jego postać jest obnażona z szat, na głowie znajduje się korona cierniowa, a na ciele widoczne są ślady biczowania. Figura pochodzi prawdopodobnie z ok. XVIII wieku.

6 Gospodarstwo Rybackie w Górkach – gospodarka stawowa na tym obszarze rozwinęła się około 250 lat temu, lecz nie wyklucza się, że jej początki sięgają okresu średniowiecza. Gospodarstwo rybackie w Górkach obejmuje 34 stawy rybne, z których największe to: „Staw Królewski”, „Staw Litewski”, „Hetman”, „Staw Krakowski”, „Marian” czy „Kasztelan”. Tym samym stanowi największą hodowlę w województwie świętokrzyskim oraz jedną z największych w Polsce południowo-wschodniej. Prowadzona jest tutaj hodowla takich ryb, jak: karp, amur, tołpyga, szczupak, okoń, lin, sandacz, karaś. Gospodarstwo Górki jest położone na obszarach o unikalnych walorach przyrodniczych – stawy wraz z przyległymi łąkami i mokradłami doliny Nidy stanowią jedną z najważniejszych w Polsce ostoi ptaków wodno-błotnych. Prowadzona na tym terenie zrównoważona gospodarka stawowa w znacznym stopniu przyczynia się do ochrony przyrody, przede wszystkim poprzez zapewnienie siedlisk lęgowych dla dużych populacji ptaków, płazów i bezkręgowców wodnych.

Gospodarstwo Rybackie Górkі

Łowisko Ostoja Górecka – położenie łowiska z dala od drogi, w pięknej okolicy sprzyja odpoczynkowi i relaksowi. W pięknych okolicznościach przyrody można łowić karpie, sumy, szczupaki, sandacze czy amury. Wielkość łowiska wynosi 4,8 ha, a średnia głębokość stawów to 1,5 m. Łowisko posiada 42 stanowiska. Dla każdego wędkarza przeznaczone jest 15-metrowe stanowisko. Właściciele Łowiska zapraszają zarówno wędkarzy indywidualnych, jak i zorganizowane grupy oraz rodziny. Istnieje możliwość kilkudniowego pobytu z campingiem lub namiotem.

Normobaria – na terenie gospodarstwa funkcjonuje komora normobaryczna stanowiąca najnowszą metodę tlenoterapii. Komora – pomieszczenie, w którym ciśnienie powietrza, poziom tlenu, stężenie dwutlenku węgla i zawartość wodoru są dokładnie regulowane, aby stworzyć unikalne środowisko, które może być wykorzystywane do celów terapeutycznych.

Gospodarstwo Rybackie Górkі, Górkі, 28-160 Wiślica (teren gospodarstwa to teren prywatny, w przypadku zamkniętego szlabanu należy kontaktować się z właścicielem tel. 519 163 835), łowisko (od maja do października), tel. 519 184 784, Normobaria (cały rok), tel. 570 664 416, <https://www.facebook.com/gospodarstworybackiegorki/>, <https://www.facebook.com/normobariagorki>

7 Kościół pw. św. Katarzyny w Piasku Wielkim – zbudowany w około 1340 r. dzięki fundacji kasztelana krakowskiego Spycymira. W połowie XVI w. świątynia została przekształcona na zbór kalwiński, a następnie ariański. Dopiero w 1595 r. został ponownie konsekrowany. W wieku XIX świątynia mocno popadła w ruinę, a obecny wygląd zawdzięcza odbudowie przeprowadzonej w latach 1898-1902. Kościół jest budowlą jednonawową z niższym i węższym prezbiterium, do którego od strony północnej przylega zakrystia. We wnętrzu zachował się ostrołukowy gotycki portal na ścianie południowej oraz bardzo ciekawy gotycko-renesansowy portal kamienny prowadzący z prezbiterium do zakrystii. Umieszczone w portalu herby Jastrzębiec i Warnia oraz widniejąca data 1521 r. wskazują na czas powstania obiektu. Wyposażenie świątyni jest skromne, znajdujący się tu ołtarz główny z 1. poł. XIX w. został tu przeniesiony z kieleckiego kościoła pw. św. Wojciecha.

Parafia pw. św. Katarzyny, Piasek Wielki 119, 28-136 Piasek Wielki

Kościół św. Katarzyny

8 Figura św. Antoniego Padewskiego w Sułkowicach – ta powstała prawdopodobnie na przełomie XVIII i XIX wieku figura została ulokowana w Sułkowicach w pobliżu skrzyżowania dróg od strony Kikowa i Piasku Małego. Postać świętego stojąca na postumencie, jest w habicie zakonnym franciszkańskim z różańcem u pasa, w prawej dłoni trzyma lilie, natomiast w lewej księgę, na której siedzi Dzieciątko Jezus. Święty Antoni to patron dzieci, piekarzy, zakochanych oraz osób i rzeczy zaginionych.

9 Pałac i park w Zborowie – wieś Zborów w XVI w. stanowiła gniazdo rodowe rodziny Zborowskich, z której wywodził się Samuel Zborowski. Kolejnymi właścicielami majątku w XVI w. stali się Tarnowscy, którzy prawdopodobnie wybudowali w tym miejscu okazały dwór. Obecny wygląd pałacu zawdzięczamy przebudowie dokonanej przez kolejnych właścicieli – Wielogłowskich, w 1803 r. W 1840 r. majątek został zakupiony przez założyciela uzdrowiska w Solcu-Zdroju – Karola Godeffroy. To dwupiętrowa budowla w stylu klasycystycznym z zachowanymi w części przyziemnej i na pierwszym piętrze śladami XVI-wiecznego dworu. Całość założenia parkowego dopełnia park krajobrazowy oraz kompleks budynków gospodarczych, do którego prowadzi wzniesiona w XIX w. brama wjazdowa. Z dawnego folwarku zachowały się spichlerz oraz budynek dawnej gorzelni pochodzące z XVIII w. Do roku 2007 w zabudowaniach pałacowych mieścił się dom opieki społecznej, który po tym okresie został przeniesiony do nowego budynku.

10 Figura Chrystusa Frasobliwego w Zborowie – figura wykonana w 1885 r. przez kamieniarza S. Pobieskiego. Kamienna rzeźba Chrystusa jest usytuowana na zwężającej się ku górze kolumnie, którą od frontu wieńczy pojedynczy motyw dekoracyjny putta – główka z postrzępionymi skrzydłami.

Figura Chrystusa Frasobliwego w Zborowie

11 Uzdrowisko Solec-Zdrój i Łazienki Solec-kie – historia miejscowości Solec-Zdrój sięga XV w., w tym czasie istniał tu kościół i parafia. W 1508 r. Solec wraz z okolicznymi wioskami, w tym z wsią Zborów, przynależał do Andrzeja Zborowskiego. Rozwój tej miejscowości nastąpił w XVIII w. i miał swój związek z prowadzonymi na tym terenie pracami eksploatacyjnymi w celu poszukiwania złóż soli. Sól nie odkryto, ale pochodzącą z odwiertów wodę zaczęto stosować w celach leczniczych. Postacią, która zasłużyła się dla rozwoju Solca jako uzdrowiska, był ówczesny właściciel – hrabia Karol Godeffroy. Z jego inicjatywy w 1837 r. został wybudowany pierwszy zakład kąpielowy oraz domy dla kuracjuszy, co stanowiło początek uzdrowiska. Dalszy rozwój uzdrowiska nastąpił na początku XX w., kiedy to właścicielami Solca byli bracia Romuald i Włodzimierz Daniewscy. Z tego okresu pochodzi obecny budynek Łazienek utrzymany w stylu klasycystycznym, wybudowany w latach 1922-1926. Obecnie Uzdrowisko Solec-Zdrój dysponuje bogatą bazą noclegową i oferuje swoim kuracjom szeroki wachlarz zabiegów leczniczych oraz wykwalifikowaną kadrę medyczną. W miejscowości warto odwiedzić Park Zdrojowy, w którym znajduje się budynek Łazienek oraz dawna zabudowa uzdrowska, w tym dwie wille „Prus” oraz „Irena”, należące do dawnych właścicieli miejscowości: Daniewskich oraz Dzianotów.

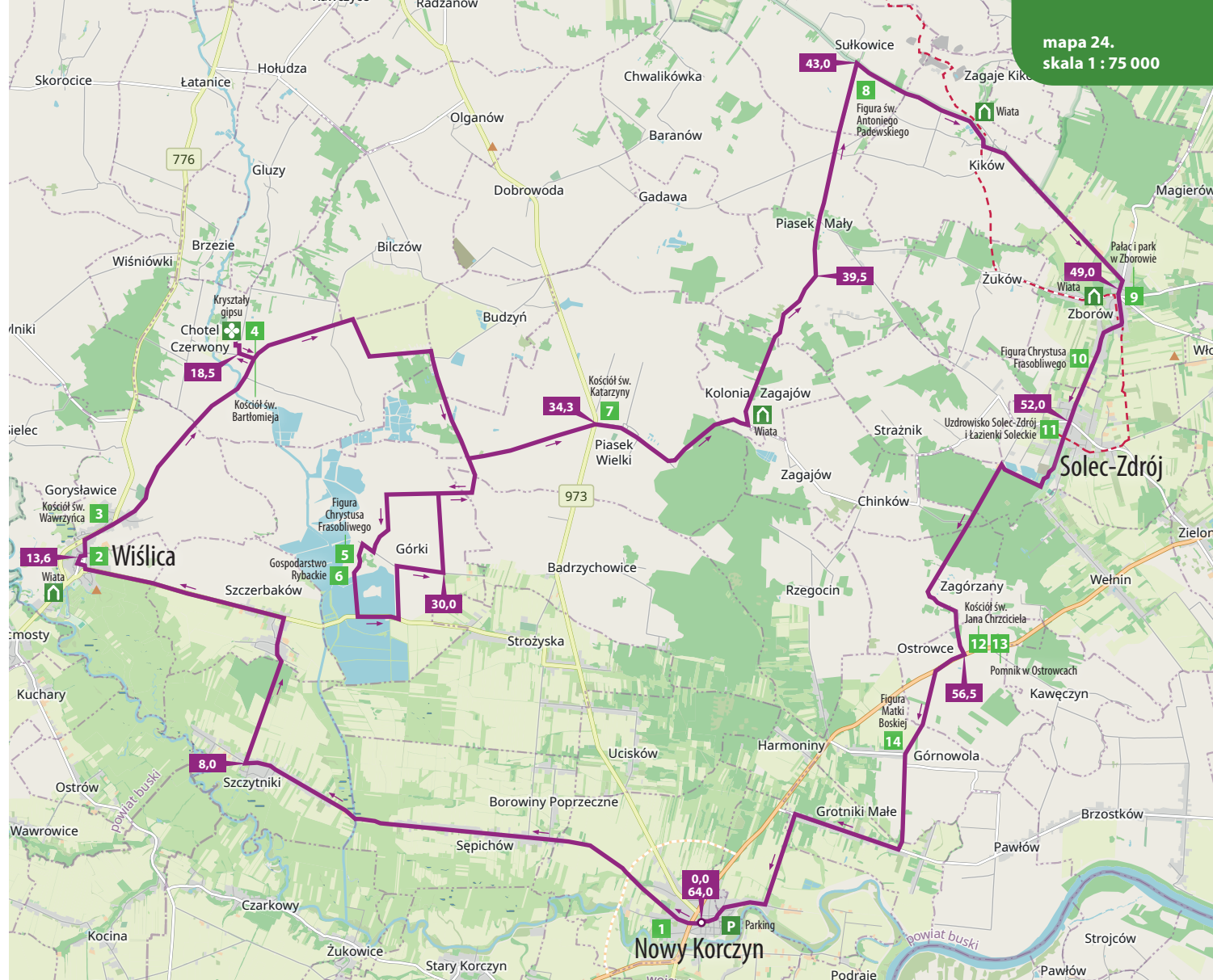
Uzdrowisko Solec-Zdrój M. Cz. Sztuk sp. j., ul. 1 Maja 1, 28-131 Solec-Zdrój
tel. 41 377 60 61, www.uzdrowiskosolec.pl

Uzdrowisko Solec-Zdrój

12 Kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Ostrowcach – początki parafii sięgają wieku XIII, pierwotna świątynia została wybudowana w 1292 r. z inicjatywy Jana Nejszona – prepozyta wiślickiego. W XVI w. kościół został przejęty przez innowierców, a ponownie odzyskany przez katolików w 1602 r. Świątynia jest miejscem kultu maryjnego dzięki obrazowi Matki Bożej z 2. poł. XVI w., którego autorem jest nieznaną artysta pochodzący ze szkoły małopolskiej. We wnętrzu warto zwrócić uwagę na późnorenansową tablicę dotyczącą odbudowy kościoła w 1600 r., klasycystyczną chrzcielnicę oraz na neogotyckie rzeźby. Na cmentarzu parafialnym znajduje się zbiorowa mogiła żołnierzy poległych na polu bitwy we wsi Ostrowce we wrześniu 1939 r.

Parafia pw. św. Jana Chrzciciela, 28-136 Nowy Korczyn, Ostrowce nr 11, tel. 536-615-531

13 Pomnik w Ostrowcach – jak podaje kronikarz Jan Długosz, na przełomie XIV i XV w. żył tutaj wojak króla Władysława Jagiełły – Jan Nasian de Ostrowce herbu Topór. Rycerz ten wstąpił się zdobyciem chorągwi krzyżackiej w bitwie pod Koronowem 10 października 1410 r. Upamiętniając jego postać, w 2009 r. wystawiono pomnik. Był on pierwszym odnotowanym w źródłach mieszkańcem wsi.

14 Figura w Górnoli – figura Matki Boskiej z XIX wieku.

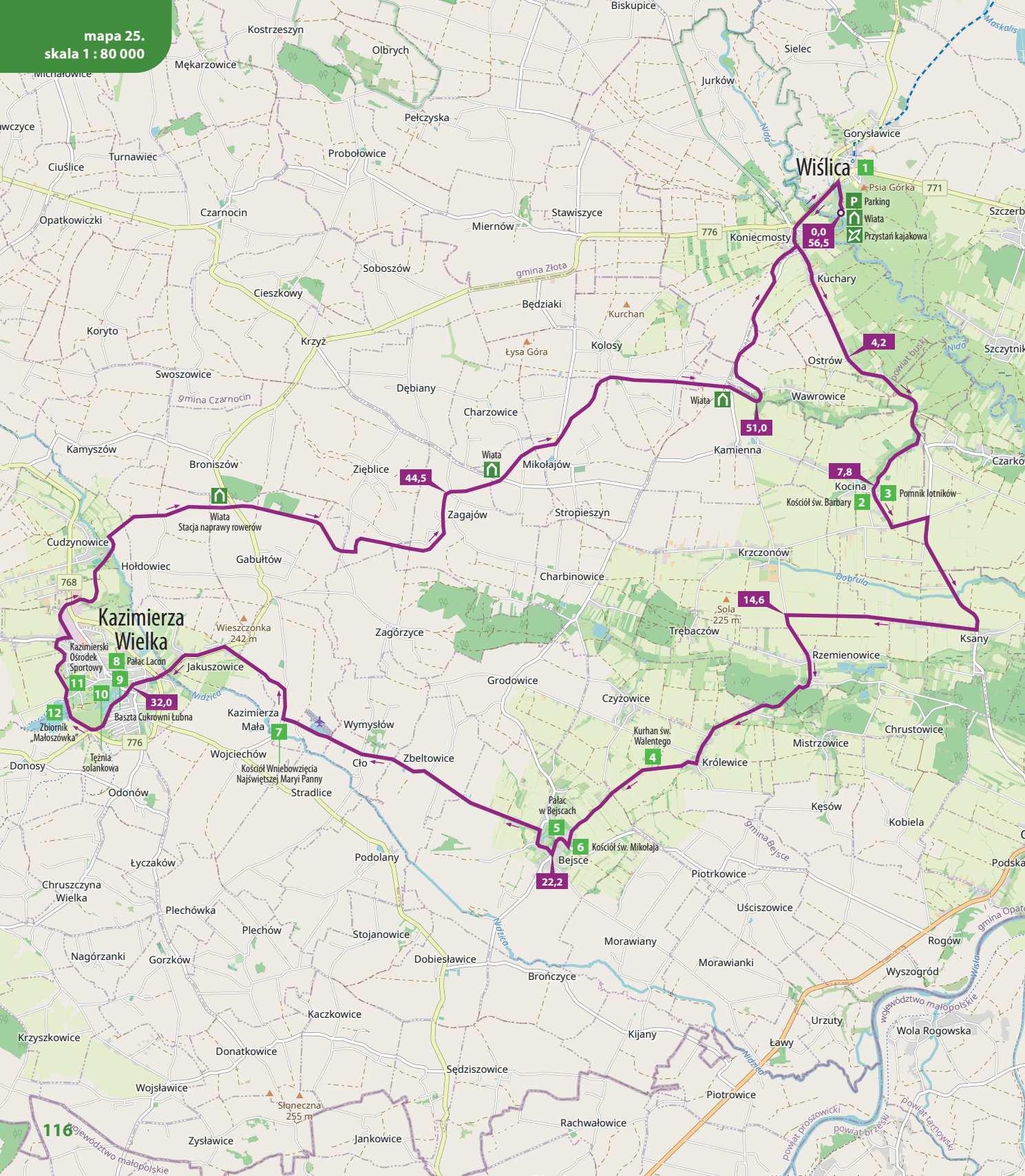

Pomnik w Ostrowcach

Wiata, Zborów

mapa 25.
skala 1 : 80 000

Trasa 25.

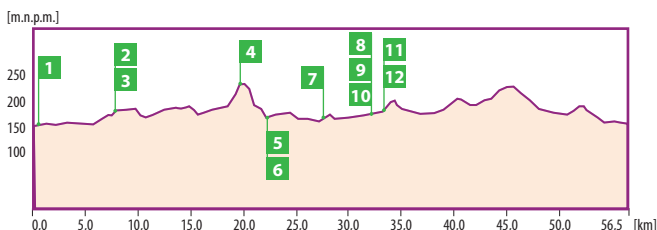
EuroVelo 11

Wiślica – Kazimierza Wielka

Ślad GPX trasy

Propozycja wycieczki rowerowej skierowana zarówno do kolarzy szosowych, jak i rowerzystów poruszających się rowerami turystycznymi/trekkingowymi. Na odcinku Kazimierza Wielka – Wiślica trasa wiedzie odseparowaną drogą dla rowerów biegnącą śladem dawnej kolei wąskotorowej przez pola. Wycieczka pozwala dotrzeć do Wiślicy pamiętającej najdawniejsze czasy Państwa Polskiego oraz Kazimierzy Wielkiej znanej z cukrowni Łubna. Ponadto prowadzi przez malownicze krańce województwa świętokrzyskiego, dając możliwości podziwiania rozległych krajobrazów.

Przebieg trasy Wiślica (0,0 km) – Kocina (7,8 km) – Bejsce (22,2 km) – Kazimierza Wielka (32 km) – Zagajów (45,0 km) – Wiślica (56,5 km)

Dojazd i początek trasy Początek i koniec wycieczki zlokalizowany jest na parkingu przy przystani kajakowej w Wiślicy. Znajduje się tu dużo miejsc parkingowych dla samochodów. Do Wiślicy można również dotrzeć komunikacją publiczną, np. busami z Kielc, Buska-Zdroju i Pińczowa.

56,5 km

327 m

brak

Zaleca się korzystanie z aplikacji bądź pobranie śladu GPX

Nawierzchnia trasy:
droga asfaltowa
36 km (63,7%)
droga dla rowerów
20,5 km (36,3%)

4-5 h

trudna

Niektóre fragmenty trasy będą wzdłuż dróg wojewódzkich o średnim natężeniu ruchu, należy zachować szczególną ostrożność

Punkt Informacji Turystycznej:

Centrum Informacji Turystycznej, ul. Kościuszki 13, 28-500 Kazimierza Wielka,
tel. 41 350 10 08, 696 486 555, www.kazimierza.travel

Atrakcje na trasie:

1 Wiślica – opis patrz str. 68

Wiata na trasie EuroVelo 11

2 Kościół pw. św. Barbary w Kocinie – obecna świątynia powstała w 1672 r., w miejscu dwóch wcześniejszych kościołów drewnianych (pierwszy z 1403 r. i drugi z 1611 r.). Budowla na skutek działań wojennych na przełomie XVII i XIX w. mocno ucierpiała, po czym staraniem ówczesnych właścicieli i parafian została gruntownie odnowiona. Z okazji jubileuszu 500-lecia parafii w 1903 r. zbudowano dzwonnice, chór w kościele, zakupiono nowe organy oraz nowy dzwon. Kościół pw. św. Barbary to murowana świątynia jednonawowa na planie prostokąta. W jej wnętrzu znajdują się barokowe ołtarze: główny oraz boczne, zachowały się kamienne gotyckie antepedium ołtarzowe, późnogotycka kamienna chrzcielnica oraz Pieta. W kościele znajduje się słynący łaskami obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XV w., odnowiony w 1989 r.

Parafia św. Barbary w Kocinie, Kocina nr 111, 28-520 Opatowiec, tel. 41 351 70 26

3 Pomnik lotników w Kocinie – to dowód wdzięczności i pamięci lotników 34. Dywizjonu Drugiego Skrzydła Południowoafrykańskich Sił Powietrznych SAAF, 205. W dniu 16 października 1944 r. samolot transportujący zaopatrzenie dla Armii Krajowej na placówkę położoną w okolicach Końskich został trafiony przez pilota niemieckiego myśliwca i rozbił się w pobliżu wsi Krzczonów. Z ośmioosobowej załogi udało się przeżyć tylko jednej osobie – był to strzelec Ronald Pither. Ranny dostał się pod opiekę dowódcy oddziału Dywersyjno-Partyzanckiego „Lot”, Mieczysława Jańca, zaś po wojnie powrócił do Wielkiej Brytanii. Szczątki poległych lotników spoczywają na cmentarzu Rakowickim w Krakowie, a grób ma charakter symboliczny.

Pomnik lotników w Kocinie

4 Kurhan św. Walentego w Królewicach – zlokalizowany tuż przy drodze kurhan pochodzi z epoki brązu. Nazwa pochodzi od ulokowanej niegdyś na jego szczycie figury św. Walentego. Jest zaliczany do tzw. kurhanów wiciowych. Uważano, że kurhany pełniły niegdyś rolę informacyjną – na ich szczytach rozpalano ogniska, które ostrzegały o niebezpieczeństwie grody obronne w Stradowie i Wiślicy. W latach późniejszych kurhany służyły jako miejsca pochowku książąt i starostów.

Kurhan św. Walentego w Królewicach

Pałac w Bejskach

5 Pałac w Bejskach – został wzniesiony w 1802 r. dla ówczesnego właściciela Bejśc – Marcina Badeniego pełniącego urząd ministra sprawiedliwości w rządzie Królestwa Polskiego. Do jego realizacji został zaangażowany ceniiony polski architekt przełomu XVIII i XIX w. – Jakub Kubicki. Pałac został wybudowany na planie prostokąta, pokryty dachem czterospadowym, posiada portyk wsparty na czterech kolumnach doryckich zwieńczony trójkątnym frontonem. Po obu stronach portyku zostały zaprojektowane trzy osie okienne, z których środkowe z nich zostały zaakcentowane poprzez zastosowanie półkoliście zamkniętych okien. Piętro budynku jest zdecydowanie niższe od parteru, co jest widoczne poprzez zastosowanie niższych okien. Takie rozwiązanie świadczy o przeznaczeniu poszczególnych kondygnacji: pomieszczenia na piętrze były przeznaczone na pokoje sypialne, zaś na parterze znajdowały się pomieszczenia reprezentacyjne. Wnętrza pałacu zachowały pierwotny wystrój. Szczególnie jest to widoczne w dawnej sali balowej, której ściany zdobi dekoracja sztukatorska i malarska w stylu francuskim, w dawnej sieni wejściowej czy w gabinecie w południowo-wschodniej części pałacu. Kompleks pałacowy otacza dobrze utrzymany park krajobrazowy z 2. poł. XIX w. zaprojektowany przez Augustyna Denizota. Obecnie w pałacu mieści się Dom Pomocy Społecznej.

6 Kościół pw. św. Mikołaja w Bejskach – wybudowany w 2. poł. XIV w. z fundacji Ostasza z Bejśc w miejscu pierwotnie drewnianej świątyni. Na przełomie XVI i XVII w. z inicjatywy wojewody krakowskiego – Mikołaja Firleja, do świątyni dobudowano kruchtę południową oraz dwie kaplice: św. Anny i grobową Firlejów. Gruntowną restaurację kościoła przeprowadzono w latach

Kościół św. Mikołaja

70. – 80. XIX w., podczas której nadano mu cechy neogotyckie. W tym czasie został wystawiony chór, wewnątrz świątyni zyskało ołtarze boczne oraz organy. Prezbiterium świątyni nawiązuje wyglądem do prezbiterium kościoła Mariackiego w Krakowie. Pochodząca z lat 70. – 80. XIV w. polichromia zalicza się do nurtu rustykalnego malarstwa gotyckiego. We wnętrzu świątyni warto zwrócić uwagę na sklepienia krzyżowo-żebrowe, zarówno w nawie głównej, jak i w prezbiterium, z którego do zakrystii prowadzi ostrołukowy portal. Cennymi elementami wyposażenia są: krucyfiks z lat 20. – 30. XVI w., nagrobek Elżbiety Firlejówny z około 1580 r., chrzcielnica z alabastru sprzed 1596 r., obraz św. Marcina po 1673 r., obraz Ukrzyżowanie z 1874 r. oraz neogotyckie ołtarze boczne z 1883 r.

Parafia pw. św. Mikołaja, 28-512 Bejsce 232, tel. 41 351 10 30

7 Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kazimierzy Małej – obecna trójnawowa świątynia murowana powstała w latach 1958–1973 na miejscu istniejącej tu wcześniej świątyni drewnianej. Drewniana budowla została przeniesiona do nowo utworzonej parafii Topola, a część wyposażenia świątyni została przeniesiona do nowo powstałej świątyni. Najcenniejszym elementem wyposażenia kościoła jest obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, który jest otoczony szczególną czcią wiernych.

Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny,
Kazimierza Mała 44, 28-500 Kazimierza Wielka, tel. 41 352 11 03,
parafia-kazimierzamala.pl, <https://www.facebook.com/kazimierzamalaparafia/>

8 Pałac Lacon w Kazimierzy Wielkiej – wybudowany w 1890 r. według projektu Tadeusza Stryjeńskiego dla ówczesnego Prezesa Zarządu Towarzystwa Cukru i Rafinerii „Łubna” – Juliana Tołłoczki. Przez lata wnętrza pałacowe służyły jako mieszkanie dla kolejnych prezesów towarzystwa, a w czasie II wojny światowej dyrektora komisarycznego – Niemca Helmuta Hermana. Ta postać odegrała znaczącą rolę w historii tego obiektu – w lipcu 1944 r. podczas ucieczki Hermana i jego rodziny wraz ze znacznym wyposażeniem pałacu, został zatrzymany i rozstrzelany przez oddziały partyzanckie. Wyposażenie pałacu zaginęło w niewyjaśnionych okolicznościach. Po zakończeniu II wojny światowej w budynku pałacowym mieściło się gimnazjum, następnie liceum ogólnokształcące, a po roku 1968 powiatowy dom kultury. Ze względu na niedostateczny stan techniczny budynku podjęto decyzję o przeprowadzeniu rozbiórki budynku. Obecni właściciele dokonali rekonstrukcji budynku prowadzonej pod opieką konserwatora zabytków. Dzięki ich staraniom udało się wybudować pałac, który jest odzwierciedleniem dawnych zabudowań.

Hotel Pałac Lacon, ul. 1-go Maja 16, Kazimierza Wielka,
tel. 508 072 579, <https://lacon.pl/>, www.facebook.com/palacilacon

Pałac Lacon w Kazimierzy Wielkiej

9 Baszta Cukrowni Łubna w Kazimierzy Wielkiej – zwana również „okrągłakiem”, to najbardziej rozpoznawalny symbol Kazimierzy Wielkiej. Wieża została wybudowana według projektu Tadeusza Stryjeńskiego w 1850 r. Początkowo pełniła funkcję gazowni przy istniejącej od 1845 r. cukrowni „Łubna”. Po przebudowie w 1900 r. wnętrza adaptowano na cele mieszkalne oraz biurowe.

Baszta Cukrowni Łubna w Kazimierzy Wielkiej

Obecnie mieści się tu Izba regionalno-historyczna, w której dla odwiedzających udostępnione zostały wystawy: etnograficzna, fotograficzna oraz prac lokalnych artystów. W celu zwiedzenia wystawy należy skontaktować się z Kazimierskim Ośrodkiem Kultury.

Kazimierski Ośrodek Kultury w Kazimierzy Wielkiej, ul. 1 Maja 16, 28-500 Kazimierza Wielka, tel. 41 350 10 99

10 Tężnia solankowa w Kazimierzy Wielkiej – znajdująca się na wysepce kazimierskiego zbiornika wodnego tężnia solankowa to idealne miejsce dla osób zmagających się m.in.: ze schorzeniami dróg oddechowych, astmą, alergią czy nadciśnieniem. Tężnia jest ogólnodostępna dla mieszkańców i turystów odwiedzających miasto. W znajdującym się w pobliżu obiekcie planowane jest zorganizowanie kawiarni.

11 Kazimierski Ośrodek Sportowy w Kazimierzy Wielkiej – kompleks sportowo-rekreacyjny, który tworzą hala sportowa, kryta pływalnia oraz całoroczny basen mineralny z wodą siarczkową. Baseny mineralne wykorzystują odkryte kilka lat temu na tym terenie wody podziemne o dużym poziomie mineralizacji. Oprócz większego basenu z wodą siarczkową dla najmłodszych w okresie letnim (czerwiec-sierpień) jest udostępniony brodzik oraz piaskownica. Wokół basenów została zagospodarowana plaża wraz z infrastrukturą towarzyszącą: ławki, leżaki, a dodatkowo dla kuracjuszy udostępniono grotę i tężnię solankową.

Kazimierski Ośrodek Sportu w Kazimierzy Wielkiej, ul. T. Kościuszki 13, 28-500 Kazimierza Wielka, tel. 41 350 10 20, kazimierzakos.pl

12 Zbiornik „Małoszówka” w Kazimierzy Wielkiej – zbiornik retencyjny na rzece Małoszówka powstał w 2013 r. Teren wokół zalewu został zagospodarowany, znajdują się tu parking, wiaty wypoczynkowe ze stołami i ławkami, miejsce na grilla. Linia brzegowa zbiornika jest łatwo dostępna dla wędkarzy, lecz na dzień dzisiejszy zbiornik nie jest dostępny dla kąpielących się. Obecnie trwają prace związane z budową ścieżki rowerowo-piesznej wokół zbiornika.

Na trasie EuroVelo 11

Tablica na trasie EuroVelo 11

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach – oferta dla grup zorganizowanych

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach to idealne miejsce dla grup w każdym przedziale wiekowym - zarówno dla najmłodszych, dzieci i młodzieży szkolnej, jak i osób dorosłych czy seniorów. Oferta Ośrodka w tym zakresie jest niezwykle bogata i atrakcyjna i każda grupa znajdzie tu propozycje odpowiednie dla siebie.

Możliwa jest organizacja:

- warsztatów edukacyjnych, zajęć stacjonarnych oraz terenowych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej w wieku 3-18 lat, grupa do 50 osób;
- zielonych szkół, obiekt posiada miejsca noclegowe,
- konferencji, szkoleń, seminariów skierowanych do osób dorosłych, grupa do 70 osób,
- festynów – bez ograniczeń wiekowych, maksymalnie 200 osób,
- obozów naukowych, plenerów artystycznych – dzieci i młodzież szkolna, studenci, dorośli, grupa do 59 osób.

Oferta Ośrodka dla grup zorganizowanych (dostępna bezpłatnie oprócz wyjątków, informacja w nawiasie):

- 1. Nidarium** – wielkogabarytowe akwarium o pojemności 24 tysięcy litrów, odwzorowujące podwodne życie w rzece Nidzie. Akwarium składa się z dwóch części: części płytkiej meandrowej i głębokiej, będącej odwzorowaniem głównego koryta rzeki. Tylna ściana części głębokiej przedstawia profil glebowy, czyli układ kolejnych warstw w ziemi. Nidarium jest to jedyny taki zbiornik w regionie odzwierciedlający życie ryb i roślin słodkowodnych, gdzie możemy zobaczyć ryby spokojnego żeru, takie jak: liny, leszcze, karasie, płocie, ukleje, jaź, klen, brzana, piskorz, płoć, różanka, koza, miętus itp.
- 2. Wieża widokowa** – dawna wieża ciśnieniowa kolei wąskotorowej, o wysokości 9 metrów z tarasem widokowym, stanowiącym doskonałe miejsce do prowadzenia obserwacji ornitologicznych i podziwiania krajobrazów rozległej doliny rzeki Nidy oraz panoramy okolic Umianowic. Na wieży może przebywać maksymalnie 20 osób.
- 3. Zabytkowy budynek stacji kolejki wąskotorowej** – ważnym momentem w dziejach Umianowic był rok 1952. Wówczas wśród pól i łąk ok. 550 metrów od zabudowań wsi rozpoczęto budowę stacji wąskotorowej. Od tej chwili jej mieszkańcy zyskali nowy środek transportu do podróżowania oraz przewożenia różnych produktów. Stacja kolejki otwarta jest dla zwiedzających w godzinach pracy OEP.

Nidarium

Wieża widokowa

Oczko wodne

Jednorazowo może pomieścić swobodnie około 20 osób. W budynku znajduje się mała wystawa archeologiczno-historyczna oraz wystawa fotografii przedstawiających dzieje kolejki i jej okolic.

4. **Woliery dla dzikich ptaków szponiastych** – obecnie zamieszkałe przez: pustulkę, sowę płomykówkę, myszółowca towarzyskiego i myszółowa zwyczajnego. Poprzez siatkę wolier można zaobserwować sposoby zachowania się oraz odgłosy ich mieszkańców. Podczas warsztatów edukacyjnych odbywa się pokaz sokolniczy.

5. **Oczko wodne z żółwiami błotnymi**, a przed nim tablice edukacyjne.

6. **Stół sensoryczny** – to konstrukcja drewniana, która wykonana jest jako wyniesiona rabata, której przestrzeń uzupełniona jest ziemią uprawną i specyficznymi dobranymi gatunkami roślin. Jego istotą jest zapewnienie bezpośredniego kontaktu z roślinami – poznawanie zapachów, smaków, kolorów i faktur jako głównych bodźców, które pobudzają zmysły człowieka. Oferta dla wszystkich, bez ograniczeń wieku.

7. **Zagroda edukacyjna ze zwierzętami gospodarskimi**, w której można zobaczyć i obserwować zachowania zwierząt: owcę wrzosówkę, owcę czarnogłówkę, kozy domowe czy kozę sandomierską.

8. **Plac zabaw dla dzieci** – wiklinowe i drewniane elementy imitujące żeremie bobrowe, kokony, żółwia, domek pszczeli czy gniazdo os, a wszystko to w otoczeniu przyrody i na miękkim trawiastym podłożu.

9. **Wypas konika polskiego** – konik polski to rodzima, prymitywna rasa konika wywodząca się najprawdopodobniej od dzikiego tarpana, charakterystyczną cechą tej rasy jest ciemna pręga ciągnąca się wzdłuż kręgosłupa. Konik polski jest symbolem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Polski. Jest uznawany za jednego z najstarszych i najbardziej pierwotnych koni na świecie.

Stół sensoryczny

Konik polski

10. **Wypas bydła rasy czerwona polska** – bydło tej rasy wywodzi się od dzikiego bydła krótkorogiego o umaszczeniu od jasno do ciemnoczerwonego przez wiśniowy aż do brązowego.
11. **Wypas bydła rasy hereford** – rasa bydła mięsnego wywodząca się z Anglii o umaszczeniu głębokoczerwonym z białą głową oraz białą linią wzdłuż szyi i kłębu.
12. **Warsztaty zielarskie**, przeznaczone dla młodzieży od 10. roku życia i osób dorosłych. Warsztaty prowadzone są w wagonie zielarskim w grupach 10-15 osobowych. Celem jest zapoznanie się z bioróżnorodnością roślin Ponidzia, poznanie właściwości leczniczych roślin z najbliższego otoczenia i wykonanie herbatki ziołowo-owocowej według starannie przygotowanych receptur (oferta będzie płatna).
13. **Baza noclegowa** przeznaczona dla grup zorganizowanych uczestniczących w kilkudniowych warsztatach edukacyjnych, obozach, zielonych szkołach, projektach badawczo-naukowych bądź konferencjach. Ośrodek posiada 59 miejsc noclegowych w pokojach 2, 3, 4, 5-osobowych. Dla grup zapewniane jest całodzienne wyżywienie. Dla zainteresowanych dostępny jest również wagon noclegowy.
14. **Altana ogrodowa** z miejscem na ognisko.

Wagon zielarski

Plac zabaw

Wypożyczalnia rowerów

Możliwe zajęcia i aktywności podejmowane w Ośrodku:

Warsztaty edukacyjne, zajęcia terenowe i stacjonarne (warsztaty zamawiamy mailowo poprzez formularz zgłoszeniowy dostępny na stronie lub telefonicznie): warsztaty zielarskie, które odbywają się w wagonie zielarskim (patrz wyżej pkt 12), wykonanie świecy prozdrowotnej z wężu pszczelej, wykonywanie „żywych obrazów” z motywem roślinnym, zajęcia plastyczne, gry i zabawy przyrodnicze np. koło fortuny, zajęcia edukacyjne przed wypasem koników polskich i krów, zajęcia edukacyjne w Zagrodzie Gęśnik wśród gęsi kieleckiej, wędrówki z lornetkami w celach obserwacji ptaków.

Wycieczki rowerowe – Ośrodek dysponuje wypożyczalnią rowerów do dyspozycji wyłącznie grup, dostępnych jest 30 rowerów górskich, jazda po terenie ścieżek edukacyjnych (oferta płatna).

Przejażdżki drezynami rowerowymi – przejazd drezynami odbywa się w ramach ścieżki edukacyjno-przyrodniczej „dreżynami rowerowymi do natury” po torach kolejki wąskotorowej na trasie Umianowice – Hajdaszek – Umianowice (cała trasa 5 km). Do dyspozycji jest 9 drezyn, w tym 1 techniczna z miejscem dla osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim.

Z przejazdu dreżynami mogą skorzystać jednorazowo 42 osoby. Podczas przejażdżki można podziwiać malownicze krajobrazy i różnorodność flory i fauny Ponidzia.

Przejazd Ciuchcią Ponidzie – patrz str. 9

Pobyt w domku do apiterapii – inhalacje powietrzem ulowym od 10 minut do godziny, które mają dobroczynny wpływ na zdrowie, poprawę nastroju, wyciszenie oraz zapobiegają bezsenności i drażliwości. Czas trwania seansu – 10 minut do godziny. W jednym czasie mogą skorzystać z terapii 2 osoby (oferta będzie płatna)

Ścieżki edukacyjne w ramach projektu Life

(planowane otwarcie ścieżek 2025 rok)

- Ścieżka edukacyjna nr 1 – długość ok. 900 m, ścieżka poprowadzona do czatowni nad rozlewiskiem, gdzie istnieje możliwość obserwacji ptaków,
- Ścieżka edukacyjna nr 2 – długość ok. 800 m, ścieżka prezentuje m.in. wypas koników polskich i krów czerwonych,
- Ścieżka edukacyjna nr 3 – długość ok. 1300 m, ścieżka prowadzi wzdłuż torów kolejki wąskotorowej do wieży widokowej, z której można obserwować ptaki.

Obiekt jest dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami.

Do dyspozycji są m.in. następujące udogodnienia:

- audioprzewodniki – pozwalające zwiedzać OEP bez przewodnika, w wersji dla dzieci i dorosłych zarówno w języku polskim, jak i angielskim, w ilości 10 sztuk;
- tyflomapa zewnętrzna – plan zagospodarowania terenu dla osób niewidzących lub słabowidzących, dodatkowo z informacją dźwiękową;
- tyflomapa wewnętrzna – plan rozmieszczenia pomieszczeń w OEP, dodatkowo z informacją dźwiękową;
- kamera obrotowa umiejscowiona na wieży obserwacyjnej, rejestrująca obraz, który jest możliwy do obejrzenia bez wchodzenia na wieżę, poprzez zeskanowanie kodu QR dostępnego na tablicy przy wejściu na wieżę;
- stół uprawowy, ogród sensoryczny, wyniesiona rabata przystosowana dla osób poruszających się na wózkach oraz dla osób niewidomych lub słabowidzących, daje możliwość stymulacji sensorycznej (różnorodne rośliny są w zasięgu ręki);
- terenowy wózek elektryczny, 1 sztuka;
- nakładki z napędem do tradycyjnych wózków inwalidzkich, 2 sztuki;
- pętla indukcyjna - urządzenie dla osób niedosłyszących posiadających aparaty słuchowe;
- przewodniki brailłowskie do zwiedzania Ośrodka Edukacji Przyrodniczej;
- 3 rowery elektryczne pojedyncze i 2 tandemy;
- lupy elektroniczne w ilości 8 sztuk;
- pomoce dydaktyczne, tj. zestaw skał i okazów paleontologicznych – skamieniałości Ponidzia wyeksponowane w taki sposób, że osoby z dysfunkcją wzroku mają możliwość ich poznawania przez pobudzanie innych zmysłów, głównie dotyku;
- nakładki do tablic edukacyjnych na ścieżkę dydaktyczną, dostępne dla osób poruszających się na wózkach oraz dla osób niewidzących i słabowidzących.

OŚRODEK EDUKACJI PRZYRODNICZEJ w Umianowicach
ul. Parków Krajobrazowych 7, 28-404 Kije,
tel. 504-855-377 e-mail: oep.umianowice@pk.kielce.pl
www.pk.kielce.pl; www.facebook.com/OEPwUmianowicach/

Informacje praktyczne

Baza noclegowa

Baza noclegowa w województwie świętokrzyskim jest bogata i bardzo zróżnicowana. Polecamy skorzystanie z wyszukiwarki noclegów i obiektów gastronomicznych na portalu: **www.swietokrzyskie.travel**

Wybrane dworce autobusowe

Dworzec Autobusowy w Kielcach
ul. Czarnowska 12, 25-504 Kielce

Dworzec Autobusowy w Ostrowcu Świętokrzyskim
ul. Żabia 40, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski

Dworzec Autobusowy w Pińczowie
ul. Legionistów 26, 28-400 Pińczów

Dworzec Autobusowy w Starachowicach
ul. Nadrzeczna, 27-200 Starachowice

Dworzec Autobusowy w Skarżysku-Kamiennej
Aleja Niepodległości, 26-110 Skarżysko-Kamienna

Wybrane dworce kolejowe

Dworzec kolejowy w Kielcach
Plac Niepodległości 1, 25-560 Kielce

Adresy stron internetowych z rozkładami jazdy

Komunikacja autobusowa

<https://www.e-podroznik.pl>
<https://dworzec.kielce.pl/rozklad-jazdy-dworzec--autobusowy.html>
<https://ztm.kielce.pl/rozklad-jazdy-sp-429094646.html>
<http://www.busy-kielce.pl/>
<https://pksostrowiec.pl/busstation.php>
<http://oparkapkskielce.pl/pl/rozklady.html>
https://opatow.pl/strona-150-powiatowy_zaklad_transportu.html
<http://darjanstrefa.pl/rozklady.html>
<https://www.muszkietier.pl/rozklady-jazdy/>
<https://arizona-busy.pl/rozklady-jazdy/>
<https://majabusy.pl/pl/rozklady-jazdy.html>
<http://www.busy-sandomierz.pl/trasy-przejazdow.html>
https://konskie.travel/dojazd_i_komunikacja_w_regionie

Komunikacja kolejowa

<https://pkp.pl/pl/home>
<https://bilety.polregio.pl>

Legenda

	Autostrada		Cmentarz
	Główna droga		Ogródki działkowe
	Droga polna lub leśna		Boisko sportowe
	Droga dla koni		Centrum sportowe
	Droga rowerowa		Rezerwat przyrody
	Droga dla pieszych		Szkoła/Uniwersytet/Szpital
	Tor kolejowy		Ważny budynek
	Pas startowy		Stacja kolejowa
	Płyta lotniska		Przystanek kolejowy
	Rzeka/Strumień		Góra/Szczyt
	Jezioro/Zbiornik		Most
	Okresowy ciek		Drogi w budowie
	Mokradła		
	Las/Drewno		Kościół
	Sad/Winnica		Park
	Trawnik/Łąka		Siłownia na świeżym powietrzu
	Grunty rolne		Dwór/Dworek
	Wrzosowisko		Muzeum
	Zarośla		Ratusz
	Odkryte skały		Klasztor
	Piaski		Pole namiotowe/Kemping
	Teren parku		
	Teren mieszkalny		Szlaki turystyczne piesze PTTK
	Zabudowa handlowo-usługowa		Trasy opisane w przewodniku
	Teren komercyjny		Kierunek trasy, kilometraż
	Teren przemysłowy		
	Gospodarstwo rolne		Numer atrakcji opisanej w przewodniku
	Teren powyburzeniowy		Miejsce na trasie wymagające ostrożności

ŚWIĘTOKRZYSKIE

SZLAKI TURYSTYCZNE

POBIERZ APLIKACJĘ

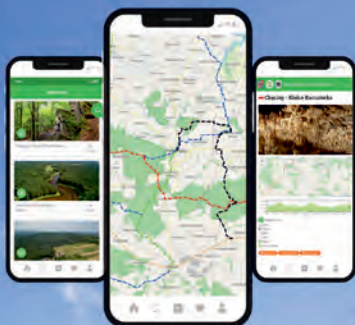

Download on the
App Store

GET IT ON
Google Play

lub wejdź na:

www.swietokrzyskie.szlaki.pttk.pl

Poznaj największe atrakcje turystyczne

Sprawdź przebieg trasy

Zaplanuj wycieczkę

Nawiguj po szlaku

zaskanuj kod:

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE